

REPUBLIKA HRVATSKA

**Sveobuhvatan pregled stanja na nacionalnoj razini
povodom Dvadeset i pete obljetnice održavanja
Četvrte svjetske konferencije o ženama i usvajanja
Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje (1995.)**

Pripremio: Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske

Zagreb, svibanj 2019

Sadržaj:

Prvi dio: Prioriteti, postignuća, izazovi i nedostaci	3
Drugi dio: Napredak u 12 kritičnih područja.....	22
Treći dio: Nacionalne institucije i procesi.....	49
Četvrti dio: Podaci i statistika.....	53
Kratice.....	57
Popis zakona.....	58
Popis strategija, programa, nacionalnih planova, pravilnika i protokola	59

Prvi dio: Prioriteti, postignuća, izazovi i nedostaci

1. Koja su bila najvažnija postignuća, izazovi i nedostaci na putu prema postizanju ravnopravnosti spolova i osnaživanju žena u proteklih 5 godina?

Izvješće Republike Hrvatske o stanju na nacionalnoj razini povodom obilježavanja dvadeset i pete obljetnice usvajanja Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje obuhvaća razdoblje od svibnja 2014. godine (kada je podneseno izvješće Peking+20) do svibnja 2019. godine.

U proteklih pet godina postignut je određeni napredak u većini kritičnih područja pekinške Platforme za djelovanje polazeći od ustavnog i zakonskog načela ravnopravnosti spolova. U Program Vlade Republike Hrvatske za mandat od 2016. do 2020. godine po prvi je puta uvršten zasebni cilj - Ravnopravnosti spolova.

U svim godišnjim Strateškim planovima razdjela Vlade RH za razdoblje od 2016. do 2022. godine, uvršten je cilj „Uklanjanje spolne diskriminacije i stvaranje uvjeta za stvarnu ravnopravnost žena i muškaraca u društvu“.

Pozitivne promjene i pomaci zabilježeni su na različitim područjima uključujući podizanje svijesti javnosti o ljudskim pravima žena i neprihvatljivosti diskriminatornih postupanja temeljem spola, zaštite žena od nasilja i nasilja u obitelji, obrazovanja, političke participacije, rada i zapošljavanja i usklađivanja obiteljskih i poslovnih obveza.

Veliki broj aktivnosti organiziran je s ciljem upoznavanja javnosti i ciljanih grupa različitih dionika sa *Zakonom o ravnopravnosti spolova* i drugim antidiskriminacijskim zakonodavnim i strateškim okvirom. Uz organizacije civilnog društva, mnogobrojna javna događanja usmjerena ka zagovaranju ljudskih prava žena, tijekom proteklih nekoliko godina, organizirali su svi nacionalni i lokalni institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova, kao i nadležna ministarstva, učestalo u suradnji s nevladinim udrugama. Pri tome se posebna pažnja posvećivala i ženama izloženim višestrukoj diskriminaciji kao što su to pripadnice nacionalnih manjina, žene s invaliditetom, seoske žene, žene žrtve nasilja i druge ranjive skupine žena.

Financiranje projekata i programa od interesa za opće dobro koje provode udruge i ostale organizacije civilnog društva jedan je od najčešćih oblika suradnje državnih tijela i organizacija civilnoga društva. Izvješća Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske (dalje: UZU) o financiranju projekata i programa organizacija civilnog društva iz javnih izvora u razdoblju od 2014. do 2016. godine ukazuju da postoji trend rasta u iznosu finansijskih sredstava za žene kao skupinu izravnih korisnika projekata i programa. S obzirom na kontinuitet financiranja te trend rasta dodijeljenih sredstava može se zaključiti kako je financiranje programa i projekata koje provode organizacije civilnoga društva doprinijelo većoj ravnopravnosti spolova, osnaživanju žena i većoj osviještenosti o ljudskim pravima žena.

Osim promocije nacionalnih dokumenata Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske (dalje:URS) kontinuirano radi na upoznavanju hrvatske javnosti s politikama ravnopravnosti spolova najvažnijih međunarodnih organizacija i foruma. U tom smislu prevedeni su brojni naslovi koji su u razdoblju od 2014. do 2019. godine tiskani u nekoliko desetaka tisuća primjeraka. Između ostalog tiskan je hrvatski prijevod Pekinške deklaracije, *Konvencije Ujedinjenih naroda za suzbijanje svih oblika diskriminacije* (dalje:

CEDAW), pojedine preporuke Odbora Ujedinjenih naroda (dalje:UN) za suzbijanje diskriminacije žena te strateški akti, preporuke i drugi dokumenti Europske unije (dalje:EU) i Vijeća Europe (dalje:VE).

Na području borbe protiv nasilja nad ženama bilježi se napredak vezan uz unaprjeđenje nacionalnog zakonodavnog i strateškog okvira, uključivši ratifikaciju *Konvencije VE o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (dalje: Istanbulska konvencija).

Pomaci su vidljivi i u usklađivanju metodologije prikupljanja i analize statističkih podataka sa standardima EU, uz edukaciju stručnog osoblja, međusektorsku suradnju nadležnih tijela te podizanje razine osviještenosti javnosti i ciljanih društvenih skupina o nultoj toleranciji prema svim oblicima nasilja putem provedbe javnih kampanja i mnogih drugih aktivnosti.

Iz statističkih podataka nadležnih tijela je vidljivo da se od uvođenja novog kaznenog djela „nasilje u obitelji“ u *Zakonu o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona* iz 2015. godine te kvalificiranja nasilja u obitelji kao prekršajnog djela u *Zakonu o zaštiti nasilja u obitelji* iz 2018. godine, tijekom godina smanjuje broj žrtava prekršajnog djela nasilja u obitelji (2016. godine broj žrtava bio je 362, a 2018. godine 270), dok se povećava broj registriranih žrtava kaznenog djela nasilja u obitelji (2016. godine broj žrtava kaznenog djela bio je 330, a 2018. godine je bio 635), što ukazuje da se zaštita žrtava nasilja u obitelji sve više ostvaruje u okviru kaznenog zakonodavstva.

Međutim, unatoč zadovoljavajućem pravnom okviru, značajan problem predstavljaju još uvijek prisutni rodni stereotipi vezani uz nasilje prema ženama i obiteljsko nasilje, neprepoznavanje različitih oblika nasilja i neprijavljinjanje nasilničkog ponašanja. I dalje je potrebno raditi na podizanju razine znanja i osviještenosti sudstva i odvjetništva, unapređenju sustava vođenja statističkih podataka, učinkovitijoj međusektorskoj suradnji i suradnji s organizacijama civilnog društva te edukaciji zaposlenih u nadležnim tijelima za prevenciju i suzbijanje nasilja. Također treba nastaviti raditi na daljnjoj senzibilizaciji društva za problematiku suzbijanja nasilja nad ženama i diskriminacije žena.

Pozitivni aspekti obrazovnog sustava u Republici Hrvatskoj u posljednjih 5 godina odnose se na daljnje povećanje broja visoko obrazovanih žena: žene čine ukupno 59,9% u ukupnom broju diplomiranih studenata, 60,4% među magistrima znanosti i 55,4% među doktorima znanosti. Istovremeno, od 2015. do 2018. godine udio žena među redovitim profesorima na visokim učilištima se povećao za 2% (s 34,2% na 36,2%, među docentima za 2,4% (od 48,2% na 50,6%) te se smanjio među asistentima za 3,4% (s 55,9% na 52,5%). (Izvor: Državni zavod za statistiku (dalje:DZS). Žene i muškarci u Hrvatskoj, 2018.)

Također se povećavaju ljudski potencijali u znanosti i tehnologiji, pri čemu se udio žena u ovom području povećao sa 41,3% u 2015. godini, na 45,3% u 2018. godini¹. Udio zaposlenosti muškaraca u sektorima na kojima se traži visoka tehnologija i visoka razina stručnog znanja raste, dok udio žena u zadnjih nekoliko godina opada. Potrebno je uložiti dodatne napore da se ove razlike osvijeste, potakne edukacija i zapošljavanje većeg broja žena u ovim sektorima. Postojeći izazovi odnose se na još uvijek prisutnu segregaciju obrazovnih polja na tzv. „muška“

¹ Izvor: Eurostat: Human resources in science and technology (HRST)
<https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/refreshTableAction.do?tab=table&plugin=1&pcode=tsc00025&language=en>

i „ženska“ što kasnije dovodi do rodne segregacije u području izbora predmeta studija i izbora zanimanja, od kojih ona tzv. „ženska“ često prati niži status i niže plaće. Najviše se pažnje posvećuje aktivnostima usmjerenim traženju odgovora na pitanja kako povećati uključivanje žena u IKT i STEM područja, s obzirom na njihovu trajnu podzastupljenost u ovom području.

U školskoj godini 2014./2015. u sve osnovne i srednje škole je uveden Građanski odgoj i obrazovanje kao međupredmetni i interdisciplinarni program, a u 8. razredima u 30 osnovnih škola provodio se kao izborni program. Evaluacija provedbe pokazala je izuzetno zadovoljstvo učenika programom, ali i da je potrebno uložiti dodatne napore u podizanje stručnih kapaciteta nastavnog osoblja za rad s učenicima na cijelom spektru diskriminacijskih osnova pa tako i za uključivanje ravnopravnosti spolova u nastavni proces.

Budući da su analize osnovnoškolskih i srednjoškolskih udžbenika u razdoblju od 2000. do 2016. pokazale kako u većini udžbenika prevladavaju likovno-grafički i tekstualni prikazi osoba muškog spola, a žene se najčešće pojavljuju u stereotipnim ulogama i zanimanjima, dok su teme ravnopravnosti spolova i reproduktivnih prava žena obrađene sporadično, novim „Pravilnikom o udžbeničkom standardu te članovima stručnih povjerenstava za procjenu udžbenika i drugih obrazovnih materijala“ kojeg je 2019. godine donijelo Ministarstvo znanosti i obrazovanja (dalje:MZO), ponovno se naglasila obveza promicanja ravnopravnosti spolova u udžbenicima na primjeren način koristeći se u jednakom omjeru ilustracijama likova obaju spolova i služeći se imenicama obaju rođova, osobito u imenovanju zvanja i zanimanja.

Osim u sudbenoj vlasti žene su u zakonodavnoj, izvršnoj vlasti i drugim procesima javnog odlučivanja i dalje značajno podzastupljene. Ohrabrujuće je da je na općim izborima (2014. godine) za predsjednicu Republike Hrvatske izabrana žena. Pomaci su vidljivi i u porastu broja kandidatkinja na izbornim listama, kao i u porastu udjela žena u predstavničkoj i izvršnoj vlasti na lokalnoj razini te postignutoj rodnoj ravnoteži u izborima za Europski parlament i povećanom udjelu žena među imenovanim državnim dužnosnicima.. Potrebno je istaknuti kako je od strane Državnog izbornog povjerenstva (dalje:DIP) uspostavljen sustav vođenja rodne statistike cjelokupnog izbornog procesa i u fazi kandidature i nakon utvrđivanja rezultata o osvojenim mandatima.

Osim ranije navedenog javne rasprave i kampanje vode se i o pitanjima vezanim uz nizak udjel žena u upravljačkim i nadzornim odborima tvrtki koje su izdavatelji dionica, s obzirom da udio žena u upravama iznosi 17,2%, u nadzornim odborima 20%, a na najvišim upravljačkim pozicijama 21% .

Pozitivnim ocjenujemo i pokretanje različitih aktivnosti vezanih uz pitanje položaja žena u sportu i njihovog nedostatnog udjela u upravljačkim tijelima sportskih saveza uključivši Hrvatski olimpijski odbor (dalje: HOO).

Iako se prema Anketi radne snage uočava smanjivanje nezaposlenosti žena one i dalje čine većinu među ukupnim brojem registriranih nezaposlenih osoba, a više su izložene i različitim oblicima diskriminacije na tržištu rada. Mjere aktivne politike zapošljavanja u okviru kojih su i programi zapošljavanja žena provode se već čitav niz godina, a usklađene su i sa novim Smjernicama Vlade Republike Hrvatske za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2018. do 2020. godine. Predstojeći nacionalni izazovi u području tržišta rada odnose se na aktivnije rješavanje pitanja rodne horizontalne i vertikalne segregacije, osviještenosti i radnika i poslodavaca za primjenu

zakonske odredbe o pravu na jednaku plaću za jednak rad, pitanje jaza u mirovinama te siromaštva starije populacije. Pitanje fleksibilizacije radnog vremena potrebno je, u suradnji sa socijalnim partnerima, što prije staviti na nacionalnu agendu. Životna dob i majčinstvo sve se više pokazuje kao prepreka prilikom zapošljavanja i napredovanja žena, a ugovor o radu na određeno vrijeme poslodavci koriste prečesto. Međutim, broj pritužbi na sudovima u području rodno utedeljene diskriminacije na tržištu rada daleko je ispod očekivanog te je pitanje osviještenosti o pravima koja reguliraju tržište rada također jedan od važnih ciljeva.

U području usklađivanja obiteljskog i profesionalnog života unaprjeđen je zakonodavni okvir donošenjem novih i izmjenama postojećih zakonodavnih rješenja povezanih s roditeljnim i roditeljskim naknadama. U narednom razdoblju bit će potrebno uvesti i dodatne mjere kojima će se potaknuti očevi da u većem broju koriste roditeljski dopust te da se poveća udio djece u institucionalnim oblicima skrbi. Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku (dalje: MDOMSP) podržava čitav niz projekata usmjerenih na poboljšanje materijalnih uvjeta u predškolskim ustanovama, produljenje radnog vremena, provedbu alternativnih odgojno-obrazovnih programa, osiguravanje prehrane za djecu te opremanje prostora u vrtićima.

Stereotipi o rodnoj ulozi žena trajna su prepreka većem uključivanju žena na tržište rada kao i u procesu političkog i javnog odlučivanja. Unatoč zabilježenom napretku u različitim područjima u proteklih pet godina potrebno je ubrzati dinamiku postizanja stvarne ravноправnosti muškaraca i žena uključujući inteziviranje uvođenja perspektive ravноправnosti spolova u sve javne politike (gender mainstreaming).

2. Što je od dolje nabrojanog predstavljalo pet glavnih prioriteta u cilju ubrzavanje napretka žena i djevojčica u vašoj državi u proteklih pet godina kroz zakone, politike i/ili programe? (molimo, označite mjerodavne kategorije)

2.1. Ravnopravnost i nediskriminacija u okviru zakona i pristupa pravosuđu

Izmjenama *Zakona o ravноправnosti spolova* (dalje:ZRS) 2017. godine uredilo se pitanje sveobuhvatne zaštite od viktimizacije u cilju potpunog usklađivanja odredbi ZRS s odredbom članka 24. *Direktive 2006/54/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 5. srpnja 2006. o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanju zapošljavanja i rada*. Odredba ZRS usklađena je s odredbom *Zakona o suzbijanju diskriminacije*, na način da se dodatno proširuje krug osoba koje ulaze u okrilje zaštite jamstva zabrane diskriminacije, a u svrhu jačanja pravne zaštite žrtava, što je bio i cilj preporuke Europske komisije.

Vlada Republike Hrvatske donijela je novi *Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine* u skladu sa *Zakonom o suzbijanju diskriminacije*.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina je započeo s radom na izradi novog *Nacionalnog programa za zaštitu i promicanje ljudskih prava za razdoblje od 2019. do 2024. godine*.

Ministarstvo pravosuđa (dalje: MP) od 2015. godine, u skladu s odredbama *Zakona o sudovima* vodi evidenciju o svim zaposlenim osobama u sudovima, s ciljem odgovora na pitanje je li ženama pod jednakim uvjetima zajamčena jednaka mogućnost zapošljavanja u odnosu na pravosudne vlasti. Kao što smo ranije napomenuli žene čine većinu u sudbenoj vlasti, osim na Vrhovnom sudu gdje su 2017. činile 39,5%, i na Ustavnom sudu gdje su 2015. godine činile 40%, a 2017. godine 23,1%.

U srpnju 2015. godine donesena je *Nacionalna strategija razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020. godine*.

Podršku i pomoć žrtvama i svjedocima pružaju odjeli za podršku žrtvama i svjedocima osnovani pri sedam županijskih sudova, a svrha odjela je pružiti podršku žrtvama kaznenih djela te olakšati stresne situacije svjedočenja i boravka na sudu. Oni su zaduženi za pružanje emocionalne podrške žrtvama/svjedocima prije, tijekom i nakon postupka, pružanje informacija o pravima i informacija o fazama kaznenog i prekršajnog postupka, za osiguravanje žrtvama i svjedocima boravka u posebnoj prostoriji, za osiguravanje pratnje žrtvama i svjedocima tijekom davanja iskaza te upućivanje na specijalizirane institucije ovisno o potrebama žrtava, svjedoka i osoba u njihovoј pratnji.

Sukladno *Zakonu o besplatnoj pravnoj pomoći* koji je na snazi od siječnja 2014., žrtvama kaznenog djela nasilja u postupku radi ostvarivanja prava na naknadu štete koja je počinjenjem kaznenog djela prouzročena, odobrava se, bez utvrđivanja imovnog stanja, korištenje sekundarne pravne pomoći (koja uključuje zastupanje od strane odvjetnika, oslobođenje od plaćanja troškova sudskog postupka i oslobođenje od plaćanja sudskih pristojbi).

U pogledu ostvarivanja prava na besplatnu pravnu pomoć u svrhu učinkovite pravne zaštite i pristupa суду i drugim javnim tijelima pod jednakim uvjetima, u razdoblju od rujna 2016. do rujna 2017. godine identificirano je ukupno 5.336 korisnika pravne pomoći od čega su 2.273 korisnika bili muškarci, a 3.063 žene. Od listopada 2017. do kolovoza 2018., prema podacima iz informacijskog sustava besplatne pravne pomoći, sekundarna pravna pomoć dodijeljena je 5.141 osobi, od kojih su 3.016 bile žene (58,7%).

MP je u 2017. godini financiralo ukupno 16 projekata udruga i pravnih klinika za pružanje primarne pravne pomoći. Projekti udruga odnosili su se na pružanje pravne pomoći ugroženim društvenim skupinama, kao što su socijalno ugrožene osobe, osobe s invaliditetom, pripadnici nacionalnih manjina, žrtve nasilja, podnositelji zahtjeva za međunarodnu zaštitu, i aktivnostima vezanim uz zaštitu ženskih prava.

Program "Mreža podrške i suradnje za žrtve i svjedočke kaznenih djela" uspostavljen je u siječnju 2018. godine, s ciljem da se osigura pomoć i podrška žrtvama i svjedocima na županijskoj razini u 13 županija u Hrvatskoj u kojima službe za podršku žrtvama i svjedocima na županijskim sudovima ne postoje. Mreža se sastoji od 10 nevladinih organizacija od kojih je većina aktivna u pružanju podrške ženama žrtvama rodno uvjetovanog nasilja i nasilja u obitelji. MP osigurava finansijsku potporu Mreži u sljedeće tri godine.

Pravosudna akademija organizira redovito nekoliko seminara godišnje iz područja ljudskih prava, uključujući i nediskriminaciju po spolu, za suce, sudske savjetnike, državne odvjetnike kao i za službenike u pravosudnim tijelima. Pravosudna akademija surađuje s Europskom mrežom centara za stručno usavršavanje pravosudnih dužnosnika (EJTN) sa sjedištem u Bruxellesu, Akademijom za europsko pravo (ERA) sa sjedištem u Trieru i

Europskim institutom za javnu upravu (EIPA) sa sjedištem u Luxembourgu. To su ujedno i krovne institucije koje nacionalnim pravosudnim školama osiguravaju pomoć i podršku u organizaciji stručnog usavršavanja pravosudnih dužnosnika iz područja prava Europske unije. Seminar koji se redovito organizira već nekoliko godina odnosi se na primjenu *Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda* na kojem se raspravlja o praksi EU suda za ljudska prava s naglaskom na zabranu diskriminacije i razlikovanje prava zajamčenih čl. 14. i čl. 1. Protokola br. 12.

Od 2016. uveden je seminar za općinske i županijske razine sudova koji se odnosi na pitanje naknade štete i općenito restitucije vezano za slučajevе diskriminacije, zaštite dostojanstva radnika i mobbinga, s analizom prakse sudova u radno pravnim sporovima i sporovima zaštite dostojanstva radnika, a na osnovu odredbi *Zakona o suzbijanju diskriminacije*, *Zakona o ravnopravnosti spolova* i *Zakona o radu* te prakse sudova. Od 2018. godine održavaju se seminari koje se odnose na diskriminacijske sporove u radno pravnim odnosima te na primjenu prakse Europskog suda za ljudska prava u radno pravnim sporovima pri suđenju u Hrvatskoj.

Pravosudna akademija je u suradnji s Centrom za mirovne studije organizirala online tečaj na temu osnovnih postavki antidiskriminacijskih zakona za pravosudne dužnosnike. Također, Pravosudna akademija je u suradnji sa Vijećem Europe organizirala online tečaj o borbi protiv rasизма, homofobije i transfobije za pravosudne dužnosnike.

Policijska akademija je provela tečaj obuke pod nazivom „Specijalizirana maloljetnička delinkvencija i kriminal protiv mladih i obiteljska obuka“ za 27 kriminalističkih policajaca s ciljem osiguranja jednakosti žena u pristupu pravosuđu.

URS je 2017. godine, u okviru Twinning projekta „Podrška ravnopravnosti spolova“, u suradnji s Ludwig Boltzman Institutom iz Beča i Pravosudnom akademijom, organizirao tri seminara za suce prekršajnih sudova o podizanju razine znanja i stručnosti sudaca o radnom pravu iz perspektive ravnopravnosti spolova. Svrha ovih prilagođenih seminara bila je ospozobiti suce, utjecati na njihovu učinkovitost, povećati povjerenje u pravni sustav i motivirati žrtve diskriminacije na temelju spola da traže zaštitu svojih prava na sudovima. Tiskan je priručnik „Priručnik o rodno osviještenoj politici i promicanju ravnopravnosti spolova za suce/tkinje, sudske savjetnike/ce i odvjetnike/ce“ na hrvatskom i engleskom koji je distribuiran u suradnji s Pravosudnom akademijom.

Jedna od faza EU projekta „Izgradnja učinkovitije zaštite: promjena sustava za borbu protiv nasilja prema ženama“ pravobraniteljice za ravnopravnost spolova je i Stručna analiza pravomoćnih sudske presude za slučajevе nasilja počinjenog na štetu žena, u razdoblju 2012.-2016., na uzorku 18 sudova iz 11 gradova uz provođenje stručnih edukacija i treninga.

URS je preveo, tiskao i distribuirao Opću preporuku br. 33 o pristupu žena pravosuđu UN Odbora za uklanjanje diskriminacije žena (CEDAW), a dostupna je i na njegovim web stranicama.

2. 2. Uklanjanje nasilja nad ženama i djevojčicama

Republika Hrvatska je potpisala *Konvenciju Vijeća Europe o sprecavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* u siječnju 2013., a ratificirala u travnju 2018. godine

donošenjem *Zakona o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*.

Vlada Republike Hrvatske donijela je novu, četvrtu po redu *Nacionalnu strategiju zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2017. do 2022. godine* (i raniju za razdoblje od 2011. do 2016. godine). Ona sadrži 7 područja djelovanja iz područja prevencije, potpore žrtvama nasilja, psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, unaprjeđenja međuresorne suradnje, izobrazbe stručnjaka koji rade u području zaštite od nasilja u obitelji te senzibilizacije javnosti za problematiku nasilja u obitelji. Svaka mjera *Nacionalne strategije* temelji se na jednom ili više članaka *Istanbulske konvencije* što čini njezinu dodanu vrijednost. MDOMSP je koordinator provedbe mjeru oba ova dokumenta.

Novim *Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji* koji je stupio na snagu 1. siječnja 2018. izmijenjena je definicija nasilja u obitelji, propisane su određene obveze nadležnih tijela u postupanju prema žrtvi nasilja u obitelji, unesene su novine u odredbe o zaštitnim mjerama.

Sporazum o međuresornoj suradnji u području sprečavanja i borbe protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji potpisalo je krajem 2018. godine sedam ministara uz potporu predsjednika Vlade Republike Hrvatske, glavnog državnog odvjetnika, predsjednika Vrhovnog suda, predsjednice Visokog prekršajnog suda, pravobraniteljica za djecu, za osobe s invaliditetom i za ravnopravnost spolova te ravnateljice URS-a. Na osnovu njega uspostavljen je Nacionalni tim i županijski timovi za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama.

Vlada Republike Hrvatske donijela je 2018. godine novi, ažurirani *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja* koji sadrži obveze nadležnih tijela i drugih čimbenika koji sudjeluju u otkrivanju i suzbijanju seksualnog nasilja i pružanju pomoći i zaštite osobama izloženim seksualnom nasilju te regulira način i sadržaj suradnje između nadležnih tijela u postupanju sa žrtvama seksualnog nasilja.

U završnoj fazi je izrada novog *Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*. Normativni okvir za donošenje ovog Protokola čine međunarodno obvezujući i nacionalni dokumenti koji uređuju područje zaštite od nasilja u obitelji. Svrha Protokola je osiguranje pravovremene i učinkovite provedbe postojećih propisa o zaštiti žrtve nasilja u obitelji sukladno ovlastima nadležnih tijela, unaprjeđenje suradnje i dugoročno utjecanje na smanjenje nasilničkog ponašanja.

U svrhu reguliranja statusa i prava žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, 2015. godine donesen je *Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu*.

U okviru represivnih mehanizama treba istaknuti niz materijalno-procesnih poboljšanja te je nasilje u obitelji uvedeno kao kazneno djelo u *Izmjenama i dopunama Kaznenog zakona* iz 2015., a *Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku* 2017. godine propisan je niz mjeru kojima se, među ostalim, štiti sigurnost i privatnost osobnog i obiteljskog života svjedoka i žrtve od sekundarne viktimizacije te je proširena i definicija žrtve.

2.3. Političko uključivanje i zastupanje

U Programu Vlade Republike Hrvatske za mandat od 2016. do 2020. godine navedeno je da će se u okviru promoviranja ravnopravnosti spolova kao zasebnog cilja poticati uključivanje žena u politički i javni život.

U proteklih pet godina žene su obnašale, a i trenutno obnašaju neke od najvažnijih funkcija u državi, od predsjednice države, potpredsjednica parlamenta, potpredsjednica Vlade, i ministrica vanjskih i europskih poslova, kulture, demografije, obitelji, mladih i socijalne politike, ministrike regionalnog razvoja i fondova europske unije i ranije ministrike gospodarstva. Trenutno udio ministrica u Vladi iznosi 20%.

Od ukupno 137 imenovanih državnih dužnosnika 44 je državnih tajnika u ministerstvima i 93 pomoćnika ministara. Udio žena u broju imenovanih državnih dužnosnika iznosi 39,4%. Među 44 državnih tajnika žene čine 36,3%, a među pomoćnicima ministara 40,8%. Povećan je i udio veleposlanica sa 24,1% 2015. godine na 27,3% 2017. godine.

Napredak je postignut u povećanju broja kandidatkinja na parlamentarnim, lokalnim i izborima za Europski parlament do Zakonom o ravnopravnosti spolova propisane obveze da su sve političke stranke i drugi ovlašteni predlagatelji prilikom predlaganja izbornih lista za predstavnička tijela dužne poštovati kvotu od najmanje 40% zastupljenosti jednog spola na listama. No, iako je na posljednjim parlamentarnim izborima održanim 2016. godine bilo 39,7% kandidatkinja u sadašnjem sazivu Hrvatskog sabora one obnašaju svega 21% zastupničkih mandata.

Lokalni izbori održani 2017. godine donijeli su određeni porast u udjelu žena u predstavničkoj i izvršnoj vlasti. U odnosu na 2013. godinu broj općinskih vijećnica je porastao za oko 10,3% (s 15,7% na 26%), broj gradskih vijećnica za gotovo 4% (s 23,1% na 27%), a županijskih vijećnica za 6,1% (s 20,7 na 26,8%). Iako nije izabrana niti jedna županica broj zamjenica župana porastao je za 7,4% u odnosu na 2013. godinu, odnosno s 22,2% na 29,6%. Na razini gradonačelnica bilježi se porast udjela za 1,6% te zamjenica gradonačelnika za 4%. Na razini načelnica općina vidljiv je porast za oko 2%, dok je udio zamjenica načelnika općina porastao za oko 4%. (Izvori: DZS, „Žene i muškarci u Hrvatskoj 2018.“ i DIP).

Rodni paritet postignut je na prethodnim izborima za Europski parlament (dalje:EP), održanima 2014. godine, kada je za 11 mjesta iz Republike Hrvatske izabrano 6 žena (54,5%) i 5 muškaraca. Dobar rezultat postignut je i na posljednjim izborima članova za EP održanim 26. svibnja 2019. godine kada je za 12 mjesta u EP izabrano 5 žena, odnosno 41,6%.

Iz navedenog je vidljivo da je u pojedinim segmentima postignut napredak, međutim i da je nužno nastaviti dalje kontinuirano raditi na postizanju rodno uravnotežene političke zastupljenosti žena na svim razinama.

2.4. Pravo na rad i prava na radu (npr. razlika u plaćama među spolovima, segregacija prema zanimanjima, napredak u karijeri)

Mjere aktivne politike zapošljavanja koje se provode čitav niz godina od velikog su značaja za smanjivanje nezaposlenosti žena i poboljšanje njihova položaja na tržištu rada. Žene čine većinu u ukupnom broju osoba uključenih u mjere aktivne politike zapošljavanja. U razdoblju od 2014. do 2018. godine u mjere aktivne politike zapošljavanja bilo je uključeno

182.483 osobe od čega 104.899 žena, što je činilo 57,5% svih uključenih osoba. U tu svrhu je izdvojeno 757.713.405,70 eura (5.607.079.202,40 kn).

Prema podacima Eurostata (LFS lfsa_ergan) broj zaposlenih žena (24-64 godina starosti) raste te je stopa njihove zaposlenosti od 2015. porasla sa 55,9% na 58,3% 2017., odnosno na 61,7% u prvom kvartalu 2018. godine. Stopa nezaposlenosti pala je sa 16,9% u 2015. godini na 11,9% u 2017. godini. Ipak, udio žena u neaktivnom stanovništvu još uvijek se kreće oko 58,8%. (Izvor)

Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije (dalje: MRRFEU) izradilo je 2017. godine *Strategiju regionalnog razvoja Republike Hrvatske do 2020. godine*. U jednom od specifičnih ciljeva - „Povećanje održivog samozapošljavanja nezaposlenih osoba, posebice žena“ žene su izrijekom izdvojene kao posebna kategorija nezaposlenih osoba. Financijska sredstva iz Europskih strukturnih i investicijskih fondova (dalje: ESI fondovi) koriste se za mјere za zapošljavanje žena.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava (dalje: MRMS) provodi „Zaželi - program zapošljavanja žena“ financiranog iz Europskog socijalnog fonda (dalje: ESF) u okviru Operativnog programa Učinkoviti ljudski potencijali 2014.-2020. Program se provodi od 2016. godine, a njime je planirano zapošljavanje 7.500 žena na poslovima potpore i podrške te brige za gotovo 30.000 starijih osoba i osoba u nepovoljnem položaju. To je jedna od posebnih mјera i pozitivna akcija koja omogućava pristup zapošljavanju i tržištu rada ženama, pripadnicama ranjivih skupina s naglaskom na teško dostupna, ruralna područja i otoke, osnaživanje i unaprjeđivanje radnog potencijala teže zapošljivih žena i žena s nižom razinom obrazovanja zapošljavanjem u lokalnoj zajednici. Ova posebna mјera trebala bi ublažiti posljedice njihove nezaposlenosti i rizik od siromaštva te ujedno potaknuti socijalnu uključenost. Ciljane skupine unutar Poziva na dostavu prijedloga projekata su nezaposlene žene prijavljene u evidenciju Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (dalje: HZZ-a) bez obzira na duljinu prijave u evidenciji (s naglaskom na starije od 50 godina, žene s invaliditetom, žrtve trgovanja ljudima, žrtve obiteljskog nasilja, azilantice, mlade žene koje su izašle iz sustava skrbi i udomiteljskih obitelji, odgojnih zavoda i sl., liječene ovisnice o drogama, povratnice s odsluženja zatvorske kazne unazad 6 mjeseci, pripadnice romske nacionalne manjine, beskućnice, s najviše završenim srednjoškolskim obrazovanjem). Ženama uključenim u projektne aktivnosti omogućava se povećanje znanja i vještina potrebnih na tržištu rada kroz dodatno ospozobljavanje kako bi po završetku projekta bile konkurentnije na tržištu rada. Završetkom obrazovanja i ospozobljavanja, žene uključene u projekt stječu javnu ispravu o obrazovanju /ospozobljenosti. Ova aktivnost uvelike utječe na radnu aktivaciju žena te na povećanje njihove zapošljivosti i nakon završetka projekta. Radi se o poslovima skrbi o starijim osobama i osobama u nepovoljnem položaju u lokalnim zajednicama u teško dostupnim područjima i u područjima u kojima je stopa nezaposlenosti viša od hrvatskog prosjeka. Program provode jedinice lokalne i područne (regionalne) uprave i samouprave i/ili organizacije civilnog društva. Vrijednost ovoga Poziva ukupno iznosi oko 135 milijuna eura.

U izvještajnom razdoblju provedeno je nekoliko projekata s ciljem osnaživanja položaja žena na tržištu rada. U okviru EU Twinning projekta „Podrška ravnopravnosti spolova“ („Support to Gender Equality“) vrijednosti 600.000 eura, kojeg je URS provodio tijekom 2016. i 2017. godine s finskim partnerom Nacionalnim institutom za zdravstvo i socijalnu skrb, provedena je nacionalna kampanja pod nazivom „Neravnopravnost ti nije u opisu posla“. U

okviru kampanje izrađeno je 1.500 plakata koji su bili stavljeni u sredstva javnog prometa u četiri hrvatska grada tijekom dva tjedna, izrađena su dva radio spota koji su tijekom mjesec dana bili emitirani na 52 radio stanice, organizirane su javne akcije u četiri grada na kojima se okupilo veliki broj javnih ličnosti i dijelilo promidžbene materijale. Na internetsku stranicu URS-a uvrštene su praktične informacije za u slučajevima diskriminacije na radnom mjestu temeljem spola, uz nemiravanja i seksualnog uz nemiravanja.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je od listopada 2013. do travnja 2016. provodila projekt „Uklanjanje staklenog labirinta – jednakost prilika u pristupu pozicijama ekonomskog odlučivanja u Hrvatskoj“ („Dismantling the Glass Labyrinth – Equal Opportunity Access to Economic Decision-making in Croatia“) financiran sredstvima EK u okviru programa Progress. Ukupna vrijednost projekta bila je 250.000 eura. Cilj projekta bio je osvješćivanje i promicanje potrebe za uravnoteženom zastupljenosću žena i muškaraca na upravljačkim pozicijama u trgovačkim društвima. U sklopu projekta provedena su četiri istraživanja - o zastupljenosti žena i muškaraca na upravljačkim pozicijama, percepciji poslodavaca o koristima rodne uravnoteženosti u poslovnom odlučivanju i percepciji poslovnih žena o eventualnim barijerama na putu prema upravljačkim pozicijama. Tijekom 2016. osnovana je Baza poslovnih žena u suradnji s Hrvatskom udrugom poslodavaca (HUP).

Noviji EU projekt pravobraniteljice za ravnopravnost spolova pod nazivom: "Jednaka prava – jednake plaće – jednake mirovine" – Širenje opsega implementacije akcija i zakonskih standarda rodne ravnopravnosti s ciljem dostizanja rodne ravnopravnosti i sprječavanja siromaštva u Hrvatskoj ("Equal rights – Equal Pay – Equal Pensions" – Expanding the scope of implementation of gender equality actions and legal standards towards achieving gender equality and combating poverty in Croatia") čija je vrijednost 468.510,20 eura, provodi se u razdoblju od listopada 2018. do rujna 2020.

URS putem svojih internetskih stranica redovito informira javnost o Europskom danu obilježavanja jednakih plaća. Razlika između plaća muškaraca i žena u Republici Hrvatskoj je rezistentna i iznosi oko 11%, a što je ispod prosjeka EU.

Segregacija u zanimanjima je i dalje jako izražena i slijedi prethodne trendove s znatnom podzastupljenosću žena u STEM odnosno IKT sektoru. Upućujemo na statističke podatke u prilogu ovog izvješća „Žene i muškarci u Hrvatskoj“ DZS, kao i na odgovore u pitanju br. 12.

2.5. Usklađenost poslovnog i obiteljskog života / plaćeni rodiljni ili roditeljski dopust

U cilju stvaranja povoljnijeg okruženja i finansijskih uvjeta Republika Hrvatska snažno zagovara provedbu mjera u području potpora obiteljima.

Tijekom izvještajnog razdoblja unaprjeđeno je zakonodavstvo koje uređuje pitanja rodiljnih i roditeljskih potpora i doplatka za djecu. *Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o rodiljnim i roditeljskim potporama* koje su stupile na snagu 1. srpnja 2017. godine, povećan je maksimalni iznos naknade plaće koja se isplaćuje za vrijeme korištenja roditeljskog dopusta za zaposlene roditelje te visine novčanih potpora za pojedine skupine prava drugih korisnika, kako bi se dodatno potaknulo korištenje roditeljskog dopusta od strane oba roditelja.

Donošenjem *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o doplatku za djecu* 2018. godine dohodovni cenzus za ostvarivanje prava na doplatak za djecu po članu kućanstva povećan je s

tadašnjih 50% na 70% proračunske osnovice te je sukladno tome otvoren put većem broju potencijalnih korisnika doplatka za djecu i pronatalitetnog dodatka.

U Hrvatskoj svaki roditelj ima pravo na četiri mjeseca roditeljskog dopusta, od čega su dva mjeseca tog dopusta neprenosiva s jednog roditelja na drugog. Dakle, jedan roditelj može iskoristiti najviše 6 mjeseci roditeljskog dopusta, a dvomjesečna kvota „propada“ ukoliko oba roditelja nisu koristila dopust. Roditeljski je dopust u Hrvatskoj još uvijek limitiran gornjom naknadom od 3.991 kn mjesечно, koja je manja od prosječne mjesecne plaće. Komparativna istraživanja pokazuju da očevi najčešće koriste roditeljski dopust kada imaju manju plaću od supruge. Dio razloga za nisku uključenost očeva treba tražiti i u drugim činiteljima poput tradicionalnog poimanja roditeljstva i uloge očeva u ranoj dobi djeteta, radnog okruženja i nerazumijevanja poslodavaca, kao i društvene okoline općenito koja često nije podržavajuća spram očeva koji preuzimaju aktivnu brigu oko djeteta.

MDOMSP je tijekom razdoblja od 2014. do 2018. godine objavilo pet Poziva za prijavu projekata udruga usmjerenih podršci obitelji i promicanju prava djece. Za provedbu ukupno 233 projekata udruga, u razdoblju od 2014. do 2018. godine, utrošeno je ukupno 1.977.972,97 eura (14.637.000,00 kn).

U cilju demografske obnove, osiguravanja uvjeta za optimalan djetetov razvoj, pomoći roditeljima u brizi za sigurnost i odgoj djeteta te promicanje bolje ravnoteže i usklađivanje obiteljskog i poslovnog života, u 2018. godini je MDOMSP započeo projekt sufinanciran sredstvima ESF-a „Unaprjeđenje usluga za djecu u sustavu ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja – Vrtići za skladniji život“ ukupne vrijednosti 40,5 milijuna eura (300 milijuna kn) kojim će se uvesti novi programi, prilagoditi radno vrijeme vrtića potrebama roditelja, opremiti prostori vrtića i omogućiti edukaciju i zapošljavanje novih djelatnika vrtića. Kroz navedene projekte bit će uključeno 4.704 djece te zaposleno ukupno 472 odgojitelja/ica i stručnih suradnika/ca. Projekti provode vrtići u suradnji s lokalnim zajednicama. Do kraja 2018. godine ugovoren je ukupno 50 projekata, ukupne vrijednosti 30.176.468,88 eura (223.239.269,77 kn). Izmjenama Zakona o mirovinskom osiguranju koje su stupile na snagu 1. siječnja 2019. godine uvedena je kategorija dodanog staža za sve majke i posvojiteljice. Nevezano uz korištenje rodiljnog ili roditeljskog dopusta, neovisno o tome jesu li rodile prije ili poslije stupanja na snagu ovog Zakona, uvedeno je da se za izračun visine mirovine ukupno navršenom mirovinskom stažu dodaje staž od šest mjeseci za svako rođeno i posvojeno dijete. Ovom mjerom u okviru mirovinskog sustava nastoji se ublažiti razlike u visini mirovine između žena i muškaraca te na odgovarajući način štititi majčinstvo.

Novim Pravilnikom o unutarnjem redu Ministarstva vanjskih i europskih poslova (dalje: MVEP-a) iz 2017., s obzirom na posebnosti koje proizlaze iz diplomatske službe, uređeno je pitanje korištenja prava djelatnica MVEP na rodiljni/roditeljski dopust tijekom rasporeda na rad u diplomatsko-konzularna predstavništva.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je od siječnja 2016. do siječnja 2018. bila nositeljica EU projekta „Prema stvarnoj ravnopravnosti muškaraca i žena: usklađivanje profesionalnog i obiteljskog života“ (“In Pursuit of Full Equality between men and Women: Reconciliation of Professional and Family Life”), financiranog iz programa REC (Rights, Equality and Citizenship) Europske komisije koji se bavi ekonomskim osnaživanjem žena. Vrijednost projekta je 437.172,29 eura. Ciljevi projekta bili su vezani za uklanjanje rodnih stereotipa u zanimanjima, usklađivanje privatnog i poslovnog života, edukaciju poslodavaca o

važnosti senzibiliziranog pristupa majkama i promoviranje aktivne uloge očeva u formativnim godinama razvoja djeteta. Upućujemo također na odgovore u pitanju 7.

3. Jeste li u proteklih pet godina poduzimali specifične mjere da biste sprječili diskriminaciju i promicali prava žena i djevojčica koje se susreću s višestrukim i međusobno preklapajućim oblicima diskriminacije? (molimo, označite mjerodavne kategorije)

3.1. Žene koje žive u udaljenim i ruralnim područjima

Prema *Programu ruralnog razvoja Republike Hrvatske od 2014. do 2020.*, udio žena među stalno zaposlenim radnicima u poljoprivredi iznosi oko 40%, dok je istodobno plaća žena u djelatnosti poljoprivrede manja za oko 14% od plaća muškaraca.

Prema podacima Ministarstva poljoprivrede u 2018., žene su bile nositeljice 30,37% obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (OPG), što je gotovo identičan udio kao i tijekom 2017. i 2016. Žene nositeljice OPG-ova su u velikoj mjeri osobe starije od 65 godina života (44,36%), a slično je i kod muškaraca koji su nositelji OPG-a (36,54% je starije od 65 godina). Prema navodima ovog ministarstva promjene u odnosu na stanje u 2016. godinu, išle su u smjeru blagog smanjenja udjela žena kao nositeljica OPG-a, uz zadržavanje istog postotnog udjela među nositeljima obrta i zadruga. Navedeno ukazuje na trend prijelaza prema fleksibilnijim i specijaliziranim organizacijskim modelima i tipovima proizvodnje prikladnijim za povećanje konkurentnosti poljoprivrednih gospodarstava.

Projekti u okviru mjera *Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.* doprinose poboljšanju položaja žena u ruralnim područjima. Primjerice diversifikacijom aktivnosti u nepoljoprivredne djelatnosti povećane su mogućnosti aktivnijeg poduzetništva žena kroz tradicijske obrte i nepoljoprivredne djelatnosti u ruralnim područjima što im daje više mogućnosti da budu korisnice i davateljice do sada deficitarnih usluga poput usluga skrbi za djecu i starije osobe. Potpore kroz navedene mjere ženama u ruralnim područjima pružaju mogućnost za rad na puno ili skraćeno radno vrijeme, kao i samostalno poslovanje sa fleksibilnim radnim vremenom. Tijekom 2018., ukupno je ugovoren 7.666 projekata iz *Programa ruralnog razvoja*, a od toga je u 1.376 projekata (18%) nositeljica bila žena.²

Svjetski dan seoskih žena - 15. listopada obilježava se redovito različitim događanjima na nacionalnoj i lokalnim razinama.

URS je preveo, tiskao, promovirao i uvrstio na svoje internetske stranice *Opću preporuku br. 34 (2016) o pravima žena u ruralnim područjima*, UN Odbora za uklanjanje diskriminacije žena, u kojoj se pojašnjavaju obveze država stranaka. *Preporuka* je proslijedena županijskim povjerenstvima za ravnopravnost spolova, a Ministarstvu poljoprivrede dostavljeno je više od 300 primjeraka koji ih je, u svrhu edukacije, proslijedio podružnicama Poljoprivredno savjetodavne službe na lokalnim razinama.

Predstavnica URS-a je članica Odbora za praćenje provedbe *Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014.-2020.* i Odbora za praćenje provedbe Operativnog programa za pomorstvo i ribarstvo za programsko razdoblje 2014. – 2020. pri Ministarstvu poljoprivrede.

² Iz Izvješća o radu Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova za 2018. godinu

3.2. Pripadnice nacionalnih manjina

Savjet za nacionalne manjine kao krovno, autonomno, tijelo osnovano na osnovu *Ustavnog zakona o pravima nacionalnih manjina* bavi se cjelovitom manjinskom problematikom uključujući financiranje projekata pripadnika nacionalnih manjina iz Državnog proračuna. U Republici Hrvatskoj djeluje 17 zajednica različitih nacionalnih manjina, za koje je osigurano osam mjesta u Hrvatskom saboru. Od osam zastupnika dvije su žene: predstavnica srpske nacionalne manjine i predstavnica albanske manjine. Potpredsjednica Savjeta za nacionalne manjine je pripadnica srpske nacionalne manjine.

Za ostvarivanje projekata žena pripadnica nacionalnih manjina Savjet za nacionalne manjine u 2015. financirao je 28 projekata s iznosom od 224.500,00 kuna. U 2016. financirano je 25 projekata s iznosom od 466.000,00 kn, a u 2017. godini 25 programa s 727.000,00 kuna. U 2018. financirao je 20 projekata s 394.500,00 kuna. U izvještajnom razdoblju 2015.-2018. podržano je ukupno 98 projekata u iznosu od 242.162,16 eura (1.792.000,00kn).

Nekoliko recentnih istraživanja potvrđuje da postoje statistički značajne razlike između Romkinja i Roma u gotovo svim područjima života, a posebno u području obrazovanja, zapošljavanja i uključivanja u društveni život pa se vrlo pozitivnim ocjenjuje činjenica da je u *Nacionalnu strategiju za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020.* uvrštena rodna dimenzija. U ciljeve i mјere Strategije integrirani su elementi vezani uz promicanje ljudskih prava Romkinja i rodne ravнопravnosti, jednakih mogućnosti na tržištu rada, rodno osjetljivog obrazovanja, ravнопravnosti u procesima odlučivanja u političkom i javnom životu, uklanjanja nasilja nad ženama, poboljšanje zaštite reproduktivnog zdravlja žena, zdravlja trudnica i djece te smanjenje broja maloljetničkih trudnoća, podizanje kvalitete, dostupnosti i pravovremenosti socijalnih usluga i usluga u zajednici s posebnim naglaskom na žene, djecu, mladež, osnaživanje lokalne romske zajednice za prepoznavanje opasnosti od rizika izloženosti pojavama trgovanja ljudima, seksualnog iskorištanja i drugih oblika nasilja s naglaskom na žene i djecu te jačanje kapaciteta udruga i ostalih oblika udruživanja pripadnica romske nacionalne manjine.

Nositelj izrade i praćenja *Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020.* godine je ULJPPNM. U dodjeli finansijskih potpora udrugama Romkinja sudjeluje i UZU kao i Savjet za nacionalne manjine. Iz Izvješća o provedbi *Nacionalne strategije za uključivanje Roma za razdoblje od 2013. do 2020. godine* vidljivo je da je čitav niz projekata u izvještajnom razdoblju bio posvećen osnaživanju žena pripadnica romske nacionalne manjine te izdvajamo samo one najznačajnije.

ULJPPNM je u 2016. i 2017. proveo projekt „Nacionalna platforma za Rome - „Živjeti jednakost“, u vrijednosti od 68.635,00 eura pri čemu je osobita pozornost pridana položaju Romkinja.

UZU je objavio nekoliko natječaja koji su se financirali iz EU Instrumenta prepristupne pomoći (IPA). U okviru natječaja „Jačanje kapaciteta organizacija civilnoga društva za osiguravanja djelotvorne provedbe standarda EU u ostvarenju ljudskih prava“ financirano je 22 projekta od kojih je 7 bilo usmjereno na poboljšanje pristupa romske nacionalne manjine ljudskim pravima, ukupne vrijednosti 861.824,79 eura. Neki od provedenih projekata u području zaštite pripadnica nacionalnih manjina financirani su iz EU Programa za jednakost, prava i građanstvo. Tako je npr. Udruga Romsko srce, Jagodnjak, provodila 2016./2017.

projekt „Udaj se kad si spremna“ baveći se problemom dogovorenih i prisilnih brakova djevojčica u dobi između 9 i 15 godina u romskim zajednicama.

Međimurska županija, u kojoj je najveći udio romske populacije, je tijekom 2017. godine provela edukaciju i informiranje romske populacije, s posebnim naglaskom na žene, o problemima vezanim uz različite oblike diskriminacije i nasilja nad ženama. Također je sufinanciran ponovni tisak brošure *Žene za ravnopravnost* u kojoj su predstavljeni rezultati istraživanja o položaju Romkinja .

Čitav niz drugih događanja, manifestacija, okruglih stolova, produkcija dokumentarnih filmova itd. u organizaciji ULJPPNM, URS-a, predstavnica udruga, Saveza Roma RH i dr. održao se tijekom izvještajnog razdoblja. Primjerice 2015. godine u Zagrebu je održan okrugli stol pod nazivom „Položaj Romkinja u Republici Hrvatskoj“ na kojem su sudjelovale romske aktivistice, predstavnice udruga i vijeća romske nacionalne manjine. Ravnateljica URS-a održala je izlaganje pod nazivom „Aktivnosti URS-a namijenjene poboljšanju položaja Romkinja“. Doneseni su zaključci koji uključuju podršku svih prisutnih ideji osnivanja nacionalne mreže Romkinja Hrvatske, te nastavku suradnje kroz organizaciju sličnih tematskih okupljanja radi promicanja prava žena i pružanja podrške udrugama i aktivisticama.

HZZ provodi mjere aktivne politike zapošljavanja Romkinja. Broj zaposlenih Romkinja kroz godine kontinuirano se povećavao. Tako ih je u 2014. godine zaposleno 415, a u 2018. godini 629. Ohrabrujući je podatak da se kroz godine povećavao broj Romkinja koje su se zapošljavale na otvorenom tržištu rada, dakle i bez mjera aktivne politike zapošljavanja. U 2014. godini na otvorenom tržištu rada zaposleno je 107 Romkinja, a u 2018. godini 281 Romkinja.

URS je finansijski podupirao web stranicu romske udruge žena „Bolja budućnost“ kao i regionalnu manifestaciju „Kraljica Teuta“ udruge Klub albanskih žena „Kraljica Teuta“.

3.3. Žene koje žive s invaliditetom

Republika Hrvatska je donijela *Nacionalnu strategiju za izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2016. do 2020. godine*. U provedbi strategije sudjeluje veliki broj nositelja mjera, ali potrebno je posebno naglasiti djelovanje Zajednice saveza osoba s invaliditetom Hrvatske (dalje: SOIH) koja je osnovana prije 45 godina te institucije Pravobranitelja za osobe s invaliditetom koja djeluje 11 godina, kao i HZZ-a koji provodi mjere poticaja zapošljavanja osoba s invaliditetom.

Mreža žena s invaliditetom SOIH već osam godina provodi Kampanju „Bijele vrpce“ - „16 dana ženskog aktivizma protiv rodno uvjetovanog nasilja“ koja započinje 25. studenog na Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama, a završava 10. prosinca na Međunarodni dan ljudskih prava. Potporu kampanji pruža URS, ULJPPNM i Grad Zagreb. Kampanja uključuje niz aktivnosti osvještavanja šireg građanstva, od brojnih događanja na gradskim trgovima i u odgojno-obrazovnim institucijama te izjava za medije, do predavanja, okruglih stolova i tribina. Jedan od ciljeva je i poticanje muškaraca i mladića na aktivno uključivanje u borbu protiv nasilja. Moto kampanja vezan je svake godine za suzbijanje nasilja nad ženama s invaliditetom. Na okruglom stolu „Nulta tolerancija prema nasilju“ organiziranom 2015., ravnateljica URS-a predstavila je hrvatsko izdanje brošure „Što učiniti ako te netko povrijedi ili ti čini nešto loše?“. Brošura sadrži informacije o rodno uvjetovanom nasilju za osobe s

poteškoćama u razvoju i tiskana je uz finansijsku potporu URS-a. Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom ističe da su žene s invaliditetom, osobito slijepe, gluhe, gluhoslijepe ili one s intelektualnim poteškoćama, manje sklone prijavljivanju nasilja jer smatraju da institucije i njihovi djelatnici još uvijek propituju njihov iskaz u ulozi žrtve, a skloništa za žene s invaliditetom potrebno je upotpuniti arhitektonskom pristupačnošću. Na ovom području potrebno je uložiti dodatne napore za poboljšanje.

Prema podacima Ministarstva unutarnjih poslova (dalje: MUP-a), u 2017. godini među žrtvama nasilja u obitelji, bilo je 92 osobe s invaliditetom (0,74% od sveukupnog broja žrtava) od čega su 52 osobe bile ženskog spola (56,5%). Iako je prisutan trend blagog pada u broju žrtava primjer dobre prakse predstavlja SOS telefon za žene s invaliditetom kojeg je osnovala Mreža žena s invaliditetom SOIH-a.

MUP je, sukladno *Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji*, izradio obrasce za upoznavanje žrtve kaznenih djela s njenim pravima, a provodi se i pojedinačna procjena žrtava radi utvrđivanja posebnih potreba zaštite. Policijski službenici su dužni prilikom postupanja osigurati potrebnu prilagodbu i odgovarajuću podršku uzimajući u obzir specifičnosti svakog pojedinačnog oštećenja žrtve nasilja – osobe s invaliditetom.

U svibnju 2018. održana je i Prva konferencija žena s invaliditetom na temu „Položaj žena s invaliditetom u RH“ u organizaciji SOIH-a.

U Nacionalnu strategiju za izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2016. do 2020. godine ugrađene su i mjere za poticanje samozapošljavanja i povećanja participacije žena s invaliditetom na tržištu rada. Udio žena u zapošljavanju osoba s invaliditetom postupno raste pa je njihov udio u 2018. godini iznosio 42,46% (Izvor: HZZ). Još 2014. godine na snagu je stupio novi *Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom* koji propisuje poslodavcima da na svakih 20 zaposlenika moraju zaposliti i jednu osobu s invaliditetom, ili u suprotnom moraju platiti poseban doprinos za njihovu rehabilitaciju i zapošljavanje. Slično kao u općem zapošljavanju žena s invaliditetom, u promatranom razdoblju bilježi se trend blagog porasta u uključivanju žena s invaliditetom u mjerne aktivne politike zapošljavanja gdje je među novo uključenima 42% žena. Udio žena u broju samozaposlenih osoba s invaliditetom 2018. godine iznosio je 33,3%.

Prema podacima iz 2016. godine, većina kliničkih bolničkih centara i općih/specijalnih bolnica ima prilagođene ginekološke stolove ženama s invaliditetom. Može se zaključiti da se u sustavu zdravstva nalazio najmanje 245 ginekoloških stolova prilagođenih ženama s invaliditetom. Obzirom na navedene podatke, postoji relativno visok stupanj dostupnih i prilagođenih ginekoloških stolova za žene s invaliditetom.

U okviru programa „Razvoj usluge osobne asistencije za osobe s invaliditetom“, financira se usluga osobne asistencije za osobe s najvećim stupnjem i vrstom invaliditeta te osobe s intelektualnim i mentalnim oštećenjima, odnosno osobama kojima je potrebna intenzivna skrb. Kroz projekte ugovorene u 2016./2017. godini, ukupne vrijednosti 14.312.726,08 eura (105.914.173,06 kn), usluga osobne asistencije je pružena za 946 osoba s invaliditetom, od čega za 503 žena. Na Međunarodni dan osoba s invaliditetom 3.prosinca 2018. godine je 135 udruga potpisalo 157 ugovora vrijednih 39,6 milijuna eura (293 milijuna kn). U okviru programa na raspolaganju je 41,2 milijuna eura, od čega 20,9 milijuna eura iz Europskog socijalnog fonda, a 20,3 milijuna eura iz igara na sreću i Nacionalnog fonda. Na svečanom potpisivanju ugovora sudjelovao je i predsjednik Vlade Republike Hrvatske. Potpisanim

ugovorima osigurani su osobni asistenti za 1.550 osoba s invaliditetom, 80 tumača/prevoditelja hrvatskog znakovnog jezika i 39 pratitelja. Upućujemo također na odgovor u pitanju 10.1. vezano uz *Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi*.

3.4. Žene različite spolne orijentacije i rodnog identiteta

Tijekom 2014. donesen je *Zakon o životnom partnerstvu osoba istoga spola* kojim su uređeni status i prava osoba istospolne orijentacije u pravnom poretku Republike Hrvatske. Navedeni *Zakon* je Hrvatski sabor izglasao kao organski zakon te je istim sveobuhvatno uređen građanski status istospolnih zajednica. U studenom 2014. izglasan je *Pravilnik o načinu prikupljanja medicinske dokumentacije te utvrđivanju uvjeta i pretpostavki za promjenu spola ili o životu u drugom rodnom identitetu*. Tijekom 2017. Hrvatski sabor je izmijenio *Zakon o osobnom imenu* te *Zakon o strancima*, radi usklađivanja sa *Zakonom o životnom partnerstvu osoba istog spola*.

3.5. Mlađe žene

Od 2012. godine djeluje Savjet za mlađe Vlade Republike Hrvatske (dalje: Savjet). Stručne i administrativne poslove za Savjet obavlja MDOMS. U 2018. godini na funkciju predsjednice Savjeta izabrana je predstavnica udruga mlađih i za mlađe. Osnovna zadaća Savjeta je da prati rad ministarstava i drugih tijela državne uprave u provedbi, praćenju i vrednovanju politika za mlađe u okviru njihove nadležnosti te, s tim u vezi, daje mišljenja i preporuke; prati razvoj udruga mlađih i za mlađe i daje preporuke za unaprjeđenje njihova rada i sustava potpore; daje preporuke za razvoj politika za mlađe na lokalnoj, područnoj (regionalnoj), nacionalnoj i europskoj razini te prati i reagira na pojavnosti u društvu od značaja za mlađe.

U 2018. godini MDOSPM započelo je s izradom *Nacionalnog program za mlađe 2019. - 2025. godine*, te je u drugoj polovici 2019. godine predviđeno stavljanje nacrta prijedloga ovog dokumenta u javnu raspravu. Ravnopravnost spolova uvrštena je kao jedno od općih načela postupanja pri provedbi Nacionalnog programa za mlađe.

Sukladno obvezama država članica EU-a koje su se obvezale provesti Garanciju za mlađe iz Preporuke Vijeća 2013. (2013/C 120/01), s ciljem strukturiranog pristupa rješavanju problema visoke nezaposlenosti mlađih, izrađen je Plan implementacije kao dio Nacionalnog programa reformi od travnja 2014., a mjere za provedbu ugrađene su u Operativni program Učinkoviti ljudski potencijali. Većina provedenih mjeru uključuje podjednak broj uključenih žena i muškaraca. Iz Izvješća MRMS o provedbi Plana implementacije garancije za mlađe razvidno je da je u stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa kao mjeru koja omogućava stjecanje neophodnog radnog iskustva za osobe koje su završile obrazovanje, namijenjenu mlađim osobama koje nemaju radno iskustvo u zanimanju za koje su se obrazovale, u razdoblju od 2014. do 2018. godine bilo uključeno 63.877 mlađih osoba do 30 godina života, od čega su 71,95% činile žene. U navedenom razdoblju ukupno je za tu svrhu isplaćeno 382.033.886,8 eura (2.827.050.762,52 kn).

4. Utječe li sve veći broj humanitarnih kriza – izazvanih sukobima, ekstremnim vremenskim uvjetima ili drugim događajima – na provedbu Pekinške platforme u vašoj državi?

Republika Hrvatska je od početka migracijske krize 2015. godine nastojala dati što veći doprinos ublažavanju njena učinka na sve pogodjene osobe. Tijekom 2015. i 2016. godine osigurana je skrb za preko 600.000 neregularnih migranata na njihovom putu kroz Hrvatsku, od kojih su žene činile 31%. Zahvaljujući angažmanu svih državnih tijela, Hrvatskog crvenog križa i brojnih udruga, Hrvatska je uspjela za sve migrante osigurati smještaj, prehranu, higijenske potrepštine i nužnu zdravstvenu skrb. Kroz mehanizme premještanja i preseljenja Europske unije Hrvatska je iz Italije, Grčke i Turske preuzela više od 200 korisnika međunarodne zaštite među kojima 106 žena. U 2019. godini Hrvatska se obvezala preuzeti još 150 državljana trećih zemalja ili osoba bez državljanstva na temelju solidarnosti s državama članicama EU. U okviru pravne regulative, kao odgovor na migracijsku krizu, usvojen je Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje 2017.-2019. U svibnju 2018. nadopunjeno je *Zakon o strancima* kojim se reguliraju mjere za osiguravanje povratka na način koji je u najboljem interesu ranjivih skupina te se sprječava povratak osoba koje su bile žrtve trgovanja ljudima.

Policijska akademija je 2018. provela dva specijalizirana edukacijska ciklusa za 97 graničnih policajaca na kojima su istaknute teme bile vezane za postupanje sa ženama, izbjeglicama i tražiteljicama azila. Važan je bio i seminar za kriminalističku policiju koja se bavi maloljetničkom delinkvencijom i zločinima protiv mlađeži i obitelji na kojem je posebna tema bila vezana za postupanje sa ženama - tražiteljicama azila i migranticama te djecom bez pratnje.

Pravosudna akademija organizirala je u suradnji s Hrvatskim pravnim centrom seminar za pravosudne djelatnike o procedurama za odobravanje međunarodne zaštite.

HZZ kontinuirano pruža podršku nezaposlenim migranticama kako bi kroz odgovarajuću podršku došlo do integracije na tržište rada. U razdoblju od 1.1.2014. do 31.12.2018. izvršeno je 174 upisa u evidenciju žena kojima je odobrena međunarodna zaštita. Sve migrantice prošle su proces savjetovanja kako bi se utvrdio radni potencijal i mogućnosti zapošljavanja te je dogovoren plan traženja posla kao i dodatne aktivnosti koje trebaju pomoći bržoj integraciji na tržište rada. U razdoblju od 2014. do 2018. obavljeno je 199 individualnih savjetovanja koja su u 31 slučaju rezultirala zapošljavanjem.

Republika Hrvatska kontinuirano unaprjeđuje svoj sustav međunarodne zaštite za tražitelje azila. Prilikom zahtjeva za međunarodnu zaštitu vodi se briga da prevoditelj i službena osoba budu istog spola kao i tražitelj/ica, a ispunjava se i „Upitnik i opažanja za ranu identifikaciju tražitelja azila koji su pretrpjeli traumatska iskustva“. Prihvatalište za tražitelje azila osigurava ginekologa i pedijatra te prijevoz na specijalističke pregledе u zdravstvene ustanove. Liječnici svijeta (Médecins du Monde MDM) iz Belgije u prihvatalištu provode projekt „Osnaživanje žena i djece u migrantskoj populaciji za djelovanje protiv spolno i rodno-uvjetovanog nasilja-WE ACT“. Psihosocijalne usluge i podrška tražiteljima azila u prihvatalištu u Zagrebu i Kutini zadnjih nekoliko godina pruža i Hrvatski Crveni križ. Kroz individualna i grupna psihosocijalna savjetovanja tražitelje azila se upoznaje s rizicima trgovanja ljudima,

rođno uvjetovanog nasilja te načinima prevencije i zaštite s naglaskom na djecu bez pratnje i žene. U Prihvatalištu djeluju i udruge koje također daju podršku i pomoć tražiteljicama azila koje su žrtve nasilja ili trgovanja ljudima, a uključuju i pravnu pomoć, tečajeve jezika i edukaciju životnih vještina.

5. Koje od sljedećih je vaša država postavila kao svojih glavnih pet prioriteta pri ubrzavanju napretka za žene i djevojčice u vašoj državi u sljedećih pet godina kroz zakone, politike i programe? (molimo, označite mjerodavne kategorije)

U Programu Vlade Republike Hrvatske za mandat od 2016. do 2020. godine navedeno je da će se u okviru promoviranja ravnopravnosti spolova kao zasebnog cilja, u svojim politikama Vlada RH posebno usmjeriti na ravnopravnost spolova na tržištu rada, u političkom i javnom životu, usklađivanju obiteljskog i poslovnog života i na zaštitu od svih oblika nasilja, uključivši zaštitu žrtava nasilja u obitelji.

5.1. Ravnopravnost i nediskriminacija u okviru zakona i pristupa pravosuđu

U godišnjim Strateškim planovima razdjela Vlade RH za razdoblje od 2016. do 2022. godine, kao jedan od prioritetnih ciljeva izdvojeno je i „Uklanjanje spolne diskriminacije i stvaranje uvjeta za stvarnu ravnopravnost žena i muškaraca u društvu“, uz podciljeve 1. Osvještavanje javnosti o još uvijek prisutnim različitim oblicima diskriminacije u privatnom i javnom životu te o zakonskim mehanizmima zaštite i 2. Postupno stvaranje uvjeta za uvođenje načela ravnopravnosti spolova u javne politike na svim razinama.

Trajni prioriteti su određeni i Zakonom o ravnopravnosti spolova, što uključuje i donošenje nove *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova, za razdoblje od 2019. do 2022.*

5.2. Uklanjanje nasilja nad ženama i djevojčicama

Republika Hrvatska je ratifikacijom *Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* i njenim stupanjem na snagu u listopadu 2018. godine, preuzeala obvezu njene dosljedne provedbe. Osnovan je i Nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama. Prioritet je buduća učinkovita provedba *Istanbulskog konvencije*, uključujući izmjene kaznenog zakonodavstva, povećanje broja skloništa za žene žrtve nasilja te uvođenje stalne 24/7 telefonske SOS linije.

5.3. Pravo na rad i prava na radu i poduzetništvo žena

U Programu predsjedanja Republike Hrvatske Vijećem EU od 1. siječnja do 1. srpnja 2020. godine kao jedan od prioriteta navedeno je promicanje ravnopravnosti spolova, osnaživanje žena i ravnopravnost na tržištu rada.

U tom kontekstu ističe se sljedeće:

„Iako je jedna od temeljnih vrijednosti Europske unije, ravnopravnost spolova još nije postignuta. S obzirom na novi mandat Europskog parlamenta i Europske komisije, kao i pripremu za izradu novih politika EU nakon 2020. godine, ključno je da EU ponovno afirmira

svoju odlučnost u jačanju ravnopravnosti spolova i promicanju jednakosti i nediskriminacije. Ravnopravnost spolova i ekonomska neovisnost žena su ključne za održivi ekonomski rast i preduvjet za ispunjavanje većih, dugoročnijih političkih ciljeva kao što su ciljevi Europske strategije za pametan, održiv i uključiv rast Europa 2020, osobito u područjima poput zapošljavanja, smanjenja siromaštva i socijalne isključenosti.

Jedan od prioriteta tijekom hrvatskog predsjedanja stoga će biti podrška povećanju sudjelovanja žena na tržištu rada, s posebnim naglaskom na aktivnosti kojima je cilj identifikacija i uklanjanje prepreka za povećanje stope aktivnosti žena, kao što su primjerice nedostatna pristupačna skrb o djeci i briga za ovisne starije članove obitelji i dr. Kao dio novog zakonodavstva o ravnoteži poslovnog i privatnog života, hrvatsko Predsjedništvo će ispitati povezanost problema starenja stanovništva i skrbi o djeci u državama članicama sa stopom neaktivnosti žena na tržištu rada u Europskoj uniji.“

U okviru zajedničke Trio deklaracije za ravnopravnost spolova koja je potpisana u ožujku 2019., između Rumunjske, Finske i Hrvatske kao trojnog predsjedništva Vijećem EU, u razdoblju od 1.1.2019. do 1.7.2020. godine, Republika Hrvatska je kao svoje prioritete istaknula poticanje sudjelovanja žena na tržištu rada uključivši povećanje sudjelovanja žena na tržištu rada razvojem poticajnog okvira djelovanja i dostojanstveno radno okruženje prilagođeno profesionalnim i osobnim potrebama žena. Slijedom navedenog 30. i 31. siječnja 2020. godine u Zagrebu će se održati međunarodna konferencija „Sudjelovanje žena na tržištu rada – društvena dobit!“.

U cilju ekonomskog osnaživanja žena, Republika Hrvatska će i dalje poticati uključivanje žena u poduzetništvo, ulagati u povećanje broja poduzeća i obrta u vlasništvu žena te razvoj regulatornog okvira koji uvažava potrebe malih i srednjih poduzeća i obrta koja dominiraju (99,8%) u hrvatskom gospodarstvu.

5.4. Usklađenost poslovnog i obiteljskog života

S obzirom na izrazito negativne demografske trendove (starenje i iseljavanje mlađeg stanovništva), s kojima je posljednjih godina suočena Republika Hrvatska jedan od prioriteta u sljedećem razdoblju usmjeren je pitanjima vezanim uz demografsku obnovu. U tijeku je izrada i usvajanje do kraja ove godine *Nacionalne demografske strategije* kojom je planirano uvođenje niza mjera koje reguliraju ravnotežu privatnog i poslovnog života.

5.5. Digitalna uključenost žena

Kao što smo ranije naveli posebna pažnja posvetit će se aktivnostima usmjerenim traženju odgovora na pitanja kako povećati uključivanje žena u IKT i STEM područja, s obzirom na njihovu trajnu podzastupljenost u ovom području. Upućujemo također na odgovore u pitanju 12.1.

Drugi dio: Napredak u 12 kritičnih područja

6. Koje je aktivnosti vaša država poduzela u proteklih pet godina kako bi unaprijedila ravnopravnost spolova u smislu uloge žene u plaćenom radu i zaposlenosti?

[6.1. Pojačani/izvršeni zakoni te politike i prakse povezane s radnim mjestom kojima se zabranjuje diskriminacija pri pronalaženju osoblja, zadržavanju i promicanju žena u javnom i privatnom sektoru te zakonodavstvo kojim se reguliraju jednake plaće](#)

Diskriminacija na području rada i uvjeta rada zabranjena je *Zakonom o radu* kao i *Zakonom o suzbijanju diskriminacije* i *Zakonom o ravnopravnosti spolova*. Ovim zakonima zabranjuje se izravna ili neizravna diskriminacija na području rada i uvjeta rada, uključujući kriterije za odabir i uvjete pri zapošljavanju, napredovanju, profesionalnom usmjeravanju, stručnom osposobljavanju i usavršavanju te prekvalifikaciji. Poslodavac je dužan zaštiti dostojanstvo radnika za vrijeme obavljanja posla od postupanja nadređenih, suradnika i osoba s kojima radnik redovito dolazi u doticaj u obavljanju svojih poslova. Propisan je postupak zaštite dostojanstva radnika i definirana uloga povjerenika za zaštitu dostojanstva radnika.

Posebnu zaštitu *Zakon o radu* predviđa u pogledu plaće i obvezuje poslodavca na isplatu jednakih plaća radnicima i radniku za jednak rad i rad jednak vrijednosti. Precizirana odredba nastavno definira i što se smatra jednakim radom i radom jednakih vrijednosti. Zakonske odredbe su usklađene sa zakonodavstvom EU.

Ovim, i drugim zakonima, regulirana je i zabrana spolnog uznemiravanja.

[6.2. Uvedene/pojačane rodno osjetljive aktivne politike tržišta rada \(obrazovanje i osposobljavanje, vještine, potpore\)](#)

Vlada Republike Hrvatske donijela je *Strategiju cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere u Republici Hrvatskoj 2016.-2020.* čiji je cilj osnažiti svijest o potrebi cjeloživotnog učenja i ulaganja u razvoj vještina za upravljanje karijerom. Za žene je to od osobitog značaja jer se provedbom aktivnosti iz ove *Strategije* može utjecati na mogućnost odabira karijere sukladno potrebama tržišta rada te na zadržavanje vještina u trenucima neaktivnosti (prilikom brige za djecu ili starije).

Sukladno *Zakonu o obrazovanju odraslih* MZO je provodio program besplatnog obrazovanja odraslih kojim se osobama od 15. do 65. godine života omogućilo završavanje osnovnog obrazovanja, a koji su istovremeno osposobljavani za poslove u jednostavnijim zanimanjima u svrhu lakšeg zapošljavanja. Broj polaznika 2018. godine bio je 1.462. Aktivnost se provodila u svim županijama i u Gradu Zagrebu na teret Državnog proračuna u iznosu od 426.013,51 eura (3.152.500,00 kn). Broj polaznika uključivao je podjednak broj žena i muškaraca.

Intervencije MZO bile su usmjerene na usklađivanje ponude i potražnje na tržištu rada kroz stipendiranje studenata lošeg socioekonomskog statusa. Od 979 zahtjeva zaprimljenih u 2018. godini, 61,4% odnosio se na studentice, a odobreno je ukupno 502 stipendije, od toga studenticama 323 ili 64,4%.

HZZ provodi obrazovanje nezaposlenih osoba kako bi one stekle nove vještine u skladu s tržištem rada putem ustanova za obrazovanje odraslih, osposobljavanje na radnom mjestu te kroz potpore za usavršavanje novozaposlenih osoba kojima nedostaju vještine za poslove na kojima su se zaposlige. Ciljane skupine su sve nezaposlene osobe kojima nedostaju vještine tražene na tržištu rada. Udio žena uključenih u ove vrste obrazovanja u 2014. godini iznosio je 46,98 % do 53,8% u 2018. godini.

HZZ primjenjuje individualiziranu podršku nezaposlenim osobama, a u cilju jačanja podrške dugotrajno nezaposlenim ženama uvedene su dvije nove aktivnosti. Od 2017. godine prilikom ulaska u dugotrajnu nezaposlenost provodi se motivacijsko savjetovanje, a od 2018. godine provodi se aktivacijski program. Motivacijsko savjetovanje je jednosatni strukturirani razgovor s dugotrajno nezaposlenom osobom prilikom čega se sklapa Sporazum o uključivanju na tržište rada i procjenjuje potreba za uključivanje u drugi, aktivacijski program. Tijekom 2017. i 2018. godine 43.185 žena uključeno je u motivacijsko savjetovanje. Program za dugotrajno nezaposlene osobe dodatno je unaprijeđen provedbom aktivacijskog programa kojem je cilj osvijestiti vlastite mogućnosti, detektirati prepreke za zapošljavanje te definirati što realniju sliku o sebi i vlastitim mogućnostima zapošljavanja te načinima kako prevladati ograničenja za ulazak na tržište rada.

U 2018. godini u aktivacijski program bilo je uključeno 1.081 žena odnosno 76% od ukupno uključenih osoba u program. Zahvaljujući ovom programu 154 žena zaposleno je ili je uključeno u obrazovanje.

Usporedi i odgovor na pitane br. 9.2. vezano uz poduzetništvo žena.

7. Koje je aktivnosti vaša država poduzela u proteklih pet godina da bi se prznali, smanjili i/ili prerasporedili neplaćeni njegovateljski i kućanski poslovi te unaprijedila usklađenost poslovnog i obiteljskog života?

7.1 Proširena podrška osjetljivim starijim i drugim osobama kojima je potrebna intenzivna skrb

Skrb o starijim osobama regulirana je *Strategijom socijalne skrbi za starije osobe u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2017.-2020.* Njen je cilj unaprjeđenje zakonodavnog okvira, informiranje i podizanje razine svijesti o pravima starijih osoba, osiguranje više razine kvalitete socijalne skrbi, stvaranje osnove za financiranje projekata udrug u smjerenih na pružanje usluga starijim osobama te održavanje izvaninstitucionalnih modela skrbi za aktivno sudjelovanje starijih u životu zajednice.

MDOMSP je u okviru programa „Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici“ do kraja 2016. godine financiralo 7 projekata ukupne vrijednosti 1.165.388,20 eura (8.623.872,70 kn) koji su imali za cilj pružanje usluga starijim i drugim osobama kojima je potrebna skrb. Istim programom obuhvaćeni su bili članovi obitelji korisnika u svrhu povećanja njihove zaposlenosti. Usluge su pružene za ukupno 483 osoba, od čega je 368 žena.

Upućujemo također na odgovore na pitanje 2.4. vezane uz provedbu projekta „Zaželi - program zapošljavanja žena“.

7.2. Uvedeno ili podržavano korištenje rodiljnog dopusta / roditeljskog dopusta za majke i

očeve ili drugih vrsta obiteljskog dopusta

Usporedite ranije date odgovore u pitanju br. 2.5.

7.3. Provedene kampanje aktivnosti za podizanje svijesti kako bi se potaknulo muškarce i dječake na sudjelovanje u neplaćenim njegovateljskim i kućanskim poslovima

Nekoliko kampanja za poticanje očeva na veću uključenost u obiteljskom životu i aktivniju roditeljsku ulogu provedeno je zadnjih godina. Među ostalima, ističemo kampanju pod nazivom „I tata je važan“ koja je uz finansijsku podršku MDOMSP na području Osječko-baranjske županije od 2017. do 2019. provodila udruga Dječja osječka kreativna kućica. U okviru ove kampanje napravljen je veliki broj plakata, izložba fotografija očeva, pokrenut je program podrške očevima i njihovim partnericama u razumijevanju i prakticiranju roditeljskih uloga, održane su tribine i predavanja te istraživanje stavova i mišljenja djece viših razreda osnovne škole o ulozi oca u obitelji.

Udruge Status M i Roditelji u akciji-RODA, u partnerstvu s veleposlanstvom Švedske organizirali su 2018. godine „Festival tata“. Cilj ovog projekta je bio, kao i drugim zemljama gdje je organiziran, inspirirati očeve na aktivno uključivanje u odgoj. „Festival tata“ počeo je digitalnom kampanjom kojom su pozvani očevi u Hrvatskoj da podijele na svom Facebooku profilu fotografiju sebe sa svojim djetetom u svakodnevnim situacijama s hashtagom #supertata. U sklopu „Festivala tata“ bio je organiziran okrugli stol o angažiranom roditeljstvu i aktivnoj ulozi očeva u odgoju djece u suradnji s Odborom za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora. Izrađena je i brošura za tate i buduće tate.

8. Je li vaša država u proteklih pet godina uvodila mjere štednje / fiskalne konsolidacije kao što su rezanje javnih rashoda ili smanjenje javnog sektora?

DA/NE

Ako DA, je li ocijenjen njihov učinak na žene, odnosno muškarce?

U predmetnom razdoblju Republika Hrvatska nalazila se u proceduri prekomjernog proračunskog manjka te je poduzeto niz mera fiskalne konsolidacije koje su obuhvatile i prihodnu i rashodnu stranu proračuna usmjerenih ka smanjenju proračunskog manjka i poticanju ekonomске aktivnosti. Učinak mera štednje/fiskalne konsolidacije nije ocjenjivan u odnosu na žene/muškarce.

9. Koje je aktivnosti u proteklih pet godina poduzela vaša država da bi umanjila/iskorijenila siromaštvo žena i djevojčica?

9.1. Poticanje pristupa siromašnih žena dostojanstvenom radu kroz aktivne politike tržišta rada (npr. Osposobljavanje za određeno zanimanje, vještine, poticaji za zapošljavanje itd.) i ciljane mјere

U Republici Hrvatskoj na snazi je *Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti za razdoblje 2014.-2020.*

Udio žena u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u populaciji 25 -54 godine smanjuje se pa je 2014. godine iznosio 26,1% , a 2017. 21,5%. Međutim, udio žena u riziku od siromaštva i socijalne isključenosti u dobi iznad 55 godina nije se bitno smanjio te je 2017. godine iznosio 34,2%. U samačkim kućanstvima 2017. godine udio žena u riziku od siromaštva je bio čak 47,6%, a muškaraca 39,5%³.

MDOMSP je u 2017. godini objavio Poziv za dostavu projektnih prijedloga „Podrška socijalnom uključivanju i zapošljavanju marginaliziranih skupina“ u sklopu kojeg su se financirali projekti kroz koje se pružaju prekvalifikacije nezaposlenim osobama, pripadnicima marginaliziranih skupina za zanimanja u skladu s potrebama tržišta rada, kao i radionice za razvoj mekih i transverzalnih vještina u svrhu povećanja zapošljivosti. Do kraja 2018. godine je ugovoren ukupno 52 projekta ukupne vrijednosti 58.318.188,11 kn kroz koje će biti uključeno preko 2.100 nezaposlenih osoba. Projekti traju do 24 mjeseca kada će biti dostupni podaci razlučeni po spolu korisnika.

Posebna se pažnja pridaje osobama koje su dugotrajno nezaposlene i imaju otežan pristup na tržište rada kroz različite aktivacijske programe. Javni radovi jedan su od aktivacijskih programa kojima osobe stječu jednostavne radne vještine u zaštićenim uvjetima, a cilj je pripremiti osobu za rad na otvorenom tržištu rada. Ciljane skupine za uključivanje u javne radove su dugotrajno nezaposlene osobe, osobe bez kvalifikacija, korisnici zajamčene minimalne naknade, starije osobe. HZZ provodi javne radove u suradnji s partnerima, jedinicama lokalne samouprave i udrugama koje skrbe o pojedinim specifičnim ciljanim skupinama. Svi uključeni za vrijeme trajanja javnih radova dobivaju minimalnu plaću kao naknadu za svoj rad. U razdoblju od 2014.-2018. godine u javne radove je bilo uključeno 34.816 nezaposlenih osoba, od toga 18.496 žena ili 53,13%. Za javne radove isplaćeno je ukupno 98.936.095,59 eura (732.127.107,45 kn). Iznos sredstava namijenjen javnim radovima u kojima su sudjelovale žene iznosio je oko 52,5 milijuna eura.

Upućujemo također i na odgovore u pitanju 2.4.

9.2. Podrška ženskom poduzetništvu i aktivnostima razvoja poslovanja

HZZ pruža kontinuiranu podršku nezaposlenim osobama koje žele pokrenuti vlastiti posao u vidu savjetovanja, radionica te konzultacija u pisanju poslovnog plana kako bi testirali svoju poduzetničku ideju i tako prevenirali eventualno rano napuštanje poduzetničkog pothvata. Svima koji prođu sve faze pripreme i dalje žele pokrenuti vlastiti posao HZZ omogućava financiranje pokretanja posla putem potpore za samozapošljavanje. HZZ-u su posebno u fokusu žene i poduzetništvo žena. U razdoblju od 2014. – 2018. godine uz podršku HZZ-a pokrenuta su 17.454 poslovna subjekta (poduzeća ili obrta), a od toga su 7.421 poduzetnička pothvaa realizirale žene. U području poduzetništva žena potrebno je napomenuti da vlasnička struktura poduzeća u Hrvatskoj pokazuje da je 22% žena vlasnica tvrtki te 34% vlasnica obrta.

³ Državni zavod za statistiku – Pokazatelji siromaštva i socijalne isključenosti

Posljednjih petnaestak godina intenzivnije se potiče poduzetništvo žena. Donesena je, druga po redu, *Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2014.-2020.* Ona sadrži mјere za povećanje uključenosti žena u poduzetničke aktivnosti, njihovo obrazovanje, finansijske potpore i dr. Provode se različiti programi za poticanje poduzetništva žena. MGPO provodi program „Poduzetnički impuls“, Hrvatska banka za obnovu i razvoj (dalje:HBOR) program „Žene poduzetnice“, Regionalni centar za razvoj poduzetničkih kompetencija za zemlje jugoistočne Europe provodi program „Žene poduzetnice – pokretači stvaranja novih radnih mјesta na području jugoistočne Europe“ te Poduzetnički inkubator za poduzetnice.

Subjektima malog gospodarstva MGPO dodjeljuje temeljem Javnog poziva za podnošenje prijava bespovratne potpore na način da se, pri procjeni prijava za potporu, dodjeljuju dodatni bodovi onim subjektima malog gospodarstva koji su u većinskom privatnom vlasništvu žena. Broj dodijeljenih potpora gospodarskim subjektima u većinskom vlasništvu žena kretao se od 676 potpora i 2.7 milijuna eura u 2014. do 493 potpora i 965.810 eura u 2018. godini.

HBOR dodjeljuje posebne i povoljne kredite za poduzetnice, uz subvencije kamata, a što je prepoznato kao primjer dobre prakse.

10. Koje je aktivnosti u proteklih pet godina poduzela vaša država da bi poboljšala pristup žena i djevojčica socijalnoj zaštiti?

[Uvedena ili pojačana socijalna zaštita za nezaposlene žene \(npr. Naknade za nezaposlenost, programi javnih radova, socijalna pomoć\)](#)

Na razini Republike Hrvatske provode se sljedeći programi socijalne zaštite: Posredovanje pri zapošljavanju i prava za vrijeme nezaposlenosti, mirovinsko osiguranje, zdravstveno osiguranje, obiteljske naknade, socijalna skrb, pomoć za podmirenje troškova stanovanja, pomoć za podmirenje troškova ogrjeva, plaćeno bolovanje, zaštita zdravlja na radu, civilni invalidi rata i članovi njihovih obitelji, prava ratnih i mirnodopskih vojnih invalida i članova njihovih obitelji i ostali oblici socijalne zaštite na lokalnoj razini.

Iz EU statističkih podataka je razvidno da iako se izdvajanja za socijalnu zaštitu (*social protection benefits*) povećavaju na godišnjoj razini i dosežu 21% BDP-a, ona su znatno manja od prosjeka EU 28 po stanovniku.

Ciljevi *Strategije razvoja sustava socijalne skrbi u Republici Hrvatskoj, za razdoblje 2011.-2016.*, bili su vezani, između ostalog, za decentralizaciju socijalne skrbi, informatizaciju sustava socijalne skrbi, unaprjeđenje suradnje s udružama te osnaživanje lokalnih zajednica u procesu socijalnog planiranja usluga.

Sve osobe kojima radni odnos prestaje radi isteka ugovora na određeno vrijeme ili različitih drugih razloga, a nisu same podnijele otkaz, kao i osobe koje su prestale obavljati samostalnu djelatnost iz opravdanih razloga i koje su provele u radu najmanje 9 mjeseci u zadnjih 24 mjeseca, koriste novčanu naknadu za vrijeme nezaposlenosti. Visina naknade ovisi o visini ostvarene bruto plaće u zadnja 3 mjeseca koja su prethodila prestanku radnog odnosa, odnosno o visini osnovice na koju su obračunati i uplaćeni doprinosi za obvezna osiguranja.

Naknada u prva tri mjeseca nakon prestanka rada iznosi 60% prosječno isplaćene bruto plaće u zadnja 3 mjeseca te 30% navedenog iznosa u preostalom trajanju. Dužina trajanja novčane naknade ovisi o ukupnom vremenu provedenom na radu, a najduže 450 dana. Izuzetak čine osobe koje su na radu provele više od 32 godine i kojima nedostaje do 5 godina do ispunjanja uvjeta dobne granice za stjecanje prava na starosnu mirovinu. Takve osobe imaju pravo na novčanu naknadu sve do ponovnog zaposlenja.

Budući da se u proteklih 5 godina smanjio ulazak u nezaposlenost radi prestanka radnog odnosa, značajno se smanjio i broj korisnika novčane naknade. U 2014. godini prosječno je novčanu naknadu koristilo 58.347 nezaposlenih osoba od čega su 50,91% činile žene, u 2018. godini prosječno je novčanu naknadu koristilo 29.795 nezaposlenih osoba od čega su 56,65% činile žene.

Stupanjem na snagu *Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi* od travnja 2018. godine, uvećan je iznos osobne invalidnine i doplatka za pomoć i njegu, što je poboljšalo materijalne prilike osoba s invaliditetom i osoba kojima je prijeko potrebna pomoć druge osobe u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba. Prema statističkim podacima MDOMSP-a, na dan 31.12.2018. godine broj korisnika osobne invalidnine bio je 30.620 od čega 47,4 % žena, a broj korisnika doplatka za pomoć i njegu iznosio je 71.430 od čega 55,98 % žena.

U prvih devet mjeseci primjene odredbi ovog Zakona kojima se uvećava iznos naknade, ukupni iznos proračunskih sredstava za žene korisnice doplatka za pomoć i njegu uvećan je za 386.987,83 eura (2.863.710,00 kn), a iznos proračunskih sredstava za žene korisnice prava na osobnu invalidninu uvećan je za 658.945,95 eura (4.876.200,00 kn). Izmjenama Zakona proširen je krug korisnika osobne invalidnine. Osobnu invalidninu sada mogu ostvariti i osobe s teškim invaliditetom ili drugim teškim trajnim zdravstvenim promjenama koje primaju plaću i autorski honorar. Cilj ovog zakonskog rješenja je potaknuti zapošljavanje ove skupine građana. Broj žena koje ostvaruju pravo na osobnu invalidninu, u prvih devet mjeseci primjene ovog zakona, povećao se za 831 korisnicu.

MDOMSP raspisalo je 2019. godine Natječaj za prijavu za dodjelu jednokratne finansijske podrške nevladinim udrugama za prioritetno područje: Unapređenje i razvoj socijalnih usluga u svrhu socijalne uključenosti socijalno osjetljivih skupina.

Za informaciju o javnim radovima upućujemo na odgovor u pitanju 9.1.

11. Koje je aktivnosti u proteklih pet godina poduzela vaša država kako bi poboljšala zdravlje žena i djevojčica u vašoj državi?

11.1. Proširivanje specifičnih zdravstvenih usluga za žene i djevojčice, uključujući usluge u području spolnog i reproduktivnog zdravlja, duševnog zdravlja, zdravlja majki i u području HIV

11.2. Poduzimanje rodno specifičnih kampanja podizanja svijesti javnosti / promicanja zdravlja

Istraživanje EHIS 2 (Europska zdravstvena anketa – European Health Interview Survey, Wave 2) proveo je Hrvatski zavod za javno zdravstvo (dalje:HZJZ) tijekom 2014. i 2015. godine u suradnji sa zavodima za javno zdravstvo županija i Grada Zagreba, DZS i

Ministarstvom zdravstva (dalje: MZ). Treći val Europske zdravstvene ankete (EHIS 3) u Hrvatskoj će se provesti u 2019. godini. Rezultati istraživanja iz 2014./ 2015. godine pokazuju primjerice da je veći udio muškaraca procjenju svog zdravlja ocijenio kao dobro i dobro, a kao prosječno, loše i jako loše veći udio žena. Postojanje dugotrajne bolesti iskazuje 58,7% stanovnika, pri čemu je 61,8% žena, a 55,3% muškaraca. S posla tijekom posljednjih 12 mjeseci zbog zdravstvenih tegoba izostalo je 17,3% muškaraca i 21,9% žena. 7,9% žena u dobi od 50 do 65 godina nije nikada obavilo mamografski pregled. 67,6% muškaraca i 64,5% žena u dobi od 50 do 74 godine života nikada nije napravilo test prisutnosti krvi u stolici. 21,4% stanovnika ustvrdilo je da vrijeme potrebno da dobiju zdravstvenu uslugu predugo, od čega više žena (23,1%) nego muškaraca (19,3%).

U svrhu podizanja kvalitete i dostupnosti zdravstvene zaštite za žene, a s ciljem unapređivanja sustava prevencije i ranog otkrivanja raka vrata maternice u travnju 2016. godine završen je prvi ciklus provedbe Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka vrata maternice. Drugi ciklus nije pokrenut zbog reorganizacije programa i potrebe za unaprjeđenjem istog u skladu s preporukama proizašlim iz projekta „Unaprjeđenje kvalitete provedbe Nacionalnih programa ranog otkrivanja raka“, a koji se provodio od travnja 2016. godine do kraja ožujka 2017. godine. Na osnovu rezultata pilot projekta, namjerava se uvesti i implementacija HPV testa, kao primarnog testa probira za žene iznad 30 godina starosti.

Tijekom navedenog razdoblja provedena je i medijska kampanja s ciljem podizanja svijesti javnosti o važnosti prevencije zloćudnih tumora (dojka, debelo crijevo i vrat maternice) i poticanja javnosti na preventivne preglede.

Trajno se provodi Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke, a Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva provodi kod žena i muškaraca.

U Hrvatskoj se mogu koristiti tablete „za dan poslije“ kao hitna kontracepcija na osobni zahtjev, odlaskom u ljekarnu te kupnjom tableta za dan poslije bez recepta.

Promicanje i zaštita dojenja jedan je od javnozdravstvenih prioriteta Republike Hrvatske. Program za zaštitu i promicanje dojenja (od 2015. do 2016. godine i od 2018. do 2020. godine) omogućava provedbu različitih programa, kampanja i javnozdravstvenu aktivnost „Zajednica – prijatelj dojenju“. Uspostavljeni su koordinacijski timovi za promicanje dojenja u jedinicama lokalne samouprave, u jedinicama intenzivnog neonatalnog liječenja, u primarnoj zdravstvenoj zaštiti. Sva hrvatska rodilišta imaju cilj biti „Rodilišta-prijatelji djece“. Vrednovanje učinka nije moguće u potpunosti, ali prema rodilišnim zdravstveno-statističkim izvještajima je oko 80% novorođenčadi isključivo dojeno, a iz podataka primarne zdravstvene zaštite nalazimo oko 60% dojenih ispod 6 mjeseci života. Osim potrebe da se broj zdravstvenih ustanova bolje opremi specifičnim tehničkim uvjetima kojima se štiti žensko zdravlje, posebice reproduktivno zdravlje i da se omogući dostupnost zdravstvenih ustanova ženama u udaljenim i ruralnim sredinama, potrebno je uložiti napore u zakonom zagarantiranu dostupnost pobačaja.

12. Koje je aktivnosti u proteklih pet godina poduzela vaša država da bi poboljšala rezultate obrazovanja i vještine žena i djevojčica?

Povećani pristup vještinama i osposobljavanju u novim područjima, osobito u području znanosti,tehnologije,inženjerstva i matematike (STEM)

U Republici Hrvatskoj nema razlika po spolu u pristupu obrazovanju na svim razinama. Kao što smo naveli u pregledu postignuća u odgovoru na pitanje br.1, mlade žene se opredjeljuju za visoko obrazovanje češće od mlađih muškaraca. No, iako je njihov udio u završenom visokom obrazovanju 60%, u računalstvu je njihov udio svega 19%⁴. Među magistrima znanosti i sveučilišnim specijalistima koji su 2017. godine magistrirali u području tehničkih znanosti, udio žena je iznosio 25,7%.

S ciljem promicanja veće rodne uravnoteženosti u izboru pojedinih zanimanja otvorena je i rasprava o nedostatnom udjelu žena u ICT sektoru. Godišnje se obilježava "Međunarodni dan djevojaka u IKT-u" (eng. "Girls in ICT Day") organiziranjem radionica za djevojke, posjete ICT tvrtkama i dr. Cilj je smanjiti razliku u broju zaposlenih žena u odnosu na muškarce u IKT sektoru te na taj način istovremeno ublažiti problem nedovoljnog broja IKT stručnjaka.

2016. godine održana je konferencija „Žene u digitalnim i kreativnim industrijama“ u organizaciji Hrvatske udruge poslodavaca (HUP), inicijative eSkills for jobs i projekta GEMA – Upravljanje s pristupom uravnoteženoj zastupljenosti spolova, a cilj je bio potaknuti raspravu o položaju žena u digitalnim i kreativnim industrijama te promovirati kreativna zanimanja kao dobar izbor budućih karijera za mlade djevojke.

Dva značajna istraživanja koja je financirala Hrvatska zaklada za znanost trebala bi doprinijeti boljem razumijevanju povezanosti interesa za STEM područja i drugih čimbenika poput percepcije vlastitih kompetencija, obiteljskog utjecaja, škole i rodnih uloga kod učenika/ca hrvatskih škola.

Prvo od tih istraživanja proveo je Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar iz Zagreba, s partnerima, pod nazivom: "JOBSTEM - Profesionalne aspiracije prema STEM zanimanjima tijekom osnovne škole: Longitudinalno istraživanje odnosa postignuća, vjerovanja o vlastitim sposobnostima i interesa za zanimanja". Rezultati istraživanja su potvrdili prijašnje nalaze koji ukazuju da među različitim sociodemografskim indikatorima, obrazovanje roditelja ima najveći utjecaj na dječje akademsko postignuće. Drugo istraživanje proveo je Institut za društvena istraživanja iz Zagreba pod nazivom „Socijalni identiteti, pristup visokom obrazovanju i odabir studija“. Rezultati ovog istraživanja iz 2014. godine pokazuju da od svih učenika koji namjeravaju studirati, 14% djevojaka i 55% mladića odgovara da će vjerojatno ili sigurno upisati studij iz tehničkih znanosti, dok 53% djevojaka i 25% mladića odgovara da će vjerojatno ili sigurno upisati studij iz društveno-humanističkih znanosti. Za odabir područja studija ključna je učenička motivacija za to područje, no i rojni stereotipi i rodne uloge također su važni prilikom te odluke. 79% djevojaka i 85,3% mladića smatra da su muškarci više talentirani za zanimanja u području tehničkih znanosti od žena.

U listopadu 2017. započeo je dvoipol godišnji EU projekt pod nazivom „Career ROCKET (Respect, Opportunities, Choice, Knowledge, Equality and Training)“. Cilj projekta je povećati raznolikosti izbora karijera za žene i muškarce (djevojke i dječake) tijekom obveznog obrazovanja te na taj način doprinijeti ravnopravnijem i prosperitetnijem društvu. Projekt se, osim u Hrvatskoj, provodi u Bugarskoj, Rumunjskoj i Grčkoj, a ukupni proračun je 535.000,00 eura. Nositelj projekta za Hrvatsku je GTF – Inicijativa za održivi rast.

Vlada Republike Hrvatske je 2. svibnja 2019. prihvatile *EU Deklaraciju o posvećenosti*

⁴ https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2018/SI-1621.pdf

pitanju žena u digitalnom svijetu te je zadužila Središnji državni ured za razvoj digitalnog društva i URS za koordinaciju njene provedbe. Održan je i okrugli stol na ovu temu s ciljem uvođenja teme zastupljenosti žena u digitalnom svijetu u javni prostor te poticanja djevojaka da upišu srodne fakultete. Planira se održavanje većeg broja sličnih okruglih stolova s ciljem privlačenja srednjoškolski u odabir studija iz IKT područja.

Usporedi odgovor na pitanje br. 20.

13. Kojim ste oblicima nasilja nad ženama i djevojčicama te u kojim konkretnim kontekstima dali prioritet za djelovanje u proteklih pet godina?

Kao što smo to već ranije naveli, u proteklih pet godina, jedan od najvažnijih prioriteta u cilju bržeg ubrzavanja napretka žena i djevojčica odnosio se na uklanjanje svih oblika nasilja nad ženama uključujući obiteljsko nasilje. Prioriteti su obuhvatili i suzbijanje nasilja u području trgovanja ženama i djevojčicama, nasilja nad i među mladima i ženama s invaliditetom. Za detaljniji prikaz upućujemo na odgovore u pitanjima br. 2,14,15,18, 28 i 29.

MUP je unaprijedio vođenje statističkih podataka o vrsti nasilja koje se sada vodi po spolu, dobi, srodnicičkim odnosima počinitelja i žrtve, recidivistima i osobama s invaliditetom kao žrtvama kažnjivih radnji.

14. Koje je aktivnosti u proteklih pet godina vaša država postavila kao prioritete kako bi pristupila pitanju nasilja nad ženama i djevojčicama?

Uvedeni ili pojačani zakoni iz područja nasilja nad ženama, kao i njihovo izvršenje i provedba
Uveden, ažuriran ili proširen nacionalni plan djelovanja za prekidanje nasilja nad ženama i djevojčicama

Uvedene ili pojačane mjere lakšeg pristupa žena pravosuđu (npr. uspostavljanje specijaliziranih sudova, osposobljavanje sudstva i policije, nalozi za zaštitu, naknada štete i reparacija, uključujući i za slučajeve femicida)

Za odgovore na ova pitanja upućujemo na pitanje br. 2. i 15.

Uvedene ili pojačane usluge za preživjele žrtve nasilja (npr. skloništa, S.O.S. telefoni, specijalizirane zdravstvene usluge, pravne, pravosudne usluge, savjetovanje, stanovanje)

U Hrvatskoj trenutno radi 19 skloništa za žene žrtve nasilja od kojih osam autonomnih, koje vodi sedam organizacija civilnog društva, i jedan specijalizirani Centar za žene žrtve seksualnog nasilja. Udruge pružaju usluge psihosocijalne i pravne pomoći, vode i SOS telefone dostupne ženama i djeci žrtvama svih oblika nasilja. Usluge savjetovanja dostupne su i putem centara za socijalnu skrb, domova zdravlja i drugih institucija.

MDOMSP financijski podupire rad 18 skloništa za žene žrtve nasilja. Financiranje je dvojako na način da ako se usluge ugovaraju u okviru mreže socijalne skrbi kroz sustav „glavarina“, cijena je fiksna, pa domovi/ustanove/udruge koje osiguravaju smještaj žrtvama

nasilja u obitelji, dobivaju 450 eura mjesечно po korisnici, dok se autonomna ženska skloništa za žrtve nasilja u obitelji financiraju temeljem trogodišnjih natječaja.

Ukupni kapacitet skloništa koja finansijski pomaže MDOMSP je 308 kreveta. Prema raspoloživim podacima MDOMSP-a koja dostavljaju skloništa, u razdoblju od 2014. do 2017. godine ukupno je bilo smješteno 2.767 žrtava, što prosječno na godišnjoj razini iznosi 692 žrtve. U navedenu svrhu u razdoblju od 2014. do 2017. godine MDOMSP je utrošio 3.328.418, 92 eura (24.630.300,00 kn).

MDOMSP finansijski podupire i projekte organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanju različitih oblika nasilja u obitelji, a odnose se na rad savjetovališta za žrtve nasilja, pružanje usluga kojima se osigurava kvalitetna integracija žrtava nasilja po izlasku iz skloništa, posebice programi koji su usmjereni na stjecanje vještina i kvalifikacija žrtava nasilja i zapošljavanje te pružanje usluga podrške u procesu traženja adekvatnog rješenja za stanovanje i posredovanje u procesu traženja rješenja za stanovanje ili stambeno zbrinjavanje za što je u razdoblju od 2014. do 2018. godine utrošeno 595.945,95 eura (4.410.000,00 kn).

U 2015./2016. godini je iz sredstava ESF-a financiran projekt kojim se pružao privremen smještaj te usluge savjetovanja i podrške za uključivanje u samostalni život za 30 žena žrtava obiteljskog nasilja, a u 2018. godini je MDOMSP objavio novi poziv za dostavu projekata financiranih iz ESF-a. Jedna od komponenti poziva odnosi se na pružanje usluga u zajednici i programe psihosocijalne podrške za žrtve nasilja. Iznos ove komponente je 2.722.972,97 eura (20.150.000,00 kn), a ugovaranje projekata je planirano za 2019. godinu.

U Republici Hrvatskoj je aktivno 24-satno dežurstvo dostupno na ukupno sedam SOS telefona, od kojih MDOMSP finansijski podupire rad njih šest.

Kako bi potaknuli zapošljavanje nezaposlenih žrtava nasilja u obitelji regionalni i područni uredi HZZ-a kontinuirano provode mjere i aktivnosti pripreme za njihovu integraciju na tržište rada kroz radionice aktivnog traženja posla, profesionalno usmjeravanje, procjenu preostalih radnih i općih sposobnosti, obrazovne aktivnosti. Žrtve nasilja u obitelji uključene su u mjeru kojima se sufinancira zapošljavanje ili obrazovanje za veću zapošljivost. U postupke profesionalnog usmjeravanja i u različite projekte u zajednici u 2014. godini bilo je uključeno 29 žrtava nasilja u obitelji, u 2015. godini bilo ih je uključeno 80, a u 2016. godini 65. U mjeru aktivne politike zapošljavanja u 2014. godini bilo je uključeno 29 žrtava nasilja u obitelji, u 2015. njih 49, a u 2016.godini 55. Najveći porast zabilježen je u njihovom zapošljavanju pa je tako u 2014. godini bilo zaposleno 72 žrtve nasilja u obitelji, u 2015. godini bilo je zaposleno njih 108, a u 2016. godini 111 žrtava nasilja u obitelji.

15. Koje je strategije u proteklih pet godina vaša država primjenjivala kako bi spriječila nasilje nad ženama i djevojčicama?

15.1. Podizanje svijesti javnosti i promjena stavova i ponašanja

Na podizanju svijesti javnosti o neprihvatljivosti bilo kog oblika nasilja nad ženama kontinuirano se radi putem provedbe velikog broja ciljanih kampanja i projekata, javnih rasprava i savjetovanja, istraživanja, održavanjem okruglih stolova, seminara, konferencija i mnogih drugih aktivnosti, a o čemu smo izvjestili i u drugim dijelovima ovog izvješća.

Nositelji svih tih aktivnosti su nadležna tijela državne uprave, institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova na centralnoj i lokalnim razinama te organizacije civilnog društva, a

financijska sredstva za njihov rad dodjeljuju se iz Državnog proračuna, proračuna općina i gradova, različitih zaklada i EU fondova.

U svrhu informiranja javnosti, a s ciljem njenog dodatnog osvještavanja o problemu rodno uvjetovanog nasilja, URS redovito tiska, promovira i distribuira različitim dionicima relevantne publikacije i druge akte u ovom području. Primjerice, između ostalog, URS je od 2014. godine do danas tiskao više od 10.000 primjeraka *Istanbulskie konvencije. Protokol o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja* tiskan je u 8.000 primjeraka, *Smjernice za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji* u 2.000 primjeraka, a *Opća preporuka UN-a br. 35 o rodno utemeljenom nasilju nad ženama kojom se ažurira Opća preporuka br. 19* tiskana je 2017. i 2018. godine u 1.000 primjeraka.

U nastavku ćemo spomenuti nekoliko značajnijih projekata kao primjere dobre prakse u ovom području.

Cilj projekta „Moj glas protiv nasilja“ URS-a i partnerskih udruga koji je financiran sredstvima EK u okviru programa Progress, u vrijednosti od 202.680,68 eura, bio je podizanje svijesti javnosti o neprihvatljivosti svih oblika nasilja nad ženama i djevojčicama te dosljedna primjena *Protokola o postupanju u slučajevima seksualnog nasilja*. Projekt je proveden tijekom 2014. i 2015. godine te je u tom razdoblju realizirana javna kampanja, izrađen video i radio spot „Prašina“ koji se emitirao na nacionalnim i lokalnim radio i TV postajama. Održana je koordinacija županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova na ovu temu, organizirane su edukativne radionice u školama i održana prva međunarodna konferencija o seksualnom nasilju. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je nositeljica EU-projekta „Izgradnja učinkovitije zaštite: promjena sustava za borbu protiv nasilja prema ženama“ (“Building more effective protection: transforming the system for combating violence against women”- VAWA project) čija vrijednost je 427.782,27 EUR-a. Projekt se provodi od travnja 2017. do studenog 2019. i bavi se ulogom policije, pravosuđa i medija u slučajevima nasilja prema ženama, s posebnim naglaskom na slučajeve femicida. Projekt se provodi u suradnji s udružom Ženska soba - Centar za seksualna prava, a pridruženi partneri su Pravosudna akademija, Policijska akademija i Hrvatsko novinarsko društvo.

2017. godine je na inicijativu posebne izvjestiteljice UN-a za nasilje nad ženama, odlukom pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, osnovano Promatračko tijelo „Femicide Watch“ koje ima za cilj praćenje pojavnosti ubojstava žena iz rodnog aspekta, prikupljanje i analiziranje podataka radi uočavanja ključnih propusta koji dovode do ubojstava žena od strane njihovih supruga, bivših i sadašnjih partnera te općenito muškaraca.

Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu provodi projekt „Hrvatski monitor nasilja (CroViMo) - Istraživanje pojavnih oblika, uzroka i procesuiranja delinkventnog nasilja“ s fokusom na zaštiti posebno ranjivih skupina žrtava. Ovaj petogodišnji projekt započeo je početkom 2018. godine, a financira ga Hrvatska zaklada za znanost u vrijednosti od 173.294,29 eura (1.282.377,80 kn). Cilj projekta je uspostavljanje multidisciplinarnе grupe mladih znanstvenika koji će provoditi inovativna istraživanja nasilja u Hrvatskoj kroz svoj „Laboratorij za analizu nasilja“.

URS je partner udruzi B.a.B.e. na provedbi projekta „How Expertise Leads to Prevention, Learning, Identification, Networking and Ending Gender Based Violence“ (HELPLINE) od 2018. do 2020. godine, financiranog iz programa REC-RDAP-GBV-AG-2017. Glavni cilj projekta je podrška i zaštita žrtvama rodno uvjetovanog nasilja kroz promoviranje međusektorske suradnje.

Državne institucije redovito obilježavaju Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama - 22. rujna i Međunarodni dan borbe protiv nasilja nad ženama – 25. studenoga.

15.2. Rad u osnovnim i srednjim školama, uključujući sveobuhvatno spolno obrazovanje

U odnosu na preventivne mjere potrebno je istaknuti da MUP, u suradnji s MZO, osnovnim i srednjim školama, i udrugama, još od 2010. godine provodi projekt „Živim život bez nasilja“ koji je usmjeren ka suzbijanju nasilja u obitelji i nasilja nad ženama te prevenciju nasilja među mladima, uz poziv građanima i građankama na prijavljivanje svih oblika nasilja. U sklopu projekta, 2015. godine nastao je istoimeniigrano-dokumentarni film kojim se osvještava javnost o potrebi primarne prevencije nasilja, a održane su i kazališne predstave na istu temu.

Određeni broj udruga provodi projekte senzibiliziranja učenika/ca o rodno uvjetovanom nasilju među mladima. Udruga CESI - Centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje tijekom nekoliko posljednjih godina je uspješno provela sljedeće projekte: „POKRENI PROMJENU - Senzibilizacija i osnaživanje mladih za prevenciju rodno-uvjetovanog nasilja kroz audiovizualne medije i glazbu“, „Love & Respect - prevencija nasilja u vezama mladih“, „Podizanjem svijesti o rodnoj ravnopravnosti protiv nasilja u partnerskim odnosima - GEAR II“, „Prepoznaj i reagiraj na nasilje! Alarmsiraj se!“, „Nasilne veze su bez veze - Prevencija nasilja u partnerskim vezama među mladima“.

Od nedavno je među mladima vrlo aktivna udruga Status M koja svojim projektima nastoji utjecati na izgradnju tolerancije, nenasilja i uvažavanja, a ciljana populacija su mladi muškarci. Izvannastavne projekte po metodi Projekt građanin učenici prijavljuju i prezentiraju svake godine na Smotri projekata u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje. U tzv. ljudskopravnom tematskom području teme projekata odnose se i na ravnopravnost spolova i dostojanstvo osobe pa se svake godine realizira nekoliko projekata koji se odnose na suzbijanje nasilja i nasilja među mladima.

Zdravstveni odgoj kao međupredmetna tema u osnovnim i srednjim školama obuhvaća psihološko zdravlje i prevenciju nasilja. ali ne sadrže spolni odgoj. Zdravstveni odgoj se provodi na satovima razredne zajednice, do 12 sati godišnje. Njegova provedba ovisi o kompetencijama, ali i afinitetima te motivaciji pojedinih nastavnika. Posljedično, učenici potencijalno ostaju djelomično zakinuti za informacije o temama poput seksualnosti i reproduktivnih prava.

16. Koje je aktivnosti poduzela vaša država u proteklih pet godina kako bi spriječila i reagirala na nasilje nad ženama i djevojčicama koje potiče tehnologija (online spolno uznemiravanje, online uhođenje, objavljivanje intimnih slika bez pristanka)?

Provedene inicijative podizanja svijesti usmjerene na širu javnost, kao i na djevojke i mladiće u obrazovnom sustavu

MUP u suradnji s Europolom provodi preventivnu kampanju „Say No“, projekt „Tko se šali s mojim podacima“ te preventivni projekt „Sigurnost i zaštita djece na internetu“.

MUP od 2013. godine koristi aplikaciju za on-line prijave saznanja o zlostavljanju

putem interneta (<https://redbutton.mup.hr>). Evidencija se vodi prema prijavljenom sadržaju na internetu i prema prijavama žrtava. U razdoblju od 2014. do 2018. godine zaprimljene su 2.372 prijave sadržaja i 134 pojedinačnih prijava žrtava. Radi najboljeg interesa djece, u cilju izbjegavanja sekundarne viktimizacije djeteta u postupku pred policijom, opremljeno je 15 soba za razgovore s djecom u policijskim upravama te 45 soba u policijskim postajama diljem države. Navedene prostorije opremljene su na način da budu vizualno prihvatljive djeci. Reorganizacijom Ravnateljstva policije osnovana je nova Služba kibernetičke sigurnosti. Kriminalistička istraživanja kaznenih djela koja su učinjena korištenjem IKT-a a iz domene su zaštite djece, provode se u suradnji policijskih službenika za mladež i policijskih službenika za kibernetičku sigurnost, odnosno visokotehnološki kriminalitet.

Hrvatska regulatorna agencija (dalje: HAKOM) uvrstila je na svoje internetske stranice posebnu rubriku sa savjetima koja se odnosi na zaštitu djece na internetu te je objavila nekoliko korisnih publikacija („Kako zaštiti dijete u svijetu interneta, mrežnih tehnologija i mobilnih telefona za školsku godinu 2017/2018, „Priručnik sa savjetima za roditelje“, dvije online igre za zaštitu osobnih podataka). HAKOM se aktivno priključio i podržao akciju „Sigurniji internet za djecu i mlade“ (“Better Internet for kids“ BIK), a hrvatska akcija je dobila prvu nagradu kao najbolja između ukupno 99 zemalja koje su sudjelovale.

Centar za sigurniji Internet je udruga koja se financira sredstvima iz ESI fondova i Državnog proračuna te donacijama tvrtki. U sklopu svog djelovanja ima Centar za osvještavanje o opasnostima interneta, Hotline i Helpline. 2018. godine povodom obilježavanja Dana sigurnijeg interneta, koji se obilježava u cijelom svijetu, tri mobilna operatora (Vipnet, Hrvatski telekom, Tele2), HAKOM, Centar za nestalu i zlostavljanu djecu te Centar za sigurniji Internet, uz podršku Ureda pravobraniteljice za djecu, potpisali su prvu *Povelju o sigurnosti djece na internetu u Hrvatskoj*.

Udruga Suradnici u učenju promiče primjерено i svrhovito korištenje obrazovnih tehnologija u svim područjima obrazovanja te cjeloživotno učenje učitelja i nastavnika. Njihova internetska stranica je namijenjena učiteljima i nastavnicima. Tijekom prošlih godina organizirala je niz aktivnosti s temom „Sigurniji internet za djecu i mlade“ te predstavljala Hrvatsku u Odboru za sigurniji internet (Safer Internet Committee) u platformi INSAFE. Svake godine organiziraju multimediju izložbu na kojoj učenici osnovnih i srednjih škola zajedno sa svojim nastavnicima izrađuju postere, animaciju, videozapise, prezentacije igara i dr. kojima svoje vršnjake upozoravaju na moguće opasnosti na internetu i daju im savjete kako ih izbjegći. Najkvalitetniji radovi objavljaju se u digitalnom časopisu „Pogled kroz prozor“. Udruga na svojim internetskim stranicama također objavljuje raznovrsne, besplatne sadržaje za učenje i poučavanje o primjerenu, odgovornom i sigurnom korištenju interneta, namijenjene učiteljima, nastavnicima, roditeljima, djeci i mladima, a dostupan je i metodički priručnik za nastavnike „Kako poučavati primjereno, odgovorno i sigurno korištenje interneta“.

17. Koje je aktivnosti u proteklih pet godina poduzela vaša država kako bi pristupila temi prikazivanja žena i djevojčica, diskriminaciji i/ili rodnoj pristranosti u medijima?

17.1. Donesene, pojačane i izvršene zakonske reforme kako bi se suzbila diskriminacija i /ili rodna pristranost u medijima

17.2. Uvedena obvezujuća regulativa za medije, uključujući za reklame

Kao što smo to naveli u našim ranijim izvješćima o provedbi Pekinške platforme za djelovanje rad medija u ovom području reguliran je ZRS-om, *Zakonom o medijima*, *Zakonom o elektroničkim medijima i Zakonom o Hrvatskoj radioteleviziji* (HRT).

Nadzor nad radom elektroničkih medija u pitanjima ravnopravnosti spolova dodijeljen je, temeljem *Zakona o elektroničkim medijima*, Agenciji za elektroničke medije i Vijeću za elektroničke medije.

Ugovor između Vlade Republike Hrvatske i HRT-a za razdoblje od 1. siječnja 2013. do 31. prosinca 2017. godine, te od 1. siječnja 2018. do 31. prosinca 2022., u dijelu koji se odnosi na programe namijenjene ostvarivanju ravnopravnosti muškaraca i žena, propisuje sljedeće: „HRT će proizvoditi, suproizvoditi i objavljivati programe namijenjene ostvarivanju ravnopravnosti muškaraca i žena.“

17.3. Podrška medijskoj industriji u izradi dobrovoljnih kodeksa ponašanja

U okviru EU projekta „Izgradnja učinkovitije zaštite: promjena sustava za borbu protiv nasilja prema ženama“ Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je objavila „Analizu medijskog izvještavanja o nasilju prema ženama“ za razdoblje od siječnja 2012. do prosinca 2016., u kojoj je ukazala na problematične aspekte izvještavanja o femicidu i nasilju prema ženama, kao što su to: senzacionalizam, sekundarna viktimizacija žrtve, fokusiranje na osobne odnose žrtve i opravdavanje nasilnika. Za sistematican i cjelovit pristup nasilju prema ženama i femicidu, provela je i „Analizu medijskog izvještavanja o slučajevima femicida“. Cilj analize je bio ukazati na brojne predrasude, stereotipe koji egzistiraju u medijima čime se indirektno odašilje poruka široj javnosti o toleranciji na nasilje odnosno o prebacivanju odgovornosti za nasilje na žrtvu. U suradnji s medijskim djelatnicima i sucima napravljen je „Medijski kodeks - vodič za profesionalno i senzibilizirano izvještavanje o nasilju prema ženama i femicidu“.

Priučnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji MDOMSP je izradio 2007. godine, a drugo revidirano izdanje 2018. godine.

Od 2014. Agencija za elektroničke medije (dalje:Agencija) članica je Mediteranske mreže regulatornih tijela (MNRA) i potpisnica „Deklaracije MNRA-a o poticanju ravnopravnosti spolova i borbe protiv rodnih stereotipova“, čime je postala jedna od aktivnih članica radne skupine Žene i mediji koja djeluje pri ovoj regulatornoj mreži.

Agencija je u 2014. i 2015. godini pratila vidljivost žena i muškaraca u središnjim informativnim emisijama triju najgledanijih nacionalnih televizija. Rezultati su pokazali da su žene gotovo izjednačene s muškarcima kao voditeljice vijesti i novinarke, ali udio žena u ukupnom broju izjava i komentara nije činilo niti jednu trećinu iznesenih stavova pojedinaca u središnjem informativnim emisijama. Tijekom 2015. Agencija se posvetila analizi rodnih stereotipova u reklamama. Rodni stereotipi su pronađeni u više od polovice reklamnih spotova iz analiziranog uzorka, od čega se 80% detektiranih stereotipa odnosilo na žene, a 20% na muškarce.

U 2016. godini analizirane su sportske vijesti emitirane u sklopu središnjih dnevnih informativnih emisija na tri najgledanije nacionalne televizije. Analiza je pokazala da je manje od 4% priloga posvećeno ženskom sportu i ženama u sportu.

Sve to rezultiralo je pokretanjem kampanje „Za veću vidljivost ženskog sporta u elektroničkim medijima“ koja se od 2017. provodi u suradnji s Hrvatskim olimpijskim odborom i URS-om, pod pokroviteljstvom Središnjeg državnog ureda za šport. U sklopu kampanje na 3 nacionalne i 23 lokalne televizije te na preko 100 radijskih postaja emitirani su spotovi kojima se nastojalo utjecati na podizanje razine svijesti o važnosti ženskog sporta. Agencija je izradila i predstavila *Preporuke za bolje praćenje ženskog sporta u elektroničkim medijima*.

Krajem 2018. Agencija za elektroničke medije predstavila je Analizu medijskog tretmana rodnog nasilja u Hrvatskoj na trima nacionalnim televizijama. Rezultati su pokazali da najutjecajnije nacionalne TV kuće problem nasilja nad ženama ne tretiraju kao izolirani incident iz crne kronike, već ga stavljuju u širi kontekst kao rašireni društveni problem. Formirana je web stranica www.zeneimediji.hr, kao i Facebook stranica Žene i mediji, kao još jedan korak ka osvještavanju javnosti i medijskih djelatnika o postojanju problema rodne nejednakosti u medijima. Agencija i Vijeće za elektroničke medije nastoje konstantnim ukazivanjem na postojanje ovog problema, kao i uključivanjem svih ključnih dionika u akcije osvještavanja javnosti i medija u njegovo rješavanje, utjecati na postizanje jednakosti u medijskom prikazu i medijskoj vidljivosti žena i muškaraca.

17.4. Osigurano osposobljavanje medijskih stručnjaka kako bi se potaknula izrada i upotreba nestereotipnih, uravnoteženih i različitih slika žena i djevojčica u medijima

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova održala je tijekom zadnjih pet godina nekoliko radionica o borbi protiv stereotipa u medijima za novinare i urednike radija i televizije. Nekoliko okruglih stolova i tribina u organizaciji Agencije za elektroničke medije, URS-a, Hrvatskog novinarskog društva i pravobraniteljice za ravnopravnost spolova doprinijeli su osvještavanju teme ravnopravnosti spolova u medijima. Javna priopćenja, upozorenja medijskim kućama temeljem pritužbi građana, intervju i ostali oblici javnog djelovanja predstavnika institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova doprinose kontinuirano većoj educiranosti medijskih stručnjaka, ali i osvještenosti samih građana o neprihvatljivosti seksističkih i stereotipnih prikazivanja žena i djevojčica u medijima.

17.5. Uspostavljene ili pojačane usluge zaštite potrošača koje omogućuju primanje i pregledavanje pritužbi na medijski sadržaj ili rodno utemeljenu diskriminaciju / pristranost u medijima

Pritužbu na sadržaj pružatelja medijskih usluga građani mogu podnijeti putem elektroničkog obrasca Agenciji za elektroničke medije ako su u određenom radijskom ili televizijskom programu ili elektroničkoj publikaciji primijetili potencijalne nepravilnosti ili nezakonitosti. Sve formalne pritužbe trebaju biti u pisanoj formi i minimalno sadržavati sljedeće podatke o nazivu nakladnika, nazivu emisije, datumu i vremenu emitiranja i opisu nepravilnosti/nezakonitosti.

U okviru svojih ovlasti pravobraniteljica za ravnopravnost spolova provodi ispitne postupke po pritužbama građana, pa tako i po pritužbama koje se odnose na područje medija. U sklopu ispitnih postupaka pravobraniteljica pribavlja izvješća i dokumentaciju o konkretnom slučaju te zauzima stav o povredi načela ravnopravnosti spolova. Sukladno svojim ovlastima, ona je

ovlaštena uputiti upozorenje, prijedlog i/ili preporuku ako ustanovi da je došlo do povrede načela ravnopravnosti spolova.

18. Je li vaša država u proteklih pet godina poduzimala aktivnosti posebno namijenjene sagledavanju pitanja nasilja nad pojedinim skupinama žena koje su suočene s višestrukim oblicima diskriminacije?

Za ovo pitanje upućujemo na odgovore u pitanjima 3.2., 3.3. i 4.

19. Koje aktivnosti i mjere je vaša država poduzela u proteklih pet godina da bi promicala sudjelovanje žena u javnom životu i odlučivanju?

19.1. Reformiran ustav, zakoni i propisi koji promiču sudjelovanje žena u politici, osobito na razini odlučivanja, uključujući reformu izbornog sustava, usvajanje privremenih posebnih mjera kao što su kvote, rezervirana mjesta, referentne vrijednosti i ciljevi

Kao što smo to naveli u prethodnom izvješću (Peking+20) u ZRS 2008. godine uvedene su privremene posebne mjere odnosno obveza uvrštavanja kvote od najmanje 40% jednog spola na izborne liste političkih stranaka i drugih ovlaštenih predlagatelja.

19.2. Osiguravanje prilika za mentorstvo, osposobljavanje u području vodstva, odlučivanja, javnog govorništva, samopotvrđivanja, političkih kampanja

U okviru Twinning projekta s finskim partnerom, URS je 2016. godine organizirao edukaciju predstavnika najvećih stranaka o uvođenju perspektive ravnopravnosti spolova u političke procese. Tiskan je „Priručnik o rodno osviještenoj politici i promicanju ravnopravnosti spolova za političare/ke“ te distribuiran ključnim dionicima.

Institucionalni mehanizmi za ravnopravnost spolova i organizacije civilnog društva čitav niz godina rade na osnaživanju žena za političku participaciju i njihovom većem uključivanju u politički život. U tom smislu provode se različite kampanje, seminari, konferencije, treninzi, javne rasprave, konferencije i slično. Održavaju se sastanci mreže žena aktivnih u lokalnoj i regionalnoj politici s ciljem razmjene iskustva i primjera dobre prakse. Nacionalna radionica namijenjena osposobljavanju Romkinja za političku participaciju održana je u studenom 2018.

Većina političkih stranaka ima zasebne unutarstranačke organizacije žena. U RH kontinuirano traje rasprava o načinima povećanja političke participacije žena, a provedena su i brojna istraživanja koja pokazuju da je većina građana svjesna nedovoljnog sudjelovanja žena u politici. Iako se žene u politici još uvijek suočavaju s različitim stereotipima, ipak je pitanje njihove političke participacije javno prepoznato kao političko pitanje.

19.3. Prikupljeni i analizirani podaci o sudjelovanju žena u politici, uključujući sva mesta na koja su imenovane i izabrane

Na inicijativu URS-a, a temeljem mjera iz *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2011. do 2015. godine*, DIP je od 2011. godine uspostavilo sustav vođenja rodne statistike cjelokupnog izbornog procesa, i u fazi kandidature i nakon utvrđivanja rezultata o osvojenim mandatima. DZS publicira rodno razlučene podatke o imenovanim dužnosnicima na nacionalnoj i lokalnoj razini. Na internetskim stranicama državnih tijela i jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave dostupni su podaci o svim mjestima na koja su imenovani i muškarci i žene.

20. Koje je aktivnosti vaša država poduzela u proteklih pet godina kako bi povećala pristup žena izražavanju i sudjelovanju u odlučivanju u medijima, uključujući i putem informacijske i komunikacijske tehnologije?

20.1. Pojačano osiguravanje formalnog te tehničkog i strukovnog obrazovanja i ospozobljavanja iz područja medija te informacijske i komunikacijske tehnologije za žene i djevojčice

U području informacija i komunikacija zapošljava se tijekom godina sve više žena pa je njihov udio u 2019. godini iznosio 37,4%. Udio prosječne neto plaće žena u plati muškaraca u tom području iznosi 88,5%. U telekomunikacijama se također povećava udio zaposlenih žena u zadnje tri godine te iznosi 35,7%, a najveći se porast bilježi u informacijskim uslužnim djelatnostima na 40,4% 2019. godine. Unatoč rastu njihovog udjela, najmanje žena zaposleno je na poslovima računalnog programiranja, savjetovanja i povezanih djelatnosti te iznosi 29,4%

Neke od prepreka većem sudjelovanju žena u IKT sektoru su: snažni rodni stereotipi i podjela na „ženske“ i „muške“ poslove, dob i majčinstvo, mit o IKT-u kao previše tehničkom sektoru za žene, nedostatak vidljivosti ženskih uzora u IKT-u i nedostatak razvijene mreže mentorica. Upućujemo i na odgovor na pitanje br.12.

20.2. Osiguravanje podrške ženskim medijskim mrežama i organizacijama

Do 2016. godine MK je pružalo finansijsku potporu nezavisnim medijima i njihovoj produkciji, internetskim portalima i platformama. Najveći donatori u zadnjih nekoliko godina su bili Zaklada za razvoj civilnog društva, Grad Zagreb, UZU, Zaklada Kultura Nova i Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija Agencije za elektroničke medije. U ovom kontekstu potrebno je istaknuti nekoliko najvažnijih neprofitnih medija koji redovito objavljaju sadržaje o rodu, spolu, i društveno angažiranim temama. To su portalni VoxFeminae.net, H-alter, Kulturpunkt.hr, Libela.org – portal o rodu, spolu i demokraciji, Cenzura TV i Cenzura – radijska produkcija, Fade-in-Fantastično dobra institucija platforma za mlade filmske i video autore, Radio student i TV student.

21. Pratite li udio nacionalnih proračunskih sredstava koja se ulažu u promicanje ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena (rodno osjetljivi proračun)?

U Državnom proračunu Republike Hrvatske nadležna ministarstva i ostala državna tijela planiraju sredstva za provedbu programa i aktivnosti usmjerenih na promicanje ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena što je vidljivo i kroz izrađenu analizu proračuna iz rodne perspektive za 2014. i 2015. godinu radi utvrđivanja različitog utjecaja proračuna na žene i muškarce.

U Državnom proračunu zasebno su iskazana sredstva za rad URS-a i Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova, koja su za razdoblje od 2014. do 2018. godine ukupno iznosila 4.817.642,27 eura (35.746.905,67 kn). Od 2014. do 2018 primjećuje se blagi rast proračunskih sredstava iz Državnog proračuna namijenjenih za ravnopravnost spolova. Za URS povećao se proračun sa 1.802.134,00 kn u 2014. godini na 2.042.573,67 kn u 2018. godini, što je porast od 12,8%. Iznimka je 2016. godina kada je proračun URS iznosio 5.213.140,00 kn zbog udjela EU sredstva. Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova proračunska izdvajanja povećala su se s 2.529.805,00 kn u 2014. godini na 4.010.920,00 kn u 2018. godini, što je porast od 37%. Iznimke su 2016. i 2017. godina kada je proračun Pravobraniteljice iznosio 5.112.110,00 kn, odnosno 8.433.688,00 kn, zbog udjela EU sredstava.

Znatna sredstva u promicanje i provedbu politike ravnopravnosti ulazu i druga tijela državne uprave, a što je vidljivo iz cjelokupnog ovog izvješća. Međutim, ta sredstva nisu iskazana kao zasebne stavke u Državnom proračunu s obzirom da su financirana iz redovitih sredstava nadležnih tijela.

22. Prati li vaša država kao država davateljica udio službene razvojne pomoći koja se ulaže u promicanje ravnopravnosti spolova i osnaživanje žena (rodno osjetljivi proračun)?

Kao članica EU-a Hrvatska redovito izvješćuje o provedenim projektima razvojne suradnje u zemljama u razvoju. Izrađuje se Godišnje izvješćivanje o službenoj razvojnoj pomoći, izvješćivanje o Planu za jednakost spolova - GAP II, te se izrađuje prilog za Zajedničko skupno izvješće i Usklađenost politika za razvoj. U okviru navedenih izvještavanja određene sastavnice odnose se i na ravnopravnost spolova. Republika Hrvatska je u 2017. godini, u statusu pozvane članice Odbora za razvojnu pomoć (DAC) pri Organizaciji za ekonomsku suradnju i razvoj (OECD), po prvi puta objavila Godišnje izvješće o službenoj razvojnoj pomoći čime je napravljen značajan iskorak u jačanju vidljivosti i vjerodostojnosti Republike Hrvatske kao države donatorice

23.ima li vaša država važeću nacionalnu strategiju ili plan djelovanja za ravnopravnost spolova?

Prethodna Nacionalna politika za ravnopravnost spolova (četvrta po redu) bila je na snazi u razdoblju od 2011. do 2015. godine. Zbog proceduralnih razloga, izvanrednih parlamentarnih izbora i rekonstrukcija Vlade RH, Nacionalna politika za ravnopravnost spolova za proteklo razdoblje nije donesena. Izrada nove *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova za razdoblje od 2019. do 2022. godine* je u pripremi. Za njenu izradu pri URS formirana je radna skupina koju čine predstavnici nadležnih državnih tijela, povjerenstava za ravnopravnost spolova, udruga i neovisnih stručnjakinja. Usuglašen je novi nacrt ovog dokumenta sa sljedećim prioritetnim područjima: 1. Promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti, 2. Jednake

mogućnosti na tržištu rada, 3. Rodno osjetljivo obrazovanje i suzbijanje stereotipa, 4. Ravnopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu, 5. Uklanjanje nasilja nad ženama, 6. Međunarodna politika i suradnja i 7. Osnaživanje institucionalnih mehanizama i načina provedbe. Nakon provedene javne rasprave očekuje se da bi mogla biti usvojena tijekom ove godine.

24. Ima li vaša država plan djelovanja i vremenski okvir za provedbu preporuka Odbora za uklanjanje diskriminacije žena (ako je država stranka), ili preporuka Univerzalnog periodičnog pregleda ili drugih mehanizama Ujedinjenih naroda za ljudska prava koji se bave neravnopravnosću spolova / diskriminacijom žena?

Četvrto i peto periodično izvješće Republike Hrvatske prema članku 18. UN Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, za razdoblje od 2005. do 2010./2015., u srpnju 2015. godine, u Ženevi, predstavljeno je na 61. zasjedanju Odbora za uklanjanje diskriminacije žena UN-a (dalje:UN Odbor). Zaključne primjedbe o Četvrtom i petom periodičnom izvješću za Hrvatsku i preporuke kojima se poziva Republiku Hrvatsku na poduzimanje dalnjih mjera s ciljem unaprijeđenja položaja žena URS je iste godine, u hrvatskom prijevodu, dostavio nadležnim državnim tijelima s naznačenim rokom provedbe. Republika Hrvatska dostavila je, temeljem zahtjeva UN Odbora, odgovore na pojedine preporuke u roku od dvije godine, u listopadu 2017. Republika Hrvatska, kao država stranka, pozvana je da podnese redovno Šesto periodično izvješće u srpnju 2019. godine. Iz toga razloga osnovana je radna skupina za izradu navedenog izvješća pri URS, u kojoj sudjeluju predstavnici tijela državne uprave sukladno nadležnosti prema člancima CEDAW-a, kao i prema pojedinim točkama Zaključnih primjedbi. Izrada Šestog periodičnog izvješća je u tijeku.

Do sada je Republika Hrvatska dostavila odgovore na preporuke Vijeća za ljudska prava UN-a prema mehanizmu Univerzalnog periodičnog pregleda (dalje:UPR) na svoja izvješća u okviru Prvog i Drugog ciklusa UPR-a (2015. godine). Slijedom preuzimanja dobrovoljne obveze da se između dva ciklusa UPR-a ponovno predstavi nacionalnim među-izvješćem s ciljem predstavljanja provedbe preporuka koje je dobila 2015. godine, MVEP je organiziralo koordinacijski sastanak u srpnju 2018. godine. Drugo nacionalno Među-izvješće obuhvaća razdoblje od 1. siječnja 2016. do 31. prosinca 2018. Nakon očitovanja nadležnih tijela na Među-izvješće, isto je upućeno Odboru za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora, koji je na svojoj sjednici u siječnju 2019. održao interaktivnu raspravu s članovima Odbora, uključujući i s nositeljem njegove izrade MVEP-om.

25. Postoji li u vašoj državi nacionalna institucija za ljudska prava?

Pučka pravobraniteljica nadležna je za zaštitu i promicanje ljudskih prava i sloboda, središnje je i neovisno tijelo za suzbijanje svih oblika diskriminacije te djeluje i kao Nacionalni preventivni mehanizam za zaštitu osoba lišenih slobode. Institucija Pučkog pravobranitelja u hrvatski je državni i pravni sustav uvedena Ustavom iz 1990. godine, a ustavne odredbe koje reguliraju status ove institucije mijenjale su se proširujući nadležnosti, odnosno jačajući njezinu ulogu. Nadležnost je značajno proširena stupanjem na snagu Zakona o suzbijanju

diskriminacije, čime je institucija postala središnje tijelo za suzbijanje diskriminacije u Hrvatskoj. Pučku pravobraniteljicu kao i ostale tri pravobraniteljice imenuje i razrješuje Hrvatski sabor, a mandat im je osam godina.

Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova, uvedena je kao institucija *Zakonom o ravnopravnosti spolova* iz 2003. godine. Novim *Zakonom o ravnopravnosti spolova* iz 2008. godine propisano je kako, „*poslove neovisnog tijela nadležnog za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova obavlja pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova*“. Za opširnije informacije o mandatu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova upućujemo na odgovore u pitanju 32.

26. Koje je aktivnosti vaša država poduzela u proteklih pet godina kako bi izgradila i očuvala mir, promicala mirna i uključiva društva za održivi razvoj i provela program za žene, mir i sigurnost?

[26.1. Donesen i/ili proveden nacionalni plan djelovanja za žene, mir i sigurnost](#)

Vlada Republike Hrvatske donijela je u srpnju 2011. godine prvi *Nacionalni Akcijski plan provedbe Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a (dalje: RVSUN) 1325 o ženama, miru i sigurnosti te srodnih rezolucija, za razdoblje 2011.-2014* (dalje: NAP I). NAP I sadržavao je ciljeve i konkretnе mjere za djelovanje na provedbi programa za žene, mir i sigurnost unutar ključnih područja prevencije, participacije, zaštite i post konfliktnog oporavka kao i za praćenje njegove provedbe. NAP I omogućio je strukturiranu provedbu programa za žene, mir i sigurnost te sadržavao mjere za cijelovito integriranje rodnog aspekta u sigurnosnu, obrambenu i vanjsku politiku kao i u praksi institucija i tijela koja tu politiku provode. Kapaciteti za provođenje rođno osviještene politike u Ministarstvu obrane Republike Hrvatske, MUP-u i MVEP-u ojačani su i kroz brojne edukacije i obuke o svim elementima programa za žene, mir i sigurnost, od sudjelovanja žena u odlučivanju i mirovnim procesima, kroz provedbu obrazovanja o ravnopravnosti spolova u izgradnji i očuvanju mira te sveobuhvatnoj zaštiti žena tijekom i nakon sukoba. MORH i Oružane snage Republike Hrvatske (dalje: OSRH) od 2013. provode Rodno osviještenu politiku, strateški dokument koji daje smjernice za uspostavljanja ravnopravnosti spolova i uklanjanja svih oblika rodne diskriminacije u obrambenom sektoru. Novi *Nacionalni Akcijski plan provedbe Rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325 o ženama, miru i sigurnosti te srodnih rezolucija, za razdoblje od 2019. do 2023.* godine u postupku je donošenja. U odnosu na prethodni on sadrži novo poglavlje „Upravljanje sigurnosnim rizicima“ koje uvodi dva nova cilja: 1), „Rodno osjetljiv pristup kod upravljanja sigurnosnim rizicima od prirodnih i tehnoloških katastrofa i terorizma“ i 2) „Promicanje zaštite prava žena i djevojčica izbjeglica, tražiteljica azila i migrantica, s konkretnim mjerama za njihovo ostvarenje“.

[26. 2. Obveze koje se odnose na žene, mir i sigurnost integrirane u osnovne okvire nacionalne i međuresorne politike, planiranja i praćenja](#)

Na temelju *Zakona o razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći inozemstvu* Hrvatski sabor je donio *Nacionalnu strategiju razvojne suradnje za razdoblje 2017.-2021. Godine*. Utvrđivanje nacionalne politike međunarodne razvojne suradnje i humanitarne pomoći jedna

je od ključnih sastavnica i važnih instrumenata vanjske politike. Jedan od sektorskih prioriteta je i zaštita i osnaživanje žena, djece i mlađih, sukladno Agendi 2030 – Cilju 5. Održivog razvoja

U vanjskopolitičkom djelovanju, u okviru međunarodnih organizacija (UN, EU, NATO, OEES, VE) i drugih multilateralnih formata te u bilateralnim kontaktima, diplomatski predstavnici Republike Hrvatske godinama sustavno i aktivno promiču program za žene, mir i sigurnost, s posebnim naglaskom na osnaživanje žena i djevojčica i suzbijanje seksualnog nasilja u sukobima.

Prema *Izvješću o obrani za 2018. godinu* koje MORH godišnje podnosi Hrvatskom saboru navodi se da je udio žena na voditeljskim i zapovjednim dužnostima u Ministarstvu obrane i Hrvatskoj vojsci u 2018. godini iznosio 10,35 %. Na voditeljskim dužnostima u Ministarstvu obrane bilo je raspoređeno 36,70 % žena, dok ih je na zapovjednim dužnostima u Hrvatskoj vojsci bilo 8,58 %. U 2018. godini promaknuto je 12,15 % žena.

27. Koje je aktivnosti vaša država poduzela u proteklih pet godina kako bi povećala vodstvo, zastupljenost i sudjelovanje žena u sprečavanju i rješavanju sukoba, izgradnji mira, humanitarnim akcijama i odgovoru na krize, na razini odlučivanja u situacijama oružanih i drugih sukoba te u osjetljivim ili kriznim situacijama?

27.1. Promicanje i podržavanje svrshodnog sudjelovanja žena u mirovnim procesima i provedbi mirovnih sporazuma

Kao znak podrške sudjelovanju žena u mirovnim misijama i operacijama, MVEP je preuzeo obvezu financirati i organizirati obuku policijskih službenica iz trećih zemalja za upućivanje u UN-ove mirovne misije. Dvojedni tečaj „United Nations Police Officers Course“ (dalje: UNPOC) provodi se od 2015. godine, jednom godišnje, u suradnji s MORH-om i MUP-om u Obučnom središtu za međunarodne vojne operacije MORH-a, a dosad ga je završilo 45 polaznica iz svih dijelova svijeta.

Održan je Tečaj pred-uputne (UNPOC) obuke za sudjelovanje 14 policijskih službenica iz 7 afričkih i azijskih zemalja u međunarodnim mirovnim operacijama. Projekt u iznosu 27.027,02 eura (200.000,00 kn) proveden je 2015.-2018. godine u suradnji MVEP-MORH-MUP-UNPOC.

MVEP je podržao osnivanje Mreže žena medijatorica na Mediteranu (*Mediterranean Women Mediators Network*) koju je 2017. godine inicirala Italija u sklopu svog članstva u Vijeću sigurnosti UN-a. Cilj je Mreže pridonijeti mirnom rješavanju sukoba na području Mediterana uključivanjem žena u mirovne procese u svim aspektima i na svim razinama.

2018. godine potpisana je *Sporazum između glavnog tajnika Ujedinjenih naroda i Vlade Republike Hrvatske* o obvezi sprečavanja seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja. *Sporazumom* potpisnice iskazuju svoju predanost sprječavanju svih oblika seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja od strane sudionika mirovnih misija te se, zajedno s glavnim tajnikom UN-a, obvezuju na provođenje odgovarajućih mjera odgovornosti, pružanje potpore i pomoći žrtvama te u konačnici, na suzbijanje seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja.

Prema podacima MORH-a udio žena koji je 2018. godine sudjelovao u operacijama potpore miru i misijama iznosio je 5,11 %.

[27.2. Promicanje ravnopravnog sudjelovanja žena u humanitarnim i aktivnostima odgovora na krizu na svim razinama, a osobito na razini odlučivanja](#)

U okviru međunarodne razvojne suradnje, MVEP je u 2016. godini priveo krajу provedbu posebnih projekata u Afganistanu usmjerenih na potporu ženama i djevojčicama u području zdravlja, obrazovanja i malog poduzetništva. Sredstva namijenjena za projekt poduzetništva žena iznosila su 13.513,51 eura (100.000,00 kn), a provedbeni partner projekta bila je je lokalna udruga za osnaživanje žena „Social Services for young women and children organisation“ (SSYWCO) u okviru potpore provedbi *Mali projekti – znakoviti efekti*.

Sredstva za projekt izgradnje Centra za obuku primalja u Mazar-e-Sharifu, u Afganistanu su iznosila cca 298.130,16 eura (2.206.163,20 kn), a proveden je u suradnji sa Ministarstvom zdravlja Afganistana i Pokrajinskom upravom za zdravstvo u Mazar-e-Sharifu.

MVEP je podržao i mnoge druge projekte. Primjerice, proveden je projekt u Bosni i Hercegovini namijenjen ženama i održivom razvoju. Provedeno je istraživanje o statusu žena u BiH, njihovom utjecaju na život zajednice i uključenost u tržište rada. Žene su upoznate s konceptom socijalnog poduzetništva, stekle su uvid u iskustva hrvatskog socijalnog poduzetništva te dobila preporuke o učinkovitom načinu rada takvih poduzeća/zadruga. Sredstva za projekt su iznosila 33781,83 eura (249.985,60 kn).

U Bivšoj Jugoslavenskoj Republici Makedoniji (danas Sjevernoj Makedoniji) je proveden projekt s ciljem osnaživanja uloge žena u području suzbijanja rodno utedeljenog nasilja, diskriminacije i post-konfliktne demokratske tranzicije. U projekt je bilo uključeno 10 organizacija, provedene su radionice te izvršena analiza 18 organizacija. Pripremljen je *Priručnik za rad sa ženama koje su preživjele nasilje* te je isti distribuiran svim ženskim organizacijama. Izravan rezultat ovog projekta bio je otvaranje servisa savjetovališta za žene žrtve nasilja i usluge besplatne pravne pomoći za žrtve nasilja. Sredstva namijenjena za taj projekt su iznosila 33.783,78 eura (250.000,00 kn).

U Maroku je 2013. godine proveden projekt Izgradnje kapaciteta za praćenje epidemije i kontrolu HIV/AIDS-a u zemljama u razvoju u vrijednosti 50.540,54 eura (374.000,00 kn). Pružena je potpora Nacionalnom programu za HIV/AIDS Kraljevine Maroko u svrhu finalizacije protokola za nadzor rezistencije gonoreje kod sezonskih radnika u regiji Souss Massa Draa te rada na pripremi protokola za procjenu rezistencije gonokoka na antibiotike. U Rabatu je održan dvodnevni sastanak s radom na protokolu s predstavnicima Nacionalnog HIV programa (Ministarstvo zdravstva), instituta National Institute of Hygiene, Zajedničkog programa Ujedinjenih naroda za HIV/AIDS (UNAIDS-a) i Svjetske zdravstvene organizacije (WHO-a).

U Maroku su, također, dodijeljene stipendije za djevojčice u osnovnim školama iz ruralnih područja u iznosu od 25.405 eura (188.000,00 kn) za 2013. i 3.378,38 eura (25.000,00 kn) za 2014. godinu. Pružena je potpora programu marokanske organizacije civilnog društva Odbor za potporu edukaciji ruralnih djevojčica (*Le Comite de soutien a la Scolarisation des filles Rurales – CSFF*) koja provodi program Stipendijom do uspjeha (*Une Bourse pour Reussir*), za školovanje više od 1.000 djevojčica u osnovnim školama iz ruralnih područja. Potpisani je Sporazum o partnerstvu u pružanju podrške projektu obrazovanja 20 djevojčica iz ruralnih područja Maroka pod nazivom Stipendijom do uspjeha.

Cilj projekta usmjeren na žene u demokratskoj transformaciji društva u Mjanmaru, proveden u razdoblju 2013.-2015. godine, bio je jačanje uloge žena i njihovo osnaživanje u procesu izgradnje mira i demokracije. U provedbi ovog projekta obučeno je 20 trenera za obučavanje 250-300 lokalnih aktivistica. Sredstva namijenjena za taj projekt iz proračuna Republike Hrvatske iznosila su 81.081,08 eura (600.000,00 kn) u trogodišnjem razdoblju. Provedbeni partner bila je lokalna mjanmarska udruga Educational Initiatives, a projekt je sufinanciran zajedno s češkim Ministarstvom vanjskih poslova.

Kroz projekt pružanja pomoći sirijskim izbjeglicama u Jordanu, Hrvatska pruža pomoć Siriji i susjednim zemljama u ukupnom iznosu od 1.000.000,00 EUR tijekom petogodišnjeg razdoblja 2016.-2020., u području mira, obrazovanja, zdravlja, zaštite žena i djece i održivog ekonomskog razvoja.

28. Koje je aktivnosti vaša država poduzela u proteklih pet godina kako bi povećala pravosudnu i nepravosudnu odgovornost za kršenja međunarodnog humanitarnog prava te kršenja ljudskih prava žena i djevojčica u situacijama oružanih i drugih sukoba ili humanitarnog djelovanja i odgovora na krizu?

28.1. Provedena zakonska i politička reforma kako bi se nadoknadila šteta i spriječila kršenja prava žena i djevojčica

Od 2016. godine na snazi je *Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu*. Do njegova donošenja, obeštećenje žrtava ratnih zločina bilo je vezano isključivo uz provođenje kaznenog postupka protiv počinitelja. Kao posljedica toga, veliki broj žrtava seksualnog nasilja ostao je bez ikakve satisfakcije, što je dodatno traumatiziralo žrtve te djelovalo demotivirajuće na njih u smislu prijavljivanja zločina. Zakonom je definirano tko se smatra žrtvom seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, a u postupku ostvarivanja prava primjenjuju se načela rodne jednakosti i ravnopravnosti, bez diskriminacije stranke po bilo kojoj osnovi. Temeljem tog Zakona, žrtva seksualnog nasilja, kojoj je rješenjem Ministarstva hrvatskih branitelja utvrđen status, može ostvariti pravo na psihosocijalnu, pravnu i zdravstvenu pomoć, medicinsku rehabilitaciju, liječnički sistematski pregled, obvezno i dopunsko zdravstveno osiguranje, smještaj u ustanovu za pružanje podrške i usluga braniteljsko-stradalničkoj populaciji i drugim osobama i novčanu naknadu.

Prema odredbama, žrtva može ostvariti sva prava i ako je počinitelj seksualnog nasilja nepoznat. Žrtva seksualnog nasilja može ostvariti pravo na jednokratni iznos novčane naknade ili mjesecnu novčanu naknadu u iznosu od 73% proračunske osnovice utvrđene zakonom kojim se propisuje izvršavanje Državnog proračuna Republike Hrvatske.

Formirano je *Povjerenstvo za davanje mišljenja o proživljenom seksualnom nasilju u Domovinskom ratu* koje je neovisno, stručno i savjetodavno tijelo. Povjerenstvo prikuplja sve informacije o žrtvama, seksualnom nasilju i počiniteljima te saslušava same stranke. Saslušanje stranke, ako je potrebno, ispitiča provodi vodeći računa o spriječavanju sekundarne viktimizacije. Do 31. prosinca 2018. godine, od ukupno 248 podnesenih zahtjeva riješeno je

233. Za prava iz Zakona utrošeno je do 31. prosinca 2018. godine 3.055.851,77 eura (22.613.303,11 kn).

Nacionalni program psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima Domovinskog rata odnosi se i na sudionike i stradalnike Drugog svjetskog rata te povratnike iz mirovnih misija, a donijela ga je Vlada Republike Hrvatske u siječnju 2014. godine. U provedbi ovog programa, od ukupnog broja korisnika, psihosocijalnu pomoć i podršku zatražilo je cca 7,76 % žena sa statusom hrvatskog branitelja iz Domovinskog rata, supruga hrvatskih ratnih vojnih invalida iz Domovinskog rata, supruga hrvatskih branitelja, supruga smrtno stradalih ili nestalih hrvatskih branitelja te žene - žrtve seksualnog nasilja počinjenog za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu.

Program preventivnih sistematskih pregleda koji se kontinuirano provodi od 2016. godine omogućio je povećanje ukupne kvalitete života hrvatskih branitelja i braniteljica iz Domovinskog rata i članova njihovih obitelji, smanjenje stope pobola i smrtnosti hrvatskih branitelja i braniteljica. Program psihosocijalne i zdravstvene skrbi nastavlja se provoditi na nacionalnoj razini kako bi odgovorio na potrebe korisnika, a u periodu od 2016. do 2018. godine, u tu svrhu utrošeno je 3,4 milijuna eura (25,5 milijuna kn).

S obzirom na to da Republika Hrvatska ima još uvijek svježe iskustvo rata i agresije, koje uključuje i zločine silovanja i drugih oblika seksualnog nasilja, RH se pridružila Inicijativi Ujedinjenog Kraljevstva za suzbijanje seksualnog nasilja u sukobima (*Prevention of Sexual Violence Initiative*), pri čemu se posebno fokusirala na globalno djelovanje na suzbijanju ovih zločina, pomoć žrtvama te kažnjavanje i stigmatiziranje počinitelja.

28.2. Poduzete mjere za suzbijanje trgovanja ženama i djecom

Novim *Nacionalnim planom za suzbijanje trgovanja ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine* stvoren je normativni okvir koji omogućuje progon i sankcioniranje počinitelja kaznenog djela trgovanja ljudima te pružanje pomoći i zaštite žrtvama trgovanja ljudima. On bi trebao doprinijeti poboljšanju postojećeg sustava suzbijanja trgovanja ljudima te pružiti adekvatan odgovor na nove trendove u ovom području.

ULJPPNM u suradnji s MUP vodi bazu podataka o identificiranim žrtvama trgovanja ljudima.

Posebna pozornost posvećuje se dalnjem jačanju suradnje u kaznenim postupcima u slučajevima trgovanja ljudima između Državnog odvjetništva Republike Hrvatske (dalje: DORH) i MUP-a, unaprjeđivanju metoda identifikacije žrtava trgovanja ljudima te osiguravanju najboljeg interesa žrtava trgovanja ljudima. Prilikom primjene ovog *Nacionalnog plana* primjenjuje se Kazneni zakon.

ULJPPNM koordinira radom ministarstava, organizacija civilnog društva i drugih tijela koja sudjeluju u sustavu suzbijanja trgovanja ljudima u okviru Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima i Operativnog tima Nacionalnog odbora za suzbijanje trgovanja ljudima. ULJPPNM na godišnjoj razini izvještava Vladu Republike Hrvatske o provedbi *Nacionalnog plana za suzbijanje trgovanja ljudima*, a ravnatelj je nacionalni koordinator za suzbijanje trgovanja ljudima i član mreže europskih nacionalnih koordinatora kao i mreže koordinatora Jugoistočne Europe.

Novi *Protokol o integraciji/reintegraciji žrtava trgovanja ljudima* Vlada Republike Hrvatske usvojila je u veljači 2019. godine. *Protokol* je usklađen je s načelom ljudsko-pravnog pristupa prema kojem se osiguravaju prvi oblici pomoći i zaštite novo identificiranim žrtvama trgovanja ljudima, privremeni smještaj u prihvatnim centrima, pravna, psihološka, medicinska i druga pomoć i zaštita te siguran smještaj i povratak. U postupak identifikacije i u sustav pomoći i zaštite žrtava trgovanja ljudima uključeni su, na partnerskim osnovama, predstavnici tijela državne uprave, Hrvatski Crveni križ te organizacije civilnog društva. Svrha ovog *Protokola* je određivanje nositelja obveza i načina postupanja tijekom identifikacije i postupaka pružanja pomoći i zaštite žrtvama trgovanja ljudima. Strategija koja se pri tome primjenjuje je rodno osviještena i vodi se računa o interesima djeteta.

Osim ovim *Protokolom* sveobuhvatno postupanje prema žrtvama uređeno je i, *Protokolom za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovanja ljudima*, *Protokolom o postupanju pri dobrovoljnem i sigurnom povratku žrtava trgovanja ljudima*, te *Standardnim operativnim procedurama* ministarstva nadležnog za poslove socijalne skrbi i ministarstva nadležnog za ostvarivanje prava iz sustava zdravstvene zaštite kao i Upitnikom i opažanjima za ranu identifikaciju tražitelja azila koji su pretrpjeli traumatska iskustva („Questionnaire and observation for early identification of asylum seekers having suffered traumatic experience“), iz nadležnosti MUP-a.

MUP na godišnjoj razini provodi veći broj tečajeva i seminara za stručno i dopunsko usavršavanje policijskih službenika vezano za trgovanje ljudima.

Posljednjih godina većina identificiranih žrtava bile su državljanke Republike Hrvatske koje su seksualno ili radno iskorištavane unutar granica Republike Hrvatske (tzv. „interni trafficking“). Trendovi u Republici Hrvatskoj odgovaraju trendovima na svjetskoj razini, žrtve su uglavnom žene ili djevojčice, koje su seksualno eksplorirane, iako je primijećen i porast broja muškaraca kao žrtava trgovanja ljudima u cilju radnog iskorištavanja. U razdoblju od 2014. do 2018. godine evidentirano je 210 žrtava trgovanja ljudima - 125 žena i 85 muškaraca. Od 125 identificiranih žena žrtava trgovanja ljudima 51 su bile maloljetne osobe.

Sustav socijalne skrbi je integrativni dio nacionalnog mehanizma suzbijanja trgovanja ljudima i kao takav djeluje na nacionalnoj i županijskoj razini. Osim predstavništva u Nacionalnom odboru za suzbijanje trgovanja ljudima, sustav socijalne skrbi ima i svojeg predstavnika-koordinatora u Operativnom timu Nacionalnog odbora koji ima obvezu 24-satnog dežurstva i koordinira aktivnosti u sustavu socijalne skrbi u svakom pojedinom slučaju maloljetne žrtve trgovanja ljudima. Na županijskoj razini su pri centrima za socijalnu skrb imenovani županijski koordinatori za suzbijanje trgovanja ljudima koji su zaduženi za savjetovanje i pomoć žrtvama trgovanja ljudima. U okviru sustava socijalne skrbi djeluju i dva skloništa za žrtve trgovanja ljudima, od kojih je jedno namijenjeno smještaju odraslih žrtava, a drugo smještaju maloljetnih žrtava trgovanja ljudima. Skloništa vode nevladine organizacije koje se bave suzbijanjem trgovanja ljudima, a sredstva za njihov rad osiguravaju se u sustavu socijalne skrbi. MDOMSP osigurava žrtvama trgovanja ljudima siguran smještaj, psihosocijalnu pomoć i zaštitu te pravnu pomoć i zaštitu. Postupanje prema žrtvama trgovanja ljudima propisano je Standardnim operativnim procedurama, a dokument je dostupan na mrežnoj stranici MDOMSP. Za svaku žrtvu trgovanja ljudima izrađuje se individualni plan programa pomoći i potpore tijekom procesa reintegracije u društvo na temelju sveobuhvatne procjene potreba, poteškoća i resursa, u dogоворu sa žrtvom trgovanja /skrbnikom, skloništem, nevladnim organizacijama.

U svim područnim uredima HZZ-a imenovane su posebne savjetnice - koordinatorice za žrtve nasilja u obitelji, žrtve trgovanja ljudima i žrtve seksualnog nasilja u ratu, njih ukupno 22. Koordinatorice su kontakt osobe kojima druge institucije ili organizacije mogu upućivati žrtve nasilja u obitelji, žrtve trgovanja ljudima i žrtve seksualnog nasilja u ratu. U svome radu koordinatorice primjenjuju principe povjerljivosti i zaštite osobnih podataka žrtava nasilja te rade na pripremi za zapošljavanje kroz osnaživanje njihovog radnog potencijala i povećanju kompetencija.

Projekt Demand for Sexual Exploitation in Europe (DESIrE) zajednički su do kraja 2018 godine provodili Sveučilište Vrije (Bruxelles), Sveučilište Tilburg, Sveučilište Varšava, Sveučilište Uppsala i Udruga LET iz Zagreba, a bio je financiran sredstvima Europske komisije. Cilj projekta bio je doprinijeti sprječavanju trgovanja ljudima za seksualno iskorištavanje kroz definiranje načina kako postići smanjenu potražnju za

29. Koje je aktivnosti u proteklih pet godina poduzela vaša država da bi uklonila diskriminaciju i kršenje prava djevojčica?

29.1. Bavljenje pitanjima nedostataka u pogledu zdravlja uslijed neishranjenosti, rane trudnoće (npr. anemija) te izloženosti HIV-u/AIDS-u i ostalim spolno prenosivim bolestima

HZJZ redovito objavljuje čitav niz istraživanja i vodi rodno osjetljive statističke podatke o zdravlju djevojaka i djevojčica. Na osnovi istraživanja o mentalnom zdravlju djece i adolescenata napravljene su Smjernice za usluge zaštite mentalnog zdravlja za mlade. Skupina mentalnih poremećaja godinama je sudjelovala u bolničkom pobolu s udjelom 6-7% po broju hospitalizacija, dok je po broju dana bolničkog liječenja vodeća skupina. Hospitalizacija mladih zbog mentalnih poremećaja pokazuje da je u dobi od 10 do 19 godina broj hospitaliziranih adolescentica nešto malo veći od broja hospitaliziranih adolescenata. Nakon te dobi, udio muškaraca je znatno veći od udjela žena u broju hospitaliziranih osoba.

Zadnje istraživanje u 2018. godini o zdravstvenom ponašanju mladih koje se u Hrvatskoj redovito provodi u okviru međunarodnog istraživanja Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) ukazalo je na blaga poboljšanja u navikama mladih, osobito navikama djevojaka koje u odnosu na 2010. i 2014. godinu manje piju i puše. Trend smanjenja pušenja kod mladih posljedica je efikasne implementacije brojnih regulatornih mjera koje zabranjuju prodaju duhana maloljetnicima, povećanje cijene duhanskih proizvoda, te osiguravaju okruženje bez duhanskog dima.

Reproaktivno zdravlje mladih važan je čimbenik u zaštiti zdravlja žena. Prema statističkim podacima HZJZ u 2017. godini gotovo 1.000 adolescentica u dobi ispod 20 godina je rodilo, što predstavlja oko 3 % od ukupnog broja poroda navedene godine. Broj mladih djevojaka do 20 godina među ženama koje obavljaju pobačaj na zahtjev bio je 157 (6,5% od ukupnog broja namjernih prekida trudnoće).

S ciljem uklanjanja i smanjenja udjela rizičnih spolnih ponašanja (rano započinjanje seksualnog života, veći broj partnera te neuporaba kondoma) i s njima povezanih negativnih zdravstvenih posljedica, uključujući HIV/AIDS, Odjel za promicanje odgovornog spolnog ponašanja HZJZ-a provodi informiranje, edukaciju i savjetovanje o usvajanju vještina donošenja odluka, ponašanja i životnih stilova koji pozitivno djeluju na zdravlje – uključujući

primjenu protektivnih ponašanja i mjera koje smanjuju rizik za spolno prenosive infekcije, uključujući HIV te neželjenu trudnoću. U okviru Odjela djeluje Savjetovalište za HIV/spolno zdravlje i centar za dobrovoljno savjetovanje i testiranje na HIV u kojem radi tim stručnjaka koji korisnicima pružaju usluge individualnog, besplatnog i anonimnog savjetovanja i testiranja na HIV (prema mogućnostima moguće je i testiranje na hepatitis B, hepatitis C i sifilis), savjetovanja o spolno prenosivim bolestima (infekcijama), dijeljenja edukativno informativnog materijala (brošura i letaka) i kondoma te pomoći pri upućivanju na liječenje i podršku.

Od 2015. godine uvedeno je besplatno cijepljenje protiv Humanog papiloma virusa za srednjoškolke i učenice 7. i 8. razreda, a HZJZ je u suradnji s udrugama, organizirao više radionica o spolnom zdravlju i odgovornom spolnom ponašanju za učenice osnovnih i srednjih škola.

Zdravstvena pismenost odgojno obrazovnih djelatnika je dugoročni cilj za promicanje zdravlja učeničke populacije. Od 2017. godine provodi se projekt Schools for health in Europe - SHE te se devet srednjih škola uključilo u Europsku mrežu škola koje promiču zdravlje. Promicanje zdravlja u školama uključuje zdravstveno obrazovanje koje se podučava u razredu no ono također uključuje i napore za stvaranjem zdrave školske okoline, školske politike i nastavnog plana i programa. Promicanje zdravlja u školskom okruženju pristup je cijele škole. U suradnji Agencije za odgoj i obrazovanje i HZJZ održavaju se stručna usavršavanja nastavnika i koordinatora u školama. Osnovana je i platforma hrvatske mreže škola koje promiču zdravlje u srednjoškolskom obrazovanju, a koja sadrži niz korisnih informacija.

U okviru *Fonda europske pomoći za najpotrebitije* financiraju se projekti kojima se pruža pomoći u obliku pružanja hrane i osnovne materijalne pomoći najugroženijim skupinama u društvu. Do kraja 2018. godine, ugovoren su projekti ukupne vrijednosti 29,5 milijuna eura (218.317.326,21 kuna), a na razini cijelog Fonda pomoći u obliku hrane ili osnovne materijalne pomoći je pružena za 347.918 osoba, od čega 174.936 žena, među kojima 54.717 djevojčica do 15 godina. U svrhu borbe protiv dječjeg siromaštva provodi se posebna mjera financiranja besplatnog školskog obroka za djecu u riziku od siromaštva. Do kraja 2018. godine besplatan obrok je osiguran za 40.269 djece osnovnoškolske dobi, od čega 20.157 djevojčica.

29.2. provedene politike i programi uklanjanja nasilja nad djevojčicama, uključujući tjelesno i spolno nasilje te štetne prakse

Vlada Republike Hrvatske usvojila je *Nacionalnu strategiju za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020. godine*. Njen cilj je postići djelotvornije promicanje i zaštitu prava djece kroz provedbu međunarodnih i nacionalnih standarda. Jedan od četiri strateška cilja jest eliminacija svih oblika nasilja nad djecom. U tijeku je prikupljanje podataka za izradu Akcijskog plana za provedbu Nacionalne strategije za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020. godine, za 2019. i 2020. godinu.

U 2018. godini Ministarstvo financija izradilo je Metodološki priručnik za kreiranje dječjeg proračuna, kako bi se korisnicima Državnog proračuna pojednostavila izrada godišnjeg izveštaja o izvršenju dječjeg proračuna uzimajući u obzir Opći komentar UN-ovog Odbora za prava djeteta br. 19. (2016.) o izdvajaju sredstava iz javnih proračuna za ostvarenje dječjih prava. MDOMSP zaduženo je za konsolidacijsku ulogu izrade dječjeg proračuna i godišnjeg izveštaja o izvršenju dječjeg proračuna.

U travnju 2017. je u suradnji s Uredom UNICEF-a za Hrvatsku održano javno predstavljanje dokumenta „Indikatori dobrobiti djece“ temeljem kojih se procjenjuju stanje i potrebe djece. 2017. godine donesen je *Zakon o potvrđivanju Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi*.

MDOMSP je od 2014. do 2018. godine objavilo pet Poziva za prijavu projekata udruga u području prevencije nasilja nad i među djecom i mladima kojima su obuhvaćena područja prevencije nasilja među mladima i među djecom (nenasilno rješavanje sukoba, edukacije o prihvaćanju različitosti i dr.), prevenciju nasilja u partnerskim vezama među mladima, prevenciju elektroničkog nasilja nad i među djecom i mladima, prevenciju seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja djece, prevenciju emocionalnog nasilja nad djecom i tjelesnog kažnjavanja djece. U svrhu provedbe za 168 projekata udruga u navedenom razdoblju utrošeno je ukupno 2.481.756,75 eura (18.365.000,00 kuna).

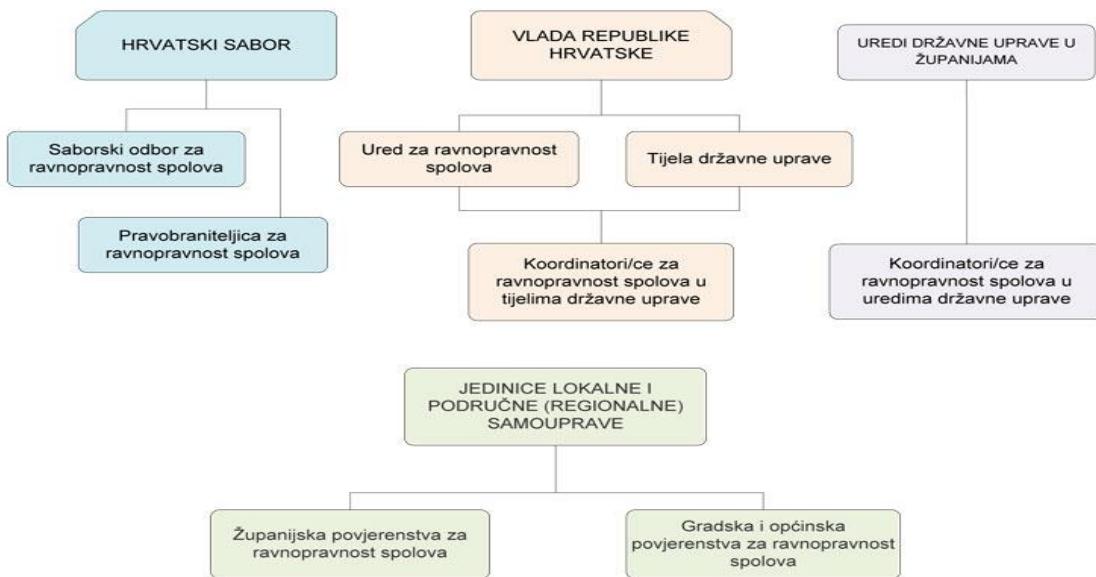
Kaznenim zakonom regulirane su negativne štetne prakse te se kažnjava sakáćenje ženskih spolnih organa, kao i pomaganje i poticanje da se žensku osobu podvrgne tom činu.

U Hrvatskoj od 2003. godine djeluje posebna pravobraniteljica za djecu.

Treći dio: Nacionalne institucije i procesi

32. Opišite postojeći nacionalni ustroj institucija koje se bave ravnopravnosću spolova i osnaživanjem žena? Molimo, navedite ime institucije i opišite gdje je njezin položaj u okviru vlade

INSTITUCIONALNI OKVIR za provođenje politike ravnopravnosti spolova u Republici Hrvatskoj

Nacionalni ustroj institucija koje se bave ravnopravnosću spolova definiran je u *Zakonu o ravnopravnosti spolova* i Poslovnikom Hrvatskog sabora.

Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora osnovan je 2002. Odbor ima prava i dužnosti matičnoga radnog tijela u područjima koja se odnose na poticanje i praćenje primjene načela ravnopravnosti spolova u zakonodavstvu Republike Hrvatske, a posebice:

- poticanje potpisivanja međunarodnih dokumenata o ravnopravnosti spolova i praćenje primjene tih dokumenata
- sudjelovanje u izradi, provedbi i analizi ostvarenja Nacionalne politike za ostvarenje ravnopravnosti spolova u Republici Hrvatskoj
- suradnju i utvrđivanje mjera i aktivnosti za unapređivanje prava na ravnopravnost spolova
- predlaganje programa mjera za uklanjanje diskriminacije po spolu
- poticanje ravnopravnosti spolova u sastavu radnih tijela i izaslanstava Sabora
- utvrđivanje prijedloga zakona i drugih akata o ravnopravnosti spolova
- uvođenje načela ravnopravnosti spolova u obrazovanju, zdravstvu, javnom informiranju, socijalnoj politici, zapošljavanju, poduzetništvu, procesima odlučivanja, obiteljskim odnosima i drugo.

Institucija pravobranitelja za ravnopravnost spolova uvedena je *Zakonom o ravnopravnosti spolova* 2003. godine kao neovisnog tijela za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova. Hrvatski sabor bira pravobranitelja/icu na razdoblje od osam godina te raspravlja o izvješću o radu kojeg pravobranitelj/ica podnosi jednom godišnje.

Pravobranitelj/ica djeluje neovisno i samostalno, prati provođenje *Zakona o ravnopravnosti spolova* i drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti spolova. Pravobranitelj/ica za ravnopravnost spolova razmatra slučajeve kršenja načela ravnopravnosti spolova, slučajeve diskriminacije prema pojedincima/kama ili grupama pojedinaca koju su počinila tijela državne uprave, jedinica tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave i druga tijela s javnim ovlastima, zaposleni u tim tijelima i druge pravne i fizičke osobe.

U obavljanju poslova iz svoga djelokruga pravobranitelj/ica je ovlašten/a upozoravati, predlagati i davati preporuke. Gore navedena tijela dužna su pisanim putem obavijestiti pravobranitelja/icu o mjerama i radnjama poduzetim u skladu s upozorenjima, prijedlozima i preporukama najkasnije u roku od 30 dana od dana primitka istih.

U slučaju nezadovoljavanja zahtjevu, ili u slučaju nedostavljanja traženih obavijesti u propisanom roku, pravobranitelj/ica može tražiti provođenje nadzora od tijela koje obavlja nadzor nad njihovim radom. U slučajevima povrede odredbi ZRS-a s obilježjima kaznenog djela pravobraniteljica za ravnopravnost spolova može podnijeti prijavu nadležnom državnom odvjetništvu.

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova ima i pravo podnijeti prijedlog za pokretanje postupka ocjene ustavnosti zakona, odnosno ustavnosti i zakonitosti drugih propisa.

Ured za ravnopravnost spolova je stručna služba Vlade Republike Hrvatske koja je također osnovana temeljem *Zakona o ravnopravnosti spolova* iz 2003. godine. Ured obavlja stručne i druge poslove na način da koordinira sve aktivnosti kojima je cilj uspostavljanje ravnopravnosti spolova; odobrava tijelima državne uprave i tvrtkama u pretežitom vlasništvu države provedbu planova djelovanja; predlaže Vladi Republike Hrvatske i državnim tijelima donošenje ili izmjene zakona i drugih propisa kao i usvajanje drugih mjera; izrađuje nacionalnu politiku za promicanje ravnopravnosti spolova i nadzire njezinu provedbu; provodi istraživanja, izrađuje analize; prati usklađenost i primjenu zakona i drugih propisa koji se odnose na ravnopravnost spolova u odnosu na međunarodne dokumente; priprema nacionalna izvješća o ispunjavanju međunarodnih obveza u području ravnopravnosti spolova; surađuje s nevladinim udrušama koje su aktivne u području ravnopravnosti spolova i osigurava djelomično financiranje njihovih projekata ili aktivnosti; promiče znanje i svijest o ravnopravnosti spolova;

predstavke stranaka o povredama odredbi ZRS-a i drugih propisa prosljeđuje pravobraniteljstvu i drugim nadležnim državnim tijelima; koordinira rad županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova. Jednom godišnje izvještava Vladi Republike Hrvatske o svojim aktivnostima.

Za provedbu *Zakona o ravnopravnosti spolova* su, uz pravobraniteljicu za ravnopravnost spolova i URS zaduženi su i koordinatori za ravnopravnost spolova u ministarstvima i drugim tijelima državne uprave. Oni su dužni URS-u dostavljati izvješća o provedbi Nacionalne politike te sudjeluju u izradi i praćenju planova djelovanja za uspostavljanje i promicanje ravnopravnosti spolova iz djelokruga svoje nadležnosti. Njihove ovlasti i zaduženja definiraju se u planovima djelovanja tijela.

Za provedbu *Zakona o ravnopravnosti spolova* na lokalnoj razini zadužena su povjerenstva za ravnopravnost spolova koja djeluju u svih 20 županija i Gradu Zagrebu te u oko 90 općina i gradova. Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova su radno-savjetodavna tijela županijskih skupština a članovi/ice se biraju iz redova zastupnika/ca u županijskim skupštinama i članova koji predstavljaju zainteresirane građane.

Kao važan institucionalni mehanizam za uspostavljanje ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini, povjerenstva za ravnopravnost spolova pružaju stručnu pomoć županijskim skupštinama u provedbi ZRS-a, *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova i Europske povelje o ravnopravnosti žena i muškaraca na lokalnoj razini*, a zadužena su i za poticanje osnivanja gradskih i općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova te su za svoje djelovanje financirana od strane županija, gradova i općina.

U 20 uredu državne uprave u županijama imenovani su koordinatori za ravnopravnost spolova koji su ujedno i članovi/ice županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova.

Vezano za osnaživanje, kapacitiranje i umrežavanje nacionalnih institucionalnih mehanizama, organizirana je u 2017. godini edukacija za 120 članova/ica županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova u Zagrebu, Vukovaru, Rijeci i Zadru, i edukacija za 44 koordinatora za ravnopravnost spolova iz tijela državne uprave. U okviru twinning projekta „Podrška ravnopravnosti spolova“ URS je educirao više od 160 osoba, članova i članica županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova i koordinatora i koordinatorica u tijelima državne uprave.

33. Je li ravnateljica nacionalnog ureda aktivno uključena u institucionalni proces provedbe Ciljeva održivog razvoja (npr. međuresorni koordinacijski ured, povjerenstvo ili odbori)?

Ravnateljica URS-a članica je Nacionalnog vijeća za održivi razvoj koje je Vlada Republike Hrvatske osnovala 2018. godine, a kojim predsjedava predsjednik Vlade Republike Hrvatske. Stručne i administrativne poslove za Vijeće obavlja MVEP. Temeljna zadaća Vijeća je predlagati mjere i aktivnosti, prioritete, obveznike, dinamiku i sredstva potrebna za provedbu Ciljeva Agende 2030 te pratiti, analizirati i koordinirati njihovu provedbu. Uz predsjednika Vlade, u članstvu Nacionalnog vijeća za održivi razvoj su čelnici/e svih ministarstava, predstavnik Ureda predsjednice Republike Hrvatske, čelnici vladinih Ureda za ljudska prava i prava nacionalnih manjina, Ureda za udruge, Ureda za ravnopravnost spolova i Državnog zavoda za statistiku. Po potrebi, na poziv predsjednika Vijeća, sjednicama Vijeća mogu

prisustvovati i predstavnici drugih nadležnih tijela i institucija te stručnjaci iz drugih relevantnih područja.

34. Postoje li formalni mehanizmi koji omogućavaju sudjelovanje različitih dionika u provedbi i praćenju Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje i Programa održivog razvoja do 2030.?

Odlukom o osnivanju Nacionalnog vijeća za održivi razvoj (dalje: NVOR) predviđena je suradnja s ostalim dionicima održivog razvoja u Republici Hrvatskoj što podrazumijeva da čelnici NVOR-a prema spomenutoj odluci uključuju pojedine dionike u proces provedbe Agende 2030. Od pojedinih članova NVOR-a će ovisiti na koji način će uključivati ostale dionike u uspostavljene nacionalne koordinacijske mehanizme kako bi se pridonijelo provedbi *Programa održivog razvoja do 2030.*

Sukladno članku 84. Agende 2030 države članice UN-a odlučile su da Politički forum visoke razine UN-a (HLPF) radi redoviti pregled postignuća u ostvarenju Ciljeva održivog razvoja na osnovu Dobrovoljnih nacionalnih pregleda postignuća (National Voluntary Review). Svrha nacionalnih priloga je razmjena iskustava, postignuća, izazova i naučenih lekcija s ciljem ubrzavanja provedbe Agende 2030. U srpnju 2019. godine na HLPF će Republika Hrvatska, uz 46 drugih zemalja, od kojih njih 10 iz Europe, predstaviti svoj prvi Dobrovoljni nacionalni pregled o ostvarenju 17 ciljeva održivog razvoja koji se temelji na tri dimenzije – gospodarskoj, društvenoj i okolišnoj, a naglasak je na provedbi Ciljeva održivog razvoja broj 4., 8., 10., 13., 16., i 17. MRRFEU koordinira proces izrade Dobrovoljnog nacionalnog pregleda postignuća u ostvarenju Ciljeva održivog razvoja.

[Doprinos dionika izradi ovog nacionalnog izvješća](#)

U svrhu izrade nacionalnog izvještaja, URS je oformio Radnu skupinu za izradu nacionalnog izvještaja Peking+25 koja se sastojala od predstavnika ministarstava i drugih nadležnih tijela kojima je pojašnjen način izrade izvještaja te je od njih zatraženo da dostave svoje priloge sukladno njihovim nadležnostima. S ciljem prikupljanja podataka od organizacija civilnog društva i akademske zajednice, njihovi su predstavnici/e pozvani na zaseban sastanak te su također dostavili svoje priloge za izradu izvještaja. Svi prilozi su analizirani te je URS informacije uvrstio u nacrt nacionalnog izvještaja koji je potom poslan na očitovanja nadležnim tijelima. Komentari, prijedlozi i sugestije uvršteni su u finalnu verziju izvještaja Peking+25.

35. Jesu li ravnopravnost spolova i osnaživanje svih žena i djevojčica među glavnim prioritetima nacionalnog plana/strategije za provedbu Ciljeva održivog razvoja?

Nacionalna strategija razvoja Republike Hrvatske do 2030. godine, koja je u postupku donošenja od strane Vlade Republike Hrvatske, sadrži nacionalnu listu pokazatelja u koju su uključeni i globalni indikatori ciljeva održivog razvoja. Lista pokazatelja obuhvaća i ravnopravnost spolova kao jedan od prioriteta. Osnovni statistički pokazatelji koji se odnose na praćenje napretka iz perspektive položaja žena i muškaraca, djevojčica i dječaka, odnose se na

njihovo sudjelovanje u obrazovanju, praćenje IKT vještina mladih, nastavničkog kadra, jaza u plaćama, jaza u plaćama po zanimanjima, neaktivnog stanovništva zbog skrbi i njege članova domaćinstva i dr.

Četvrti dio: Podaci i statistika

36. U koja tri glavna područja je vaša država postigla najveći napredak u proteklih pet godina po pitanju rodne statistike na nacionalnoj razini?

36.1. Provedena nova ispitivanja kako bi se dobile osnovne nacionalne informacije o specijaliziranim temama (npr. utrošeno vrijeme, rodno utemeljeno nasilje, vlasništvo nad imovinom, siromaštvo, invaliditet)

DZS kontinuirano nastoji unaprijediti statistički sustav proširivanjem postojećih i uvođenjem novih istraživanja u statistički sustav Republike Hrvatske kako bi se odgovorilo na rastuće potrebe za statističkim podacima. 2017. provedeno je probno istraživanje „Anketa o raspolaganju vremenom“ koje pruža detaljne podatke o strukturi aktivnosti na koje ispitanici troše svoje vrijeme prema različitim kategorijama ispitanika i kućanstava kojima pripadaju. Provedbom probnog istraživanja stečeni su preduvjeti za provedbu punog istraživanja na nacionalno reprezentativnom uzorku, a koje se planira provesti 2022. godine, nakon čega će podaci biti javno objavljeni.

Tijekom 2016. je po prvi puta provedeno istraživanje *Anketa o obrazovanju odraslih* kao redovno statističko istraživanje koje će se provoditi u šestogodišnjoj periodici. Ovim istraživanjem prikupljeni su podaci o obrazovanju (formalnom i neformalnom kao i informalnom učenju), o strukturi kućanstva kojem pripada ispitanik/ca, demografskim obilježjima te o postignutome i nezavršenom obrazovanju, o pristupu informacijama i mogućnostima učenja, poteškoćama pri sudjelovanju u obrazovanju i osposobljavanju i poznavanju stranih jezika. Ovo istraživanje pruža podatke iz kojih je moguće izvesti različite zaključke o rodnim različitostima u pogledu kvalitete obrazovanja, spremnosti i mogućnosti za obrazovanje i cijelo životno učenje.⁵

Tijekom 2019. DZS provodit će probno istraživanje *Anketa o rodno uvjetovanom nasilju* u okviru „EU Survey on Gender Based Violence Against Women and Men“. Ovim istraživanjem prikupljaju se podaci o stopama prevalencije viktimizacije ispitanika unaprijed određenim oblicima nasilja, postojanju međusobnog odnosa ispitanika i počinitelja u trenutku viktimizacije, reakcije sustava zaštite žrtava nasilja, nasilju kojem je ispitanik svjedočio u djetinjstvu, itd. Podaci ovog istraživanja omogućuju sveobuhvatni uvid u stvarno doživljeno nasilje koje je neovisno od službenih administrativnih podataka kao i njegovu rodnu motiviranost, okolnosti počinjenog nasilja, procjenu „tamne brojke kriminala“, itd. Provedbom probnog istraživanja biti će ispunjeni preduvjeti za provedbu punog istraživanja na nacionalno reprezentativnom uzorku, a koje se planira provesti 2021. godine.

⁵ https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/08-01-13_01_2017.htm

36.2. Poboljšani administrativni ili alternativni izvori podataka kako bi se razmotrili propusti u podacima koji se odnose na rodna pitanja

Ministarstvo pravosuđa redovito u svojim godišnjim izvješćima objavljuje podatke o postotku žena u pravosudnim tijelima⁶.

36.3. Radovi iz područja rodne statistike (npr. izvješća prilagođena korisnicima, politički sažeci, istraživanja)

DZS redovito, u godišnjoj periodici od 2006. godine objavljuje publikaciju „Žene i muškarci u Hrvatskoj“ (u prilogu ovog Izvješća). Ova publikacija prikazuje ažurne statističke pokazatelje kojima se opisuje položaj žena i muškaraca u društvu, te se na taj način nastoji doprinijeti praćenju ravnopravnosti spolova kao jednoj od temeljnih ustavnih vrednota Republike Hrvatske (u prilogu ovog Izvješća).

DZS osim redovitog publiciranja podataka, objavljuje i podatke na svojim internetskim stranicama razvrstane u nekoliko kategorija: Redovna izdanja (Priopćenja, Ljetopisi, Mjesečna izvješća), Studije i analize te Izvanredna izdanja. Postoje i kompletne baze s meta podacima koje je moguće pretražiti. Potrebno je naglasiti da su podaci razvrstani po spolu gdje god je to moguće.

HZJZ odnedavno prikuplja i radi na kvaliteti šireg seta podataka o zdravstvenom stanju i korištenju primarne zdravstvene zaštite prema spolu, a očekuje se i skora objava tih podataka.

37. Što od dolje nabrojanog predstavlja tri glavna prioriteta vaše države u cilju jačanja nacionalne rodne statistike u budućih pet godina?

Provedena nova ispitivanja kako bi se dobile osnovne nacionalne informacije o specijaliziranim temama (npr. utrošeno vrijeme, rodno utemeljeno nasilje, vlasništvo nad imovinom, siromaštvo, invaliditet)

DZS planira provesti, na nacionalno reprezentativnom uzorku, „Anketu o raspolaganju vremenom“ 2022. godine. Prikupljeni podaci omogućit će sveobuhvatni uvid u strukturu aktivnosti na koje ispitanici troše svoje vrijeme, a sve prema različitim kategorijama ispitanika i kućanstava kojima pripadaju. Ovo istraživanje pružit će podatke iz kojih će biti moguće izvesti zaključke o rodnim različitostima u pogledu utroška vremena.

Kao što je navedeno u odgovoru na prethodno pitanje, DZS planira provesti i Anketu o rodno uvjetovanom nasilju u okviru europskog istraživanja o rodno uvjetovanom nasilju nad ženama i muškarcima 2021. godine. Radi se o viktimološkom istraživanju koje će u Republici Hrvatskoj biti prvi put provedeno na nacionalno reprezentativnom uzorku, te zbog toga predstavlja neizmjeran analitički potencijal za pitanja suzbijanja nasilja nad ženama, za bolje

⁶ <https://pravosudje.gov.hr/izvjesca-19834/statisticki-pregled-19845/19845P>

razumijevanje uvjetovanosti i čimbenika koji utječu na rodno uvjetovano nasilje u širem smislu, a što može poslužiti i kao podatkovna podloga politikama prevencije i suzbijanja takve vrste nasilja.

38. Jeste li definirali nacionalni skup pokazatelja za praćenje napretka u području Ciljeva održivog razvoja?

Ne, nacionalni skup pokazatelja za praćenje napretka u području Ciljeva održivog razvoja je u izradi i bit će definiran u sklopu *Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030.* koju Vlada Republike Hrvatske planira donijeti krajem 2019. godine.

39. Je li započelo prikupljanje i objedinjavanje podataka o pokazateljima Cilja održivog razvoja 5 te o rodno specifičnim pokazateljima u okviru drugih Ciljeva održivog razvoja?

Prikupljanje i objedinjavanje podataka vezano uz rodno specifične pokazatelje u okviru drugih Ciljeva održivog razvoja je započelo te je održan međuresorni sastanak nakon kojeg je MRRFEU prikupio doprinose iz relevantnih tijela za cilj 16. koji se odnosi na promicanje mirnih i uključivih društava za održivi razvoj, na omogućavanje pristupa pravdi za sve te na stvaranje učinkovitih, odgovornih i uključivih institucija. Podaci će se koristiti u okviru Dobrovoljnog nacionalnog pregleda o napretku u provedbi 17 Ciljeva održivog razvoja.

40. Koja se od sljedećih razvrstavanja⁷ rutinski primjenjuju u najvećim istraživanjima u vašoj državi?

Navedena razvrstavanja se rutinski primjenjuju u prikazu pokazatelja gotovo u svim statističkim istraživanjima kojima je jedinica istraživanja pojedinac, odnosno fizička osoba. Statistički podaci se prikazuju i na drugim kategorijama razvrstavanja, ovisno o prirodi podataka, ali ovo jesu kategorije koje se rutinski primjenjuju u gotovo svim statističkim istraživanjima.

⁷ Kao što je specificirano u A/RES/70/1, uz dodatak obrazovanja i bračnog stanja.

KRATICE:

CEDAW - UN Konvencija o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena
 DŠJU - Državna škola za javnu upravu
 DORH – Državno odvjetništvo Republike Hrvatske
 DZS - Državni zavod za statistiku
 EIGE - Europski institut za ravnopravnost spolova
 ECOSOC – UN-ovo Ekonomsko i socijalno vijeće
 EK - Europska komisija
 ESI - Europski strukturni i investicijski fondovi
 EU – Europska unija
 GEC - Komisija za ravnopravnost spolova Vijeća Europe
 HLG - Skupina visoke razine za rodno osviještenu politiku Europske komisije - High Level Group on Gender Mainstreaming
 HOO - Hrvatski olimpijski odbor
 HRT – Hrvatska radio-televizija
 HUP - Hrvatska udruga poslodavaca
 HZJZ – Hrvatski zavod za javno zdravstvo
 IKT – Informacijsko komunikacijska tehnologija
 IPA - Instrument pretpristupne pomoći
 MDOMSP - Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
 MF - Ministarstvo financija
 MGPO - Ministarstvo gospodarstva, poduzetništva i obrta
 MGPU - Ministarstvo graditeljstva i prostornoga uređenja
 MHB - Ministarstvo hrvatskih branitelja
 MK - Ministarstvo kulture
 MMPI Ministarstvo mora, prometa i infrastrukture
 MORH – Ministarstvo oružanih snaga Republike Hrvatske
 MP - Ministarstvo pravosuđa
 MRMS - Ministarstvo rada i mirovinskoga sustava
 MRRFEU - Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije
 MUP - Ministarstvo unutarnjih poslova
 MVEP - Ministarstvo vanjskih i europskih poslova
 MZ - Ministarstvo zdravstva
 MZO - Ministarstvo znanosti i obrazovanja
 OSRH – Oružane snage Republike Hrvatske
 RH - Republika Hrvatska
 STEM - Science, technology, engineering and mathematics (prirodoslovje, tehnologija, inženjerstvo)
 ULJPPNM - Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske
 UN - Ujedinjeni narodi
 UPR - Univerzalni periodični pregled
 URS - Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske
 VE - Vijeće Europe

Vijeće EU - Vijeće Europske unije
ZRS - Zakon o ravnopravnosti spolova

POPIS ZAKONA:

1. Zakon o ravnopravnosti spolova (Narodne novine, broj 82/08, 69/17)
2. Zakon o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine, broj 85/08, 112/12)
3. Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji (Narodne novine - Međunarodni ugovori, broj 3/18)
4. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (Narodne novine, broj 70/17)
5. Obiteljski zakon (Narodne novine, broj 103/15)
6. Zakon o pravima žrtava seksualnog nasilja za vrijeme oružane agresije na Republiku Hrvatsku u Domovinskom ratu (Narodne novine, broj 64/15)
7. Kazneni zakon (Narodne novine, broj 125/2011, 144/2012, 56/2015, 61/2015, 101/2017, 118/2018)
8. Zakon o kaznenom postupku (Narodne novine, broj 152/08, 76/09, 80/11, 121/11, 91/12, 143/12, 56/13, 145/13, 152/14, 70/17)
9. Zakon o rodiljnim i roditeljskim potporama (Narodne novine, broj 85/08, 110/08, 34/11, 54/13, 152/14, 59/17)
10. Zakon o doplatku za djecu (Narodne novine, broj 94/01, 138/06, 107/07, 37/08, 61/11, 112/12, 82/15, 58/18)
11. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi (Narodne novine, broj 130/17)
12. Zakon o udomiteljstvu (Narodne novine, broj 115/18)
13. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (Narodne novine, broj 143/13)
14. Zakon o potvrđivanju Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima djeteta o postupku povodom pritužbi (Narodne novine, broj 2/17)
15. Zakon o radu (Narodne novine, broj 93/14 i 127/17)
16. Zakon o mirovinskom osiguranju (Narodne novine, broj 157/13, 151/14, 33/15, 93/15, 120/16, 18/18, 62/18, 115/18)
17. Zakon o životnom partnerstvu osoba istog spola (Narodne novine, broj 92/14)
18. Zakon o osobnom imenu (Narodne novine, broj 118/12, 70/17)
19. Zakon o strancima (Narodne novine, broj 130/11, 74/13, 69/17, 46/18)
20. Zakon o međunarodnoj i privremenoj zaštiti (Narodne novine, broj 70/15, 127/17)
21. Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći (Narodne novine, broj 143/13)
22. Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece (Narodne novine, broj 18/78)
23. Zakon o medijima (Narodne novine, broj 59/04, 84/11, 81/13)
24. Zakon o elektroničkim medijima (Narodne novine, broj 153/2009, 84/2011, 94/2013, 136/2013)

25. Zakon o Hrvatskoj radioteleviziji (Narodne novine, broj 137/2010, 76/2012, 78/2016, 46/2017, 73/2017, 94/2018)
26. Zakon o zaštiti okoliša (Narodne novine, broj 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18)
27. Zakon o zaštiti prirode (Narodne novine, broj 80/13, 15/18, 14/19)
28. Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom (Narodne novine, broj 157/13, 152/14, 39/18)
29. Zakon o obrazovanju odraslih (Narodne novine, broj 17/07, 107/07, 24/10)
30. Ustav Republike Hrvatske (Narodne novine, broj 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14)
31. Zakon o pravobranitelju za djecu (Narodne novine, broj 73/17)
32. Zakon o pravobranitelju za osobe s invaliditetom (Narodne novine, broj 107/07)
33. Zakon o sudovima (Narodne novine, broj 28/13, 33/15, 82/15, 82/16, 67/18)
34. Ustavni zakon o pravima nacionalnih manjina (Narodne novine broj 155/02, 47/10, 80/10, 93/11, 93/11)
35. Zakon o razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći inozemstvu (Narodne novine, broj 146/08)

STRATEGIJE, PROGRAMI, NACIONALNI PLANOVI, PRAVILNICI, PROTOKOLI:

- *Program Vlade RH za mandat 2016. - 2020.*
https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Dokumenti%20Vlada/Program_Vlada_RH_2016_2020.pdf
- *Smjernice za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015.-2017. godine*
<http://www.mrms.hr/wp-content/uploads/2015/02/smjernica-apz.pdf>
- *Smjernice za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2018.-2020. godine*
<http://www.mrms.hr/wp-content/uploads/2012/10/Smjernice-APZ-2018.-2020..pdf>
- *Nacionalni plan za borbu protiv diskriminacije za razdoblje od 2017. do 2022. godine*
<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Nacionalni%20plan%20za%20borbu%20protiv%20diskriminacije%20za%20razdoblje%20od%202017.%20do%202022..pdf>
- *Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2017. do 2022. godine*
<https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages//Vijesti2017//Nacionalna%20strategija%20zastite%20od%20nasilja%20u%20obitelji%20za%20razdoblje%20do%202017.%20do%202022.%20godine.pdf>
- *Nacionalna strategija razvoja sustava podrške žrtvama i svjedocima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2016. do 2020. godine*
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_07_75_1437.html

- *Strategija socijalne skrbi za starije osobe u RH za razdoblje od 2017.-2020. godine*
<https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages//Vijesti2017//Strategija%20socijalne%20skrbi%20za%20starije%20osobe%20u%20RH%20za%20razdoblje%20od%202017.-2020.%20g.pdf>
- *Strategija borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti u Republici Hrvatskoj 2014. - 2020.*
<https://vlada.gov.hr/UserDocsImages/ZPPI/Strategije/Strategija%20borbe%20protiv%20siroma%C5%A1ta.pdf>
- *Nacionalna strategija za uključivanje Roma, za razdoblje od 2013. do 2020. godine*
 - <https://www.zagreb.hr/UserDocsImages/arhiva/Nacionalna%20strategija%20za%20uklju%C4%8Divanje%20Roma%202013-2020.pdf>
 - <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/23102013/National%20Roma%20inclusion%20strategy%202013-2020.eng.pdf>
- *Nacionalna strategija za prava djece u Republici Hrvatskoj od 2014. do 2020. godine*
[https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/socijalna%20politika/NACIONALNA%20STRATEGIJA%20ZA%20PRAVA%20DJECE%20U%20RHZA%20RAZDOBLJE%20OD%202014.%20DO%202020.%20GODINE\[1\].pdf](https://vlada.gov.hr/UserDocsImages//ZPPI/Strategije%20-%20OGP/socijalna%20politika/NACIONALNA%20STRATEGIJA%20ZA%20PRAVA%20DJECE%20U%20RHZA%20RAZDOBLJE%20OD%202014.%20DO%202020.%20GODINE[1].pdf)
- *Strategija regionalnog razvoja Republike Hrvatske do 2020. godine*
<https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/O%20ministarstvu/Regionalni%20razvoj/razvojne%20strategije/Strategija%20regionalnog%20razvoja%20Republike%20Hrvatske%20za%20razdoblje%20do%20kraja%202020. HS.pdf>
- *Nacionalni plan za unaprjeđenje socijalne dimenzije visokog obrazovanja 2019.-2021. godine*
https://mzo.hr/sites/default/files/dokumenti/2019/Obrazovanje/Visoko-obrazovanje/Razvoj-visokog/nacionalni_plan_za_unaprjedenje_socijalne_dimenzije_visokog_obrazovanja_u_republici_hrvatskoj_2019. - 2021.pdf
- *Pravilnik o udžbeničkom standardu te članovima stručnih povjerenstava za procjenu udžbenika i drugih obrazovnih materijala*
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_9_196.html
- *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja*
 - <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Biblioteka%20ONA/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20seksualnog%20nasilja%202018.pdf>
 - <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Rules%20of%20procedure%20in%20cases%20of%20sexual%20violence%202019.pdf>
- *Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske 2014-2020 godine*
 - <https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/Program-ruralnog-razvoja-Republike-Hrvatske-za-razdoblje-2014.-2020.-ver.-5.3.pdf>
 - <https://ruralnirazvoj.hr/files/documents/Program-ruralnog-razvoja-Republike-Hrvatske-za-razdoblje-2014.-2020.-odobrena-ina%C4%8Dica-EN-verzija-6.1.pdf>
- *Nacionalna politika za ravnopravnost spolova 2011. do 2015. godine*
 - https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/preuzimanje/biblioteka-ona//Publikacija_Nacionalna%20politika%20za%20ravnopravnost%20spolova%202011.-2015.pdf
 - <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages//arhiva/images/pdf//National%20Policy%20for%20Gender%20Equality%202011-2015.pdf>

- Nacionalna strategija za uključivanje Roma za razdoblje 2013. do 2020.godine
 - <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arkiva/Nacionalna%20strategija%20za%20uključivanje%20Roma%20za%20razdoblje%20od%202013.%20-%202020.pdf>
 - <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arkiva/23102013/National%20Roma%20inclusion%20strategy%202013-2020.eng.pdf>
- Nacionalna strategija izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2017. do 2020. godine
 - https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2017_04_42_967.html
 - <https://mdomsp.gov.hr/UserDocsImages/Vijesti2018/National%20Strategy%20for%20Equalization%20of%20Opportunities%20for%20Persons%20with%20Disabilities%202017%20-%202020.pdf>
- Pravilnik o načinu prikupljanja medicinske dokumentacije te utvrđivanju uvjeta i prepostavki za promjenu spola ili o životu u drugom rodnom identitetu
https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2014_11_132_2487.html
- Akcijski plan za integraciju osoba kojima je odobrena međunarodna zaštita za razdoblje 2017-2019 godine
 - <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/AKCIJSKI%20PLAN%20ZA%20INTEGRACIJU%202017-2019.pdf>
 - <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/ACTION%20PLAN%20FOR%20INTEGRATION%202017-2019.pdf>
- Strategija cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i razvoja karijere u Republici Hrvatskoj 2016.-2020 godine
<http://www.mrms.hr/wp-content/uploads/2015/11/strategija-cpu-2016-2020.pdf>
- Strategija razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj 2014.-2020.
 - <http://www.europeiski-fondovi.eu/sites/default/files/dokumenti/SP%C5%BD%20202014%20-%202020.pdf>
 - <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Strategy%20of%20Women%20Entrepreneurship%20Development%20in%20the%20Republic%20of%20Croatia%202014%20-%202020.pdf>
- Nacionalni program ranog otkrivanja raka maternice
<http://www.stampar.hr/hr/nacionalni-program-ranog-otkrivanja-raka-vrata-maternice>
- Program za zaštitu i promicanje dojenja za razdoblje 2018. do 2020. godine
<http://www.komora-primalja.hr/datoteke/Nacionalni%20program%20za%20zatitu%20i%20promicanje%20dojenja%20za%20razdoblje%20od%202018.pdf>
- Nacionalni Akcijski plan za provedbu rezolucije Vijeća sigurnosti UN-a 1325(2000) o ženama, miru i sigurnosti i srodnih rezolucija 2011. do 2014.
 - http://www.mvep.hr/custompages/static/hrv/files/110531_Prijedlog_NAP_RH.pdf
 - https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arkiva/images/pdf/dokumenti/Publikacija%20NAP%201325_eng.pdf
- Nacionalni program psihosocijalne i zdravstvene pomoći sudionicima i stradalnicima Domovinskog rata drugog svjetskog rata te povratnicima iz mirovnih misija

<https://branitelji.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/nac%20program%20usvojeno%20na%20vladi%2030%2001%202014.pdf>

- Nacionalni plan za suzbijanje trgovine ljudima za razdoblje od 2018. do 2021. godine
<https://ljudskaprava.gov.hr/suzbijanje-trgovanja-ljudima/599>
- Protokol o integraciji/reintegraciji žrtava trgovanja ljudima
 - https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arkiva/protokoli/Protokol%20o%20integraciji_reintegraciji%20C5%BErtava%20trgovanja%20ljudima.pdf
 - https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/arkiva/protokoli/Protocol%20on%20Trafficking%20in%20Human%20Beings%20Victims%20Integration_Reintegration.pdf
- Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu trgovanja ljudima
<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Protokol%20za%20identifikaciju,%20pomo%C4%87%20i%20za%C5%A1titu%20%C5%BErtava%20trgovanja%20ljudima.pdf>
- Protokol o postupanju pri dobrovoljnem i sigurnom povratku žrtava trgovanja ljudima
<https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Protokol%20o%20postupanju%20pri%20dobrovoljnem%20i%20sigurnom%20povratku%20%C5%BErtava%20trgovanja%20ljudima.pdf>
- Nacionalne razvojne strategije Republike Hrvatske do 2030. godine
<https://www.hrvatska2030.hr/wp-content/uploads/2017/11/NRS2030.pdf>
- Nacionalna strategija razvojne suradnje za razdoblje 2017-2021 godine
<http://www.mvep.hr/files/file/2018/180123-strategija-razvojne-suradnje-2017-2021.pdf>